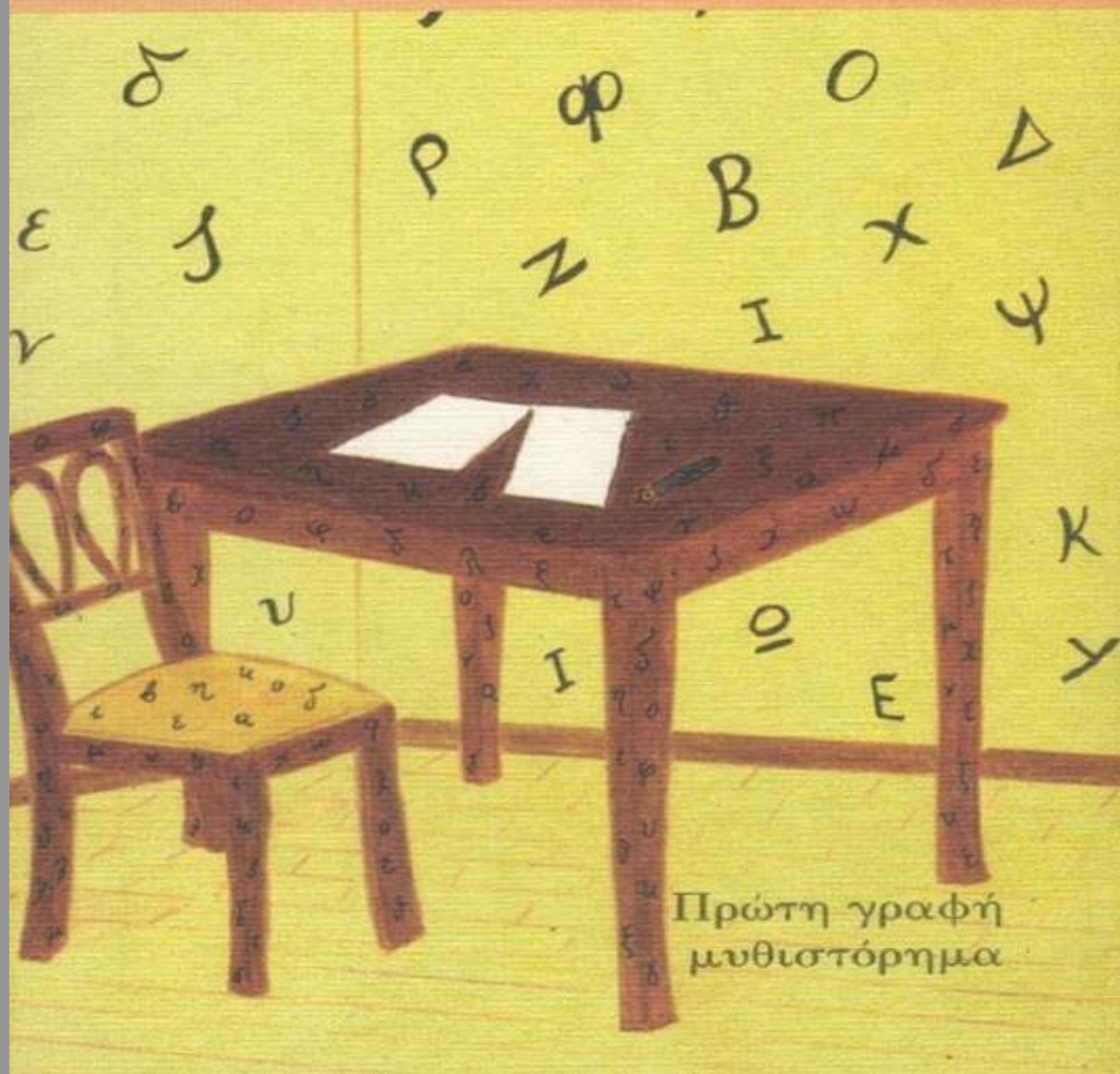

ΣΤΑΥΡΟΣ ΚΡΗΤΙΩΤΗΣ
ΣΕΛΙΔΕΣ
ΣΚΟΠΙΜΑ ΛΕΥΚΕΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ

Πρώτη γραφή
μυθιστόρημα

ΣΕΛΙΔΕΣ ΣΚΟΠΙΜΑ ΛΕΥΚΕΣ

Μυθιστόρημα

Σταύρος Κρητιώτης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ
Αθήνα 2001

Σταύρος Κρητιώτης
ΣΕΛΙΔΕΣ ΣΚΟΠΙΜΑ ΛΕΥΚΕΣ

Μυθιστόρημα

Περιεχόμενα

Ψηφίδα πρώτη: Ένα γράμμα χάνεται πριν φύγει	σελ. 3
Ψηφίδα δεύτερη: Ένα χαμένο γράμμα επανεμφανίζεται.....	σελ. 8
Ψηφίδα τρίτη: Σελίδες σκόπιμα λευκές.. ..	σελ. 13
Ψηφίδα τέταρτη: Ένα παιχνίδι κβαντικό.....	σελ. 21
Ψηφίδα πέμπτη: Μία υπολανθάνουσα συνάντηση.....	σελ. 29
Ψηφίδα έκτη: Άδηλες παρουσίες.....	σελ. 36
Ψηφίδα έβδομη: Ουδεμία πλέον χρεία.....	σελ. 51
Ψηφίδα όγδοη: Χειρόγραφα για δημοσίευση.....	σελ. 56
Επίμετρο εκδότη	σελ. 62

Σταύρος Κρητιώτης

ΣΕΛΙΔΕΣ ΣΚΟΠΙΜΑ ΛΕΥΚΕΣ

Ψηφίδα Πρώτη

Ένα γράμμα χάνεται πριν φύγει

Ο λευκός φάκελος ήταν αφημένος ανάσκελα πάνω στο τραπέζι. Δίπλα στον φάκελο τρεις άσπρες κόλλες και μια πένα. Και πάνω τους δύο χέρια παγωμένα, ακίνητα, σχεδόν ξεχασμένα. Τίποτ' άλλο δεν υπήρχε πάνω στο τραπέζι. Μόνο αυτά τα χέρια τα ακίνητα, ο φάκελος, οι κόλλες, και η πένα. Τα πάντα φαίνονταν έτοιμα για να αρχίσει η γραφή. Δεν άρχιζε όμως τίποτα, τόση ώρα τώρα. Λες και υπήρχε κάποιο κώλυμα ανυπέρβλητο.

Και όντως υπήρχε. Δεν είχα κατορθώσει να βρω τι να γράψω παρακάτω, κι έτσι κάποια στιγμή τα είχα παρατήσει. Όσο κι αν είχα προσπαθήσει, τίποτα δεν είχα καταφέρει. Απλώς είχα καταλήξει να κάθομαι ακίνητος μπροστά στις κόλλες, μια προσωπίδα μπροστά στο κενό, κοιτάζοντας αφηρημένα τη λέξη «χέρια» στο κείμενο. «Χέρια» που φαίνονταν να έχουν ξεχάσει πώς να γράφουν, πώς ν' αραδιάζουν λέξεις πάνω στο χαρτί. Χέρια που 'χαν ξεμείνει για ώρες ξεχασμένα πάνω στις κόλλες, καλυπτόμενα σιγά-σιγά από τη σκόνη. Τα δικά μου τα χέρια.

Πάντως τα εργαλεία δεν μού έλειπαν. Τα συρτάρια του γραφείου ήταν γεμάτα πένες. Όχι μόνο πένες καθιερωμένες, κοινές, μα και κονδυλοφόρους Τσεχοσλοβακίας, και φτερά χήνας που κάποτε γράψανε ιστορία, μα που τώρα δεν γράφανε ούτε τελεία, και βέβαια αμέτρητα στυλό. Υπήρχαν μέχρι και γυάλινες πένες, φτιαγμένες από γυαλί Μουράνο, που τραβούσαν το μελάνι μέσα στ' αυλάκια τους όταν τις βουτούσες στο μελανοδοχείο, και που ήταν ακριβείς απομιμήσεις παρομοίων γραφίδων που χρησιμοποιούνταν τον 16ο αιώνα. Πένες κομψότερες, και λησμονημένες πλέον, που έκαναν τις λέξεις να φαίνονται πιο εύθραυστες, πιο πολύτιμες. Στα βάθι του ντουλαπιού ήταν στοιβαγμένα μελανοδοχεία, άλλα με κοινό μελάνι χρώματος καφέ, ένα δυο με μελάνι σουπιάς, κι άλλα με καλλιγραφικά μελάνια χρωμάτων μάλλον εξεζητημένων. Όσο για γραφική ύλη, υπήρχε ένας σωρός από άγραφα κομψά σημειωματάρια στην άκρη ενός ραφιού στη βιβλιοθήκη, φυσικά γεμάτα σκόνη.

Εργαλεία λοιπόν υπήρχαν σ' αφθονία. Και ήταν όλα άθικτα, εν αναμονή. Ανέμεναν μια χρήση που διαρκώς ανεβάλλετο. Γιατί φαίνεται πως υπάρχει ένας ποσοτικός συσχετισμός γραφικής ύλης και γραφομένων. Όσο περισσότερη γραφική ύλη υπάρχει διαθέσιμη, τόσο λιγότερες λέξεις γράφονται. Κι όσο λιγότερη, τόσο περισσότερα τα γραφόμενα. Δεν ήταν πολύ μακριά εξάλλου η εποχή που στρίμωχνα ποιήματα σε μικροσκοπικά χαρτάκια ή τσιγαρόχαρτα, που με τη σειρά τους στρίμωχναν τους στίχους μου, καθορίζοντας το επιτρεπτό μήκος τους. Ενώ τώρα συσσωρεύα άγραφα σημειωματάρια στο ράφι, δίπλα στην πρώτη μου εκείνη ποιητική συλλογή που είχα πριν

καιρό δημοσιεύσει ιδίοις εξόδοις, και που είχα πάλι αγοράσει ο ίδιος, παραγωγός και καταναλωτής ταυτοχρόνως.

Εντάξει, είμαι αναμφισβήτητα μια μετριότης. Υπήρχε όμως κάποτε καιρός που οι λέξεις μου νιώθανε λιγότερο δυσκίνητες, που ρέανε κάπως περισσότερο, που γεννούσαν άλλες λέξεις συχνότερα. Υπήρχε καιρός που έγραφα εκείνο που είμαι ικανός να γράψω, που κάτι μέτριο μπορούσε να βγει από τη μόνη πένα που είχα τότε. Έκτοτε όμως εκείνη η πένα έσπασε κι η μετριότητά μου στέρεψε, αφήνοντας μπροστά της τις σελίδες άνυδρες, στεγνές.

Πάντως, προς άρσιν κάθε παρεξηγήσεως, δεν είμαι συγγραφέας, ούτε καν δευτέρας διαλογής, δεν είμαι λογοτέχνης, παρόλο που το επάγγελμά μου έχει κάποια σχέση με το γράψιμο. Την ποιητική μου συλλογή την εξέδωσα με ψευδώνυμο. Και δεν σκοπεύω να χρησιμοποιήσω ποτέ το αληθινό μου όνομα σε τέτοιες αμφίβολες περιπέτειες, για να μην εκτεθώ στους ανθρώπους τού σιναφιού μου. Πολλοί απ' αυτούς με ζηλεύουν επειδή πρόσφατα η επιχείρηση που ίδρυσα από το μηδέν και που διευθύνω ολομόναχος κατάφερε να έχει το μεγαλύτερο μερίδιο τής αγοράς. Για να μην τούς δοθούν λοιπόν λαβές για κακεντρεχή σχόλια, το όνομά μου μένει αμέτοχο σε όλες τούτες τις συγγραφικές μου απόπειρες. Το ψώνιο μου είναι καθαρά ιδιωτικό. Γράφω προς τιμήν και δόξαν των εκάστοτε ψευδωνύμων μου, με κάθε δυνατή κάλυψη τής αληθινής μου ταυτότητας. Μιμούμενος ίσως τον Φερνάντο Πεσσόα, υπογράφω τα κείμενά μου με διάφορα ονόματα, κατασκευάζοντας έτσι ετερωνύμους μου, δηλαδή άλλους εαυτούς μου. Σαν κι εκείνα τα περιοδικά τού περασμένου αιώνα, που είχαν αρχή να δημοσιεύουν τα ποιήματα είτε ανώνυμα είτε με ψευδώνυμο. Ή σαν κι εκείνους τους εκδότες λογοτεχνικών περιοδικών που χρησιμοποιούν πολλά ψευδώνυμα, προκειμένου το περιοδικό να εμφανίζει μεγαλύτερο αριθμό συνεργατών και συνεργασιών. Εξάλλου, τα ονόματα δεν είναι παρά εφήμερες διακυμάνσεις ενός κενού ανωνυμίας, εξάρσεις τού υποστρώματος εκείνου όπου ενώνονται οι εαυτοί μας σε μια πολιτισμική ολότητα, θροΐσματα τού φυλλώματος ενός γιγάντιου ανθρώπινου δέντρου. Σε τελική ανάλυση, όλα τα ονόματα είναι απλώς ψευδώνυμα που απόκτησαν προσωρινά υπόσταση, υπάρξεις εικονικές κι εφήμερες. Και τα ψευδώνυμα δεν είναι παρά το παρελθόν και το μέλλον των ονομάτων, όταν αυτά είναι πια βουλιαγμένα στο κενό τής ανωνυμίας.

Γράφω βεβαίως δικές μου λέξεις, λίγες ή πολλές. Όχι όπως όταν ήμουν μικρός, που αντέγραφα κάποιο απόσπασμα από τον Ιούλιο Βερν και κάποιο άλλο απόσπασμα από δεν θυμάμαι κι εγώ πού, τα συγκόλλησα και τα ονόμασα μυθιστόρημα. Ή όταν, πριν πολλά χρόνια, παρουσίασα κάποιο άτεχνο σκαρίφημά μου σαν δουλειά ενός μετρίως γνωστού συγγραφέα. Τώρα πια έχω σοβαρέψει. Δικές μου λέξεις γράφω μόνο, επ' ονόματι των δικών μου ψευδωνύμων.

Υπήρξαν φορές που μπόρεσα να γράψω δικές μου λέξεις αυθωρεί, χωρίς δοκιμές ή διορθώσεις. Αλλά συνήθως μένουν οι πένες αχρησιμοποίητες, οι κόλλες σκονισμένες, το πάτωμα καθαρό από χαρτιά κουβαριασμένα, κι οι λέξεις ήσυχες, μετεωριζόμενες ως συνήθως στο κενό, μη διατρέχουσες τον κίνδυνο αιφνίδιας φυλάκισής τους πάνω σε χαρτιά και μελάνια. Δεν έχω έμπνευση, έτσι λέω στον εαυτό μου, κι αφήνω λοιπόν τούτον τον γραφικό μικρόκοσμο στην ησυχία του, μαθαίνοντας να γράφω όλο και λιγότερο.

Όσο για την έμπνευση, αυτή την κυνηγώ παντού, αν και συνήθως δίχως αποτέλεσμα. Παντού και πάντα. Το πρόβλημα όμως είναι πως δεν συνειδητοποιώ πότε βλέπω κάτι γόνιμο, κάτι που μπορεί να με οδηγήσει κάπου. Συνειδητοποιώ μόνο το ότι πλέω μέσα σ' έναν ποταμό φαινομένων, έναν ποταμό γεγονότων και αντικειμένων που αποτελούν τον πολυσχιδή κόσμο αυτού που ονομάζουμε έμπνευση. Και είμαι τυφλός μέσα σ' αυτόν τον ποταμό. Περνάει η ροή ολόγυρά μου, κι εγώ απλώς κάθομαι, χωρίς να μπορώ να νιώσω την υφή της. Σαν τους περιηγητές εκείνους που βρίσκονται ξάφνου στη μέση μιας πολύβουης αγοράς που σύσσωμη εκφράζεται σε μια τελείως άγνωστή τους γλώσσα. Οι εμπνεύσεις έρχονται ολούθε, μα εδώ και καιρό μιλούνε ξένη γλώσσα.

Κάνω βέβαια ό,τι μπορώ για να πετύχω κάπου λίγα ψίχουλα αυτής τής περιώνυμης έμπνευσης. Και πού δεν πηγαίνω, εις αναζήτησιν αυτού τού σπανιότατου πτηνού. Στις δημοτικές αγορές, για να δω και ν' ακούσω, στα καταστήματα και τις δημοπρασίες, σ' εστιατόρια και μπουραρίες. Δεν μιλώ σε κανέναν. Θέλω απλώς να γνωρίσω την περιρρέουσα ατμόσφαιρα. Άλλες φορές πάλι παίρνω από πίσω τυχαίους περαστικούς, άντρες και γυναίκες, χωρίς να ενδιαφέρομαι να τούς γνωρίσω ή να τούς μιλήσω. Ούτε να μάθω πού ζούνε ή τι κάνουνε. Απλά, τούς παρακολουθώ αρκετά, κι όταν φαίνεται πως πάω ν' αγγίξω το είναι τους οπισθοχωρώ, εγκαταλείπω. Δεν θέλω να γνωρίσω. Θέλω μόνο να βρεθώ για λίγο εκεί, ν' ακούσω ή να δω κάτι λίγα πράγματα, κι έπειτα να φύγω.

Πριν λίγες μέρες, παραδείγματος χάριν, είχα ανεβεί στο κάστρο. Μού αρέσει τόσο ο άνεμος εκεί πάνω. Να νιώθω το θρόισμα των σπαρτών μέσα στον εγκαταλειμμένο χώρο, να βλέπω από τις επάλξεις κάτω χαμηλά τη ζωή να μυρμηγκιάζει, ν' αγγίζω την κρύα πέτρα. Κει πάνω οι λέξεις μού δίνονται από τον άνεμο, από τις ρωγμές τού τείχους, από τις μικροσκοπικές σπηλιές που χαράζει ο χρόνος πάνω στη σάρκα τού βράχου. Από κει ψηλά είδα μια ξένη που μού φάνηκε ενδιαφέρουσα. Καθώς είχε πάρει τον παραθαλάσσιο δρόμο που περιβάλλει το κάστρο εγώ την ακολουθούσα από ψηλά, κινούμενος κατά μήκος των επάλξεων. Έπειτα άρχισε να απομακρύνεται κατά το λιμάνι. Έσπευσα να βγω από το κάστρο, να την πάρω από πίσω. Την έχασα αρχικά, και στριφογύριζα στους δρόμους ψάχνοντάς την. Την πέτυχα κατά τύχη καθώς έστριβα σε μια γωνιά και σχεδόν συγκρουστήκαμε. Ζήτησα ένα ξερό συγγνώμη κι έφυγα. Είχα φτάσει πιο κοντά απ' όσο ήθελα. Δεν υπήρχε όμως κάτι στο επεισόδιο αυτό που να με φέρει πλησιέστερα προς το πέταγμα τού μαγικού αυτού πτηνού, τής έμπνευσης.

Συνέβη όμως κατόπιν κάτι ασυνήθιστο, επιτέλους. Είχα πάρει τον δρόμο για το σπίτι, περπατώντας αργά και σταθερά. Γιατί να βιάζομαι εξάλλου; Ό,τι είχα να κάνω μπορούσε να γίνει και λίγο αργότερα. Ήμουν κοντά στο ταχυδρομείο όταν είδα κάτω στο πεζοδρόμιο έναν φάκελο ανοιχτό. Έσκυψα και τον σήκωσα, αμήχανος. Μελέτησα την καλλιγραφημένη διεύθυνση τής αποστολέως, την απουσία γραμματοσήμων, τον πατημένο και λερωμένο άσπρο φάκελο. Η επιστολή ήταν ακόμα μέσα στον φάκελο. Την έβγαλα και τη διάβασα, κοιτάζοντας τριγύρω στην αρχή με κάποιο αίσθημα ενοχής. Αυτά που διάβασα δεν με διαφώτισαν περί τού πρακτέου, ούτε μού 'λεγαν κάτι ιδιαίτερο. Έβαλα μετά στην τσέπη τον φάκελο και τον έφερα σπίτι, για να σκεφτώ με την ησυχία μου τι θα τον κάνω.

Το περιεχόμενο τής επιστολής δεν μού φάνηκε ιδιαίτερα αισιόδοξο ή ενδιαφέρον. Θα 'λεγα ότι επρόκειτο για μια απόπειρα επικοινωνίας από κάποια που νιώθει μόνη προς κάποιον που την είχε γνωρίσει πριν αρκετό καιρό. Για μια βουτιά μέσα στο κενό. Εκείνο όμως που τράβηξε την προσοχή μου ήταν οι καλλιγραφημένες διευθύνσεις πάνω στον ανευρεθέντα φάκελο. Υπήρχε πάντα κάτι περίεργο στην καλλιγραφία που με μάγευε, με προκαλούσε, μού δημιουργούσε μυστηρίου συνειρμούς. Σαν πρόσκληση σε πράγματα ανοίκεια. Κι αυτές οι διευθύνσεις ήταν πανέμορφα γραμμένες, σίγουρα με πένα, όχι με στυλό, με γράμματα που μόνο καλλιγράφος μοναχός τού Μεσαίωνα θα μπορούσε να σκαλίζει. Γράμματα που κάτι μού θύμιζαν, αν και αδυνατούσα να προσδιορίσω ακριβώς τι, ή ποιον. Περιέργως, η επιστολή ήταν γραμμένη πιο βιαστικά, αλλά αρκούντως καλλιγραφημένα πάλι.

Ήταν θέμα στοιχειώδους αβρότητας το να επιστρέψω τον φάκελο στην αποστολέα. Κανονικά ίσως θα 'πρεπε να τον στείλω στον παραλήπτη. Όμως η υπέροχη γραφή τής αποστολέως μ' έκανε ν' αποφασίσω να στείλω το γράμμα πίσω στη δημιουργό της. Ξαναδιάβασα προσεχτικά τη διεύθυνσή της από το πίσω μέρος τού ανευρεθέντος φακέλου: Σαλώμη Κρητιώτη, Δράμας 17, Διαμέρισμα 202. Η οδός της ήταν κάπου στην περιοχή μου. Πήρα τον ανοιχτό άσπρο φάκελο με τη χαμένη επιστολή, τον έβαλα μέσα σ' έναν μεγάλο καφέ φάκελο, κι έγραψα μπροστά τη διεύθυνση αυτής τής γυναίκας που μπορούσε να γράφει τόσο όμορφα. Έγραψα με καφέ μελάνι και όσο πιο καλλιγραφημένα μπορούσα. Για μένα η γραφή είν' ένα παιχνίδι που πρέπει να παιχτεί ανορθόδοξα. Γι' αυτό γράφω πάντα με καφέ μελάνι. Γι' αυτό επίσης γράφω χρησιμοποιώντας ένα ανορθόδοξο μονοτονικό σύστημα, επιλέγοντας δηλαδή να τονίζω τη γενική πτώση τού ενικού αριθμού των άρθρων, καθώς και κάποιες μονοσύλλαβες προσωπικές αντωνυμίες.

Στο πίσω μέρος τού μεγάλου φακέλου θέλησα να γράψω την ταχυδρομική μου διεύθυνση, πάντα βέβαια με καφέ μελάνι. Δεν ήξερα καλά-καλά αν ήταν φρόνιμο ν' ανακατευτώ σ' αυτήν την ιστορία, πόσο μάλλον αν έπρεπε να βάλω διεύθυνση δική μου πάνω στον καφέ φάκελο. Εν πάση περιπτώσει το 'κανα, ίσως για πληρότητα, ίσως γιατί ενδόμυχα περίμενα απόκριση, όσο παράλογο κι αν φαινόταν αυτό. Πάντως βαθιά μέσα μου πίστευα πως δεν άρμοζε τούτο το παιχνίδι στην αληθινή μου ταυτότητα. Έτσι πήρα τον τηλεφωνικό κατάλογο κι έψαξα για κάποιο ενδιαφέρον όνομα, κάποιο όνομα που θα 'κανε για ψευδώνυμο. Μετά από κάποιο φυλλομέτρημα, κατέληξα στον Σταύρο Κωμοδρόμο, Ελλάδος 9, Διαμέρισμα 102. Φαινόταν καλός για ψευδώνυμο. Έγραψα λοιπόν ευκρινώς στο πίσω μέρος τού καφέ φακέλου αυτό το όνομα, ακολουθούμενο από τον αριθμό τής ταχυδρομικής μου θυρίδας, Τ.Θ. 20820. Κόλλησα τα κατάλληλα γραμματόσημα -πάντα είχα αρκετά στο σπίτι- και βγήκα και ταχυδρόμησα τον μεγάλο καφέ φάκελο. Πρέπει να ομολογήσω πως επανειλημμένα προσπάθησα κατόπιν να φανταστώ την έκφραση τού προσώπου τής δεσποινίδος ή τέως κυρίας Σαλώμης Κρητιώτη, που σύμφωνα με την επιστολή της ζούσε μόνη, όταν θ' άνοιγε τον φάκελο που τής έστελνα. Και η όλη προσπάθεια μάλλον με ευχαριστούσε.

Μ' ευχαριστούσε μάλιστα τόσο πολύ, που άρχισα να απλώνω τη φαντασία μου και σ' άλλα μονοπάτια γύρω από το κομβικό εκείνο σημείο όπου εκείνη λαμβάνει το γράμμα μου κι εκπλήσσεται. Άρχισα να προσπαθώ να φανταστώ πού ζούσε, τι έκανε, πώς είχε καταλήξει να χάσει τον φάκελο. Το αν το 'χε πάρει είδηση ή όχι, και αν είχε ξαναγράψει το γράμμα της προς τον παλιό της γνωστό. Άρχισα να αντιλαμβάνομαι ότι μάλλον πρέπει

να το 'χε ξεγράψει το απολεσθέν γράμμα, και πώς είτε θα το είχε ξαναγράψει και ξαναστείλει, είτε θα είχε θεωρήσει πως ήταν σημάδι τής μοίρας η απώλειά του, ένα σημάδι που δεν θα 'πρεπε ν' αγνοήσει, και άρα δεν θα το ξανάγραφε. Το κουβάρι τής φαντασίας μου είχε αρχίσει να ξετυλίγεται κι η κλωστή του πλεκόταν με πολύ μεγάλη ταχύτητα. Σενάρια πλάθονταν και σβήνονταν μέσα στον νου, περνώντας μπροστά από τα μάτια μου σαν σκηνές κινηματογράφου. Κι όλα τούτα χωρίς καμιά σκοπιμότητα, χωρίς ιδιαίτερο λόγο. Και σε στιγμές τελείως άσχετες. Ενώ έπλενα τα πιάτα ή έκανα μπάνιο, ενώ διάβαζα ένα ενδιαφέρον βιβλίο ή πότιζα τις γλάστρες μου. Οι εικασίες μου είχαν συσσωρευτεί, ρευστές και μεταλλασσόμενες, σχηματίζοντας έναν ωκεανό αεικίνητων ρευμάτων, περιπλεκομένων, έναν ωκεανό σχεδόν φουρτουνιασμένο, έναν ωκεανό που κόχλαζε από την ακατάπαυστη δραστηριότητα.

Όμως αυτόν ακριβώς τον ωκεανό ήταν που έψαχνα τόσον καιρό. Σ' αυτόν τον ωκεανό των εικασιών πρέπει να ζούσε το σπανιότατο πτηνό τής έμπνευσης, που είχα τόσο πολύ αναζητήσει. Κι ο ωκεανός αυτός είχε πια βγει από το κεφάλι μου, είχε πλημμυρίσει το σπίτι μου, εγκλωβίζοντας μέσα στην απεραντοσύνη του τρία νησιά, τρία λευκά νησιά, νησιά αγκυροβολημένα πάνω στο τραπέζι μου.

Κάθισα λοιπόν στο τραπέζι, πήρα την πένα στο χέρι, κι αντίκρισα τις τρεις άγραφες κόλλες, τα νησιά που περιστοίχιζε ο ωκεανός των εικασιών. Καθώς άρχισα να γράφω, μπορούσα να νιώσω τα κύματά του να καταπίνουν λίγο-λίγο τη στεριά τους, κι αυτή να βουλιάζει αργά, νωχελικά, απολαυστικά, μέχρι που δεν έμενε παρά παφλασμός και εικασίες. Εικασίες πάνω από τα βουλιαγμένα λευκά νησιά, εικασίες που τώρα προσπαθούσαν να πραγματοποιούν. Μόνο το χέρι μου προεξείχε πάνω από τα κύματα αυτά που σκέπαζαν τη μία κόλλα μετά την άλλη. Και σαν κουπί μέσα στη θάλασσα έλαμνε αργά-αργά και προχωρούσε, χωρίς ξεκάθαρο προορισμό.

Ψηφίδα Δεύτερη

Ένα χαμένο γράμμα επανεμφανίζεται

Ο λευκός φάκελος ήταν αφημένος ανάσκελα πάνω στο τραπέζι. Δίπλα στον φάκελο τρεις άσπρες κόλλες και μια πένα. Και πάνω τους δύο χέρια παγωμένα, ακίνητα, σχεδόν ξεχασμένα. Τίποτ' άλλο δεν υπήρχε πάνω στο τραπέζι. Μόνο αυτά τα χέρια τα ακίνητα, ο φάκελος, οι κόλλες, και η πένα. Τα πάντα φαίνονταν έτοιμα για να αρχίσει η γραφή. Δεν άρχιζε όμως τίποτα, τόση ώρα τώρα. Λες και υπήρχε κάποιο κώλυμα ανυπέρβλητο, κάποιο αναπόφευκτο αδιέξοδο.

Κουρασμένη από το αδιέξοδο αυτό, μουδιασμένη από την τόση ακινησία, σήκωσα τα χέρια μου και τον εαυτό μου από το τραπέζι και πήγα στην κουζίνα. Άνοιξα το ψυγείο και πήρα την μπουκάλα με το κρύο νερό, που χωρούσε ίσα-ίσα εκεί μέσα. Σαν και τη ζωή μου, στριμωγμένη πάντα, ακόμα και μέσα στο κρύο, ακόμα κι όταν είχα λιγοστή ζωντάνια και δεν αποζητούσα τίποτα ιδιαίτερο. Έβγαλα την μπουκάλα, προχώρησα προς το τραπέζι της κουζίνας, και γέμισα ένα ποτήρι με λίγο νερό. Το 'φερα στα χείλη μου και ήπια λίγο. Με το ζόρι όμως. Δεν διψούσα. Απλά, έπρεπε κάτι να κάνω, να λαμπικάρω τη σκέψη μου, να αναπνεύσω λίγο, να τιθασεύσω το αδιέξοδο της μνήμης στρέφοντας τον ρου της προς κάτι ανώδυνο, κάτι ασφαλές. Μέχρι να ξεμπλέξουν οι μπερδεμένες πλεξούδες μέσα στο μυαλό μου. Μέχρι να μπορέσω να θυμηθώ κάποιο όνομα, κάποιο καινούργιο όνομα.

Άφησα το μισογεμάτο ποτήρι πάνω στο τραπέζι της κουζίνας, κι έπειτα φύλαξα την μπουκάλα στο ψυγείο, στριμώχνοντάς την για να χωρέσει. Το στρίμωγμα δεν αφορούσε μόνο το ύψος της μπουκάλας, αλλά και τις σχέσεις της με τα άλλα αντικείμενα πάνω στο ράφι του ψυγείου. Όλα ήταν αραδιασμένα πάνω σ' εκείνο το ράφι, χωρίς ειρμό, χωρίς λογική, τυχαίοι συνοδοιπόροι στον χρόνο, εν αναμονή κάποιας ημερομηνίας λήξεως.

Και η δικιά μου ημερομηνία λήξεως; Μερικές φορές νόμιζα πως είχε παρέλθει προ πολλού, λες και βρισκόμουν εδώ και καιρό σε μια προχωρημένη κατάσταση σήψης. Άλλες φορές πάλι μ' έπιανε μια τρομερή κινητικότητα, ένας απερίγραπτος ενθουσιασμός, και προσπαθούσα να συμπεριλάβω το σύμπαν μέσα στις χούφτες μου. Να στείλω μηνύματα προς όλες τις γωνιές του, να νιώσω τον τεράστιο αόρατο ιστό που, το 'ξερα, σίγουρα παλλόταν γύρω μου. Τον ιστό που συνέδεε τους πάντες, και που, δεν μπορεί, πάνω του πρέπει να μετεωριζόμουν κι εγώ η ίδια. Απλώς δεν τον ένιωθα αυτόν τον ιστό, και πίστευα πως αν εγκατέλειπα τη θέση ισορροπίας που κατείχα, τη θέση σήψης που με παγίδευε, τότε θα 'νιωθα τις απαλές δυνάμεις του ιστού να με χαϊδεύουν, ζαποστέλλοντάς με ίσως σε κάποια άλλη θέση ισορροπίας, πιο ενδιαφέρουσα.

Περνούσα λοιπόν τις μέρες μου κουνώντας χέρια και πόδια μέσα στον ιστό που μ' έντυνε με τα αδιόρατά του θροϊσμάτα. Προσπαθώντας να ανιχνεύσω τον ιστό, τη ζωή, μέσα από τις αντιδράσεις των άλλων. Μόνο που πολλές φορές μου φαινόταν πως ο ιστός δεν ήταν καθόλου ιστός, αλλά πιο πολύ μια κινούμενη άμμος, όπου κάθε κίνηση είχε σαν αποτέλεσμα μια μεγαλύτερη βύθιση.

Σταμάτησα να γράφω για λίγο, κι έφερα την πένα στο στόμα μου. Μήπως έβαζα πολλές άσχετες λεπτομέρειες; Μήπως τελικά δεν έγραφα τίποτα; Σίγουρα όμως, έγραφα

ό,τι μου υπαγόρευε το σπανιότατο πτηνό της έμπνευσης. Κι ίσως τώρα που το βρήκα, να μην έπρεπε να το πολυεξετάζω. Γράφε και μη ερεΰνα δηλαδή. Η πένα προσγειώθηκε λοιπόν στο χαρτί κι άρχισε να το λογχίζει ξανά.

Λες και κάθε μου προσπάθεια με κάρφωνε όλο και περισσότερο μέσα στο τέλμα.

Πέρασα πάλι στο γραφείο. Πάνω στην πολυθρόνα ήταν η ατζέντα με τις διευθύνσεις. Φυλλομετρημένη δεκάδες φορές εις αναζήτησιν ονομάτων. Γεμάτη διευθύνσεις ανθρώπων που είχαν ίσως προ πολλού μετακομίσει, ή που δεν θυμόμουν πια ποιοι ήταν, καθώς κι από ονόματα ανθρώπων που εξακολουθούσαν να μου γράφουν, να μου τηλεφωνούν και να με σκέφτονται, παρόλο που βρίσκονταν πολύ μακριά. Αυτές οι διευθύνσεις, αυτά τα ονόματα ήταν που με φέρνανε σ' επαφή με τον αδιόρατο ιστό ολόγυρά μου. Οι επιστολές που τους έστελνα ήταν μικρές διαταραχές που ασκούσα πάνω στον ιστό. Χαστούκια στο κενό, που κάθε μέρα περίμενα με αγωνία να δω αν είχαν κάποιο αποτέλεσμα. Αν θα μου έφερνε δηλαδή ο ταχυδρόμος την απόδειξη πως οι κινήσεις μου προξένησαν κάποιες αντιδράσεις, πως ο ιστός με ένιωσε, πως η ζωή δεν πέρασε από μέσα μου δίχως ν' αλληλεπιδράσει μαζί μου. Πως δεν ήμουν δηλαδή απλά ένας καθρέφτης στον οποίο το κενό περιεργάζεται το πρόσωπό του.

Ίσως βέβαια αν είχα μια κανονική δουλειά, όπως όλος ο άλλος κόσμος, μια δουλειά γραφείου φέρ' ειπείν, και χρειαζόταν να περάσω τη μέρα μου ανάμεσα σ' ανθρώπους, απαντώντας σε τηλεφωνήματα ή υποδεχόμενη πελάτες, να ήταν τα πράγματα διαφορετικά, να μην ένιωθα δηλαδή τόσο έντονα την ανάγκη να επικοινωνώ με το σύμπαν, έστω και μέσω επιστολών. Ίσως τότε να 'χα αρκετές γνωριμίες από τη δουλειά μου και να μου ήταν άχρηστες οι επιστολές. Η τωρινή μου όμως δουλειά απαιτεί πολλή τηλεργασία, δουλειά δηλαδή κατ' οίκον, και μπορούν να περάσουν μέρες χωρίς να δω ψυχή, μια και σπάνια πηγαίνω στο μεγαλοπρεπές κτήριο που στεγάζει την επιχείρηση που με πληρώνει.

Ίσως πάλι αν είχα κάποιο συλλεκτικό πάθος, αν συνέλεγα αποκόμματα εφημερίδων ή σπιρτόκουτα ή σελιδοδείκτες, για παράδειγμα, ίσως τότε να μην ένιωθα την ανάγκη να κάνω όλες τούτες τις κινήσεις προς το άγνωστο. Όπως ήταν όμως τώρα τα πράγματα, ο ταχυδρόμος είχε καταλήξει να είναι ένα από τα κεντρικά πρόσωπα στη ζωή μου. Ακόμα και συνδρομές περιοδικών να μου έφερνε, πάλι ήταν κάτι αρκούντως σημαντικό. Γι' αυτό εξάλλου περνούσα τόσες ώρες γράφοντας γράμματα σ' εταιρείες και περιοδικά, ζητώντας ν' αγοράσω το τάδε ή το δείνα, ή να με γράψουν συνδρομήτρια στο άλφα ή το βήτα, ή να μου δώσουν κάποια πληροφορία. Ήμουν απόλυτα δημοκρατική όσον αφορούσε τα χαστούκια που έδινα στο κενό. Επιστολές ζητούσα, αποδείξεις πως υπήρχα και πως αλληλεπιδρούσα με τον ζωντανό ιστό γύρω μου. Επιστολές οποιουδήποτε είδους. Και για να λάβω επιστολές, έπρεπε να στέλνω. Να στέλνω διαρκώς επιστολές προς το σύμπαν.

Μόνο που οι διευθύνσεις που είχα στη διάθεσή μου δεν ήταν απειράριθμες, και είχαν πια εξαντληθεί. Είχα φάει όλο εκείνο το πρωί καθισμένη στο τραπέζι, μπροστά στον φάκελο, τις κόλλες και την πένα, προσπαθώντας να θυμηθώ κάποιον γνωστό στον οποίο δεν είχα γράψει ακόμα. Η ατζέντα δεν μπορούσε να με βοηθήσει πλέον. Είχα εξαντλήσει τις πληροφορίες της εδώ και καιρό. Έτσι προσπαθούσα πια να θυμηθώ κάθε άνθρωπο που 'χα γνωρίσει στο παρελθόν, κάθε άνθρωπο στον οποίο θα μπορούσα να στείλω λίγες λέξεις. Σκάλιζα καθημερινά τη μνήμη μου, τις παλιές φωτογραφίες, τις παλιές μου επιστολές.

Άλλες φορές έβρισκα διευθύνσεις χωρίς ονόματα και παιδευόμουν για ώρες να θυμηθώ ποιος κατοικούσε εκεί. Άλλοτε πάλι, θυμόμουν κάποιο όνομα από τα περασμένα και προσπαθούσα μέσω των τηλεφωνικών καταλόγων να βρω τις συντεταγμένες του. Αυτή η καθημερινή αρχαιολογική ανασκαφή ήταν όμως επίπονη και δύσκολη επιχείρηση, και με εξαντλούσε.

Περισσότερο για να κάνω κάτι, παρά διότι ήταν όντως απαραίτητο, άρχισα να τακτοποιώ τα αδιάβαστα βιβλία στη βιβλιοθήκη μου. Ήταν πια τόσο πολλά, που τα 'χα βάλει σε δυο σειρές, μια στο μπρος και μια στο πίσω μέρος των ραφιών. Τα διαβασμένα βιβλία ήταν έτσι κι αλλιώς στο πίσω μέρος, τώρα όμως τους κάνανε παρέα κι αρκετά αδιάβαστα βιβλία. Παλιότερα μπορούσα να ξεχωρίζω τα μεν από τα δε, χάρη στην ημερομηνία που έγραφα στην πρώτη σελίδα όταν τέλειωνα την ανάγνωση του βιβλίου. Εδώ και λίγο καιρό όμως είχα σταματήσει να γράφω ημερομηνίες πάνω στα βιβλία, είχα σταματήσει να ξεχωρίζω τ' αδιάβαστα από τα διαβασμένα, και το διάβασμά μου είχε γίνει άτακτο, χαώδες, σποραδικό. Υπήρχαν μάλιστα φορές που δεν μπορούσα καθόλου να θυμηθώ αν είχα διαβάσει κάποιο βιβλίο, ή αν το είχα παρατήσει αδιάβαστο αμέσως μετά την αγορά του. Εν πάση περιπτώσει, καθώς προσπαθούσα να τακτοποιήσω ό,τι μπορούσε να τακτοποιηθεί, έτυχε ν' ανοίξω ένα βιβλίο στην πρώτη του σελίδα και να διαβάσω εκεί μια αφιέρωση από τον συγγραφέα. Ήταν ένα έξυπνο ποιητικό παραμύθι, κι ο συγγραφέας του μου το είχε στείλει μια Πρωτοχρονιά με πολλές ευχές για το νέο έτος, και με αγάπη. Στη δεύτερη σελίδα είχε γράψει τη διεύθυνσή του, χωρίς να υπάρχει προφανής λόγος για κάτι τέτοιο. Δεν τον ήξερα καλά, κι εξάλλου ζούσε στη μακρινή πρωτεύουσα. Μια φορά τον είχα συναντήσει όλη κι όλη, κατά τη διάρκεια μιας επαγγελματικής συνεστίασης, κι αυτό πριν πολύ καιρό. Έκτοτε έβλεπα το όνομά του πάνω σε διάφορα παιδικά βιβλία που συνέγραφε, κι αυτό ήταν όλο. Τώρα όμως, αυτή η διεύθυνση στη δεύτερη σελίδα μού φάνηκε σαν πρόσκληση για μια επαφή, μια κάποια αλληλογραφία. Η αφιέρωση είχε γραφεί πριν δυο και πλέον χρόνια, μα οι άνθρωποι στη χώρα μας δεν αλλάζουν κατοικία πολύ συχνά. Για κάποιον λόγο δεν του είχα απαντήσει τότε, ούτε καν για να τον ευχαριστήσω για το δώρο του, κι έκτοτε είχε μείνει το βιβλίο του ξεχασμένο ανάμεσα στα άλλα. Τώρα όμως αυτή η διεύθυνση εμφανίστηκε σαν μάννα εξ ουρανού, τη στιγμή ακριβώς που τη χρειαζόμουν.

Προσπάθησα να θυμηθώ όσο το δυνατόν περισσότερα για τη γνωριμία μου με τον συγγραφέα. Πράγμα αρκούντως δύσκολο, μια και δεν του είχα δώσει τότε μεγάλη σημασία. Δεν θυμούμαι καθόλου, για παράδειγμα, πώς μοιάζει το πρόσωπό του, και πιστεύω πως δεν θα τον αναγνώριζα αν τον έβλεπα στον δρόμο. Δεν θυμούμαι πού δούλευε, και δεν αγόρασα ποτέ κάποιο βιβλίο του. Το μόνο βιβλίο του που έχω στη βιβλιοθήκη μου είναι εκείνο που μου δώρισε. Δεν ξέρω αν είναι παντρεμένος ή όχι, και δεν ξέρω πώς σκέπτεται. Εν ολίγοις, δεν ξέρω σχεδόν τίποτα γι' αυτόν. Ευκαιρία λοιπόν για μια αλληλογραφία απαλλαγμένη από τις μιξέριες και κοινοτοπίες της καθημερινότητας. Μια αλληλογραφία που θα μπορούσε να ξεκινήσει με αναφορά στη φύση της αλληλογραφίας γενικά, πριν προσπαθήσει να βρει κάποια στερεότερα σημεία επαφής, κάποια βάση για τη δημιουργία κάποιας σχέσης.

Κάθισα λοιπόν πάλι στο τραπέζι, και παίρνοντας την πένα στο χέρι άρχισα να γράφω πάνω στις λευκές κόλλες που με περίμεναν εκεί σιωπηλές. Το βιβλίο του, δίπλα στις κόλλες, χρησίμευε για έμπνευση, καθοδηγώντας τις λέξεις μου μέσα στο λευκό κενό, δίνοντάς μου

κατευθύνσεις για το πώς πρέπει να πορευθώ προς το άγνωστο, πώς πρέπει να διασχίσω εκείνο το άλλο κενό, τον κενό χρόνο και χώρο που με χώριζαν από τον άνθρωπο αυτόν. Αναπόφευκτα, υπήρχε και μια μεγάλη δόση αυτοαναφοράς στα γραφόμενά μου. Δεν ήταν εύκολο να δικαιολογηθεί η παρατεταμένη μου σιγή τα περασμένα χρόνια, και δεν ήταν εύκολο να εξηγηθεί η τωρινή αιφνίδια διακοπή της. Έγραφα λέξεις εν θερμώ, ελπίζοντας ν' αρκέσουν, ελπίζοντας να χτίσουν στέρεο γεφύρι πάνω από τον χρόνο που πέρασε, ελπίζοντας πως θα εκμαίευαν κάποια απάντηση, έστω σύντομη. Κάποια απόκριση τέλος πάντων από τον ιστό.

Δεν ξέρω πόση ώρα μου πήρε να γράψω το γράμμα. Δεν επέτρεπα λάθη ή μουντζούρες, σκέψεις ξεκρέμαστες που φευγαλέα θ' αγγίζαν το χαρτί προτού απωθηθούν στη λήθη από την επόμενη πρόταση. Ήθελα το γράμμα να είναι άρτιο, καλλιγραφημένο, προσεγμένο. Κι έτσι άφηνα τις λέξεις να προχωρούν ψηλαφιστά μέσα στο λευκό σκοτάδι που τις περιτριγύριζε, να χαράσσουν τον δρόμο τους με άνεση και ευθύνη. Όντας καλλιγραφημένες δεν βιαζόντουσαν, και συνεπώς δεν κινδύνευαν να σκοντάψουν, κόβοντας ενδεχομένως τη γέφυρα της ελπίδας που έστηνα προς το άγνωστο.

Καλλιγραφημένες έπρεπε βέβαια να είναι και οι διευθύνσεις στον φάκελο. Πριν βάλω την επιστολή μέσα στον άσπρο φάκελο έγραφα τις διευθύνσεις με πολλή προσοχή. Πρώτα - πρώτα τη διεύθυνσή μου στο πίσω μέρος του φακέλου: Σαλώμη Κρητιώτη, Δράμας 17, Διαμέρισμα 202. Και κατόπιν τη δική του διεύθυνση στο μπροστινό μέρος του φακέλου, προσεχτικά αντιγραμμένη από τη δεύτερη σελίδα του βιβλίου του. Γραμματόσημα δεν έβαλα πάνω στον φάκελο, διότι ποτέ δεν κρατούσα στο σπίτι. Ήθελα να 'μαι σίγουρη πως βάζω τα σωστά γραμματόσημα στον κάθε φάκελο, κι έτσι πήγαινα πάντα στο ταχυδρομείο. Ποτέ δεν έριχνα γράμματα στα γραμματοκιβώτια που έβρισκε κανείς σε κάθε γωνιά. Προτιμούσα την απόλυτη βεβαιότητα πως τα πράγματα είχαν γίνει με τον τελειότερο δυνατό τρόπο, κι εξάλλου ήταν μια μικρή απολαυστική ιεροτελεστία η κάθε μου επίσκεψη στο ταχυδρομείο. Με είχαν μάθει πια, έτσι που με βλέπανε σχεδόν κάθε μέρα. Ήταν κι εκείνες οι στιγμές κάπως ξεχωριστές, μέρος του ζεστού συναισθήματος που με γέμιζε όλη αυτή η εμπειρία.

Ήμουν τόσο ευχαριστημένη από την ανακάλυψη αυτού του καινούργιου ονόματος, ώστε θεώρησα πως έπρεπε να βάλω και μια καρτ ποστάλ μέσα στον φάκελο, δείχνοντάς του έτσι κάποια όμορφη όψη της πόλης μου. Δεν είχα όμως καρτ ποστάλ στο σπίτι. Άφησα λοιπόν τον φάκελο ανοιχτό, με την επιστολή μέσα, για να τον κλείσω αργότερα στο ταχυδρομείο, αφού θα έβαζα μέσα και μια καρτ ποστάλ. Πήρα και κάποια άλλα γράμματα που είχα γράψει προς κάποιες εταιρείες και ξεκίνησα για το ταχυδρομείο. Παρόλο που δεν ήταν και τόσο κοντά στο σπίτι μου, συνήθως περπατούσα. Όχι τόσο για εξάσκηση, όσο για ν' αποφύγω τη φασαρία του να χρειάζεται να κάνω γύρους με το αυτοκίνητο ψάχνοντας χώρο στάθμευσης. Το πρόβλημα στάθμευσης ήταν οξύ στην περιοχή αυτή. Καθ' οδόν σταμάτησα σε μια υπεραγορά για λίγα ψώνια, και πέρασα κι από ένα χαρτοπωλείο για ν' αγοράσω κάρτες.

Όταν έφτασα στο ταχυδρομείο, κάθισα σ' ένα τραπέζι για να βάλω την κάρτα μέσα στον φάκελο και να κλείσω το γράμμα. Διαπίστωσα τότε όμως πως τα φάκελα που είχα στα χέρια μου ήταν όλα κλειστά, κι ήταν αυτά που είχα γράψει προς εταιρείες. Ο ανοιχτός φάκελος με την επιστολή προς τον συγγραφέα είχε γίνει άφαντος.

Κόλλησα γραμματόσημα στα γράμματα που κρατούσα και τα ταχυδρόμησα. Πήρα έπειτα τον δρόμο του γυρισμού, ψάχνοντας παντού να δω πού είχε πέσει ο ανοιχτός φάκελος. Πέρασα από την υπεραγορά και το χαρτοπωλείο, κοίταξα παντού στα πεζοδρόμια και στους δρόμους που είχα διασχίσει, μα γράμμα δεν βρήκα. Όταν γύρισα λοιπόν στο σπίτι, νευριασμένη με την όλη υπόθεση, αποφάσισα να μην ασχοληθώ άλλο εκείνη τη μέρα με την επιστολή προς τον συγγραφέα, αλλά να κάνω λίγη δουλειά για να ξεδώσω. Την επιστολή την έγραψα τελικά την επομένη μέρα. Κι ήταν πολύ διαφορετική από την αρχική επιστολή. Πιο ψυχρή, θα έλεγα τώρα που το σκέφτομαι. Η διάθεσή μου είχε αλλάξει, οπότε και αυτά που είχα να πω είχαν αλλάξει ριζικά.

Παρ' όλες τις επιμελείς μου προσπάθειες για διατάραξη του συμπαντικού ιστού, ο ταχυδρόμος δεν με επισκεπτόταν συχνά. Κι όταν ερχόταν, γέμιζε συνήθως το γραμματοκιβώτιό μου με διαφημίσεις. Ακόμα κι οι εταιρείες υπήρχαν φορές που δεν απαντούσαν στα γράμματά μου. Έτσι είχα συνηθίσει να μην παίρνω συχνά απαντήσεις. Έγραφα όμως πάντα, ακατάπαυστα. Ήταν λοιπόν με μεγάλη έκπληξη που λίγες μέρες αργότερα, κι ενώ είχα ξεχάσει παντελώς την απώλεια της επιστολής προς τον συγγραφέα, έλαβα στο γραμματοκιβώτιό μου έναν μεγάλο καφέ φάκελο. Οι διευθύνσεις, γραμμένες με καφέ μελάνι, ήταν αρκετά καλλιγραφημένες. Ο αποστολέας ήταν ένας άγνωστος, κάποιος Σταύρος Κωμοδρόμος, Τ.Θ. 20820. Άνοιξα τον μυστηριώδη φάκελο και με ακόμη μεγαλύτερη έκπληξη ανακάλυψα πως περιείχε τον ανοιχτό άσπρο φάκελο που ήθελα να στείλω τις προάλλες, με την επιστολή μου προς τον συγγραφέα άθικτη μέσα στο εσωτερικό του. Ο φάκελος ήταν πατημένος και λερωμένος, και είχαν χαρτογραφηθεί πάνω του τα εξογκώματα και οι εσοχές του πεζοδρομίου. Η ίδια η επιστολή ήταν όμως καθαρή, με μόνο ίχνος της περιπέτειάς της τα αποτυπώματα από τα χαλικάκια που τα πέλματα των πεζών είχαν αναγκάσει να σφηνωθούν για λίγο πάνω στον φάκελο. Αυτή η επιστολή ήταν τώρα στα χέρια μου ξανά, φορέας ενός μυστηρίου. Κι ήταν ο καφέ φάκελος κι ο αποστολέας του το επίκεντρο του μυστηρίου. Το σύμπαν μου 'χε στείλει μια πρόσκληση, η ισορροπία σήψεως είχε διαταραχθεί από κάποιον άγνωστο, με τρόπο ιδιαίτερα απρόσμενο. Αυτό το χαμένο γράμμα που επέστρεφε ήταν η αρχή των όσων έμελλε να επακολουθήσουν, και όντως με πέταξε πολύ μακριά από τη θέση που ως τότε καταλάμβανα πάνω στον ιστό του σύμπαντος.

Ψηφίδα Τρίτη

Σελίδες σκόπιμα λευκές

Υπήρχε ένας καιρός που είχα πυκνή αλληλογραφία με πολύ κόσμο. Θυμούνται που έλεγα με αγωνία τη γραμματοθυρίδα μου, για να δω αν μ' είχε θυμηθεί κάποιος. Ήμουν επίσης τρομερά συνεπής και απαντούσα αυθημερόν σε κάθε γράμμα που μού έστελναν. Με τα χρόνια όμως ξέφτισε αυτή η ευσυνειδησία. Τώρα αφήνω συνήθως αναπάντητες τις επιστολές που λαμβάνω, παρόλο που τις κουβαλώ καθημερινά μέσα στην τσάντα μου, από το γραφείο στο σπίτι κι από το σπίτι στο γραφείο. Τις βάζω μαζί με τα άλλα μου έγγραφα, κι έπειτα τις λησμονώ για μήνες. Ύστερα, κάθομαι μια μέρα και τις απαντώ όλες μαζικά, αντιγράφοντας συνήθως τον ίδιο βασικό κορμό σε κάθε επιστολή. Σαν αποτέλεσμα τής χαμηλής προτεραιότητας που δίνω στην προσωπική μου αλληλογραφία - γιατί στην επαγγελματική μου αλληλογραφία είμαι ιδιαίτερα συνεπής - δεν παίρνω συχνά προσωπικές επιστολές. Στην ταχυδρομική μου θυρίδα, όπου λαμβάνω την προσωπική μου αλληλογραφία, πάνε συνήθως λογαριασμοί και διαφημίσεις, και πολύ σπάνια καμιά επιστολή από κάποιον παλιό γνωστό. Η επαγγελματική αλληλογραφία πηγαίνει πάντα στο γραφείο, όπου την αναλαμβάνει η γραμματέας μου. Έτσι δεν επισκέπτομαι συχνά την ταχυδρομική μου θυρίδα, και μπορεί να περάσει και βδομάδα χωρίς να πάω να δω τι έχει μέσα.

Βέβαια, η περίπτωση με το χαμένο γράμμα ήταν διαφορετική. Ήταν μέρος τής έμπνευσης που χρειάζομαι για να γράψω. Έτσι, τις μέρες που ακολούθησαν την επιστροφή τού χαμένου γράμματος στην αποστολέα του πήγαινα καθημερινά στο ταχυδρομείο, για να ελέγξω τι περιείχε η ταχυδρομική μου θυρίδα. Αναρωτιόμουν αν θα είχε καμιά ανταπόκριση η ενέργειά μου. Δεν περίμενα πολλά βέβαια. Η σιωπή ήταν πιθανότερη, ή το πολύ πολύ να υπήρχε και κανένα σύντομο ευχαριστήριο σημείωμα. Αναρωτήθηκα πάντως μήπως δεν θα παραλάμβανα την ενδεχόμενη απόκριση, μια και θ' απευθυνόταν σε ψευδώνυμο. Με διαβεβαίωσαν όμως στο ταχυδρομείο πως το μόνο που είχε σημασία ήταν να είναι σωστός ο αριθμός τής θυρίδας. Το όνομα δεν έπαιζε κανέναν ρόλο. Οι επιστολές που παραδίδονται στην ταχυδρομική θυρίδα μπορούν να φέρουν οιοδήποτε όνομα. Όσο για το όνομα τού ιδιοκτήτη της, αυτό είναι απόρρητο και κανείς δεν μπορεί να μάθει σε ποιον ανήκει κάποια θυρίδα.

Δεν πέρασαν πολλές μέρες, κι εμφανίστηκε πράγματι κάτι στην ταχυδρομική μου θυρίδα. Ήταν ένας άσπρος φάκελος, με υπέροχα καλλιγραφημένες τις διευθύνσεις αποστολέα και παραλήπτη. Στο πίσω μέρος τού φακέλου ήταν γραμμένη η διεύθυνσή της: Σαλώμη Κρητιώτη, Δράμας 17, διαμέρισμα 202. Στο μπροστινό μέρος είχε αντιγράψει τη διεύθυνση που είχα εγώ γράψει ως διεύθυνση αποστολέως στον καφέ φάκελο που τής είχα στείλει: Σταύρος Κωμοδρόμος, Τ.Θ. 20820. Με αρκετή αδημονία έσκισα τον φάκελο από τη μια άκρη, προσέχοντας όμως να μην σκιστούν οι καλλιγραφικά γραμμένες διευθύνσεις. Ανέσυρα τρεις άσπρες κόλλες από μέσα. Με κατάπληξη όμως διαπίστωσα πως τίποτα δεν ήταν γραμμένο πάνω τους, ούτε καν μια κουκκίδα. Ήταν και οι τρεις απόλυτα άγραφες, οι σελίδες ήταν σκόπιμα λευκές. Και λέω σκόπιμα, γιατί εδώ δεν μπορούσε να πρόκειται περί λάθους. Μια γυναίκα που δαπάνησε

τόσον χρόνο για να καλλιγραφήσει τις διευθύνσεις πάνω στον φάκελο δεν μπορεί να μην πρόσεξε το περιεχόμενο τού φακέλου. Οι σελίδες λοιπόν ήταν σκόπιμα λευκές. Το θέμα ήταν το γιατί, το τι σήμαινε αυτή η λευκότητα.

Θα μπορούσα να το καταλάβω αν δεν είχε στείλει τίποτα, ή αν είχε στείλει ένα σύντομο ευχαριστώ. Δεν περίμενα εξάλλου να μού γράψει την ιστορία τής ζωής της. Μα λευκές σελίδες; Απόλυτα λευκές; Τι εξυπηρετούσαν; Ήθελε να μού πει κάτι μ' αυτές; Και τι να ήταν αυτό; Γιατί εγώ δεν μπορούσα να φανταστώ τι στο καλό είχε στον νου της όταν έκλεινε στον άσπρο φάκελο αυτές τις σκόπιμα λευκές σελίδες. Μήπως λευκή σημαία παραδόσεως; Μα εδώ δεν είχε προηγηθεί καμία μάχη. Μήπως ήταν μια ένδειξη ότι δεν είχαμε να πούμε τίποτα, κι ότι θα 'πρεπε να την αφήσω ήσυχη; Μα η απλή σιωπή δεν θα ήταν πολύ πιο εκφραστική, αν κάτι τέτοιο είχε κατά νουν;

Υπάρχουν στιγμές σε μια συνάντηση δυο αγνώστων, όταν αυτή γίνεται μέσα σε μια πολύβουη συνάθροιση, που βασιλεύει η εύγλωττη αμηχανία. Που θέλεις να μιλήσεις στον άλλο, μα δεν ξέρεις τι να πεις. Ότι και να πεις θα είναι τετριμμένο, ασήμαντο. Κι όμως, νιώθεις πως υπάρχει κάποια ψυχική επαφή. Το βλέπεις στο χαμόγελο τού άλλου, στον τρόπο με τον οποίο κρατάει το ποτήρι του, στο βλέμμα του. Η σιωπή εκείνες τις στιγμές είναι πιο εύγλωττη από τις κοινοτοπίες που θα ανταλλάσσονταν. Είναι σαν τη σιωπή που βασιλεύει στο σπίτι ενός ζευγαριού που αγαπάει ακόμα ο ένας τον άλλο, και που μπορούν να είναι καθισμένοι σιωπηλά ο ένας απέναντι από τον άλλο, διαβάζοντας ή πλέκοντας, ή απλά κοιτώντας το τζάκι, αφήνοντας όμως συνεχώς τα κύματα τής ζεστασιάς τους να τούς τυλίγουν, να τούς ενώνουν.

Εγώ δεν είχα απέναντί μου το βλέμμα της, ή το χαμόγελό της. Δεν ήξερα πώς είναι, πώς νιώθει. Είχα μόνο τις καλλιγραφημένες διευθύνσεις και τις σκόπιμα λευκές σελίδες. Διαισθανόμουν όμως πως οι σελίδες αυτές ήταν ένα μήνυμα παρότρυνσης, μια πετονιά που ψάρευε στο κενό, με δόλωμα το ίδιο το κενό. Ήταν βασικά ένας αξιοθαύμαστος τρόπος να με προσκαλέσει να τής γράψω, να τής απλώσω το χέρι. Μια σιωπή δυο ανθρώπων που μόλις συναντήθηκαν σε μια πολύβουη συνάντηση, δυο ανθρώπων που νιώθουν σαν να πέρασαν μια ολάκερη ζωή μαζί.

Να γράψω λοιπόν, εντάξει, αλλά τι; Να σχολιάσω το χαμένο γράμμα; Να εξηγήσω πού και πώς το βρήκα, και πώς αποφάσισα να τής το επιστρέψω; Να τής αποκαλύψω το ποιος είμαι; Και μετά; Αυτές οι πεζές πληροφορίες θα αρκούσαν για να προσελκύσουν κάποια αντίδραση; Κι αυτή η αντίδραση δεν θα 'ταν κι αυτή μάλλον πεζή και τετριμμένη, μια και θα την καθόριζε ουσιαστικά το δικό μου γράμμα;

Σκέφτηκα πως δεν θα 'πρεπε να με μέλλει που τα λόγια μου θα ήταν τετριμμένα, μια και θα 'μουν γυμνός χωρίς αυτά. Στο κάτω - κάτω τής γραφής, αυτά τα τετριμμένα και πεζά λόγια που περιγράφουν την καθημερινότητά μου είναι μέρος αναπόσπαστο τού εγώ μου. Γιατί να τ' απόδιωχνα, αφού θα 'ταν έτσι κι αλλιώς υπό ψευδώνυμο γραμμένα; Τουλάχιστον αυτά θα περιέκλειαν κάπως περισσότερη αλήθεια.

Ή μήπως είναι κι αυτό ένα ψέμα; Αυτά τα τετριμμένα, τα λόγια τα καθημερινά, δεν είναι όλη η ιστορία. Αν έστελνα τον εαυτό μου τόσο βαριά πετσοκομμένο, θα αλληλογραφούσα κομματιασμένος. Κάτι αναπόφευκτο βεβαίως στις πλείστες

περιπτώσεις. Όμως εκεί υπάρχει συνήθως και κάποια εικόνα από μια, έστω σύντομη, σχέση ή συνάντηση. Δεν είναι μόνο οι επιστολές που μαρτυρούνε σ' αυτές τις περιπτώσεις το είναι τού άλλου, αλλά κι οι αναμνήσεις τής παλιάς τής επαφής. Εδώ όμως; Δεν υπήρχαν παρά μόνο τα σύμβολα τού αλφαβήτου μεταξύ τής άγνωστης κι εμένα.

Δεν ήταν βέβαια η πρώτη φορά που αυτά τα σύμβολα θα γίνονταν μοναδικός μεσολαβητής μίας επαφής μου με ανθρώπους. Παλιά, πολύ παλιά, όταν είχα λατρεία για τα γράμματα, είχα αρχίσει ν' αλληλογραφώ με μια άγνωστη συνομήλική μου κοπέλα. Είχα λάβει τη διεύθυνσή της από μια λέσχη αλληλογραφίας, κι ήταν τότε το όλο πράγμα μια από τις συνήθειες εφηβικές προσπάθειες γνωριμίας άλλων ανθρώπων, σχεδόν πάντα από το άλλο φύλο. Νομίζω, τώρα που το σκέφτομαι, πως η αλληλογραφία αυτή ξεκίνησε από την πλευρά μου σαν απόπειρα προσέγγισης ενός δείγματος τού είδους γυναίκα. Σαν μια προσπάθεια ανευρέσεως συντρόφου. Ο Καναδάς ήταν όμως αρκούντως μακριά, κι έτσι δεν διανοήθηκα ποτέ να πάω να την επισκεφτώ, να τη γνωρίσω από κοντά. Μάλιστα με τον καιρό απόκτησε, για μένα, αξία τεράστια το ότι δεν την είχα γνωρίσει ποτέ. Κι απέφυγα να τής στείλω φωτογραφίες μου, έτσι ώστε να διατηρηθεί το μυστήριο για πολύ. Η αλληλογραφία μας κράτησε ακριβώς είκοσι χρόνια, μέχρι τον πρόσφατο θάνατό της από καρκίνο. Είχε παντρευτεί κι είχε κάνει δυο παιδιά, κι όμως συνεχίζαμε την αλληλογραφία μας, κάπως αραιότερα βέβαια, μια και οι επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις δεν επέτρεπαν πια την άμεση απάντηση, τη συχνή αλληλογραφία.

Η αλληλογραφία μας ήταν συνήθως ένα αναμάρτημα τής καθημερινότητας, των φόβων και των ανησυχιών μας. Από καιρού εις καιρόν όμως συμπεριλάμβανε εξάρσεις, όνειρα, στοχασμούς και φιλοσοφικές αγωνίες. Κατά τα τέλη τής ζωής της αυτές οι εξάρσεις πολλαπλασιάστηκαν, λόγω τού επερχόμενου τέλους. Συνολικά, μέσα στα είκοσι αυτά χρόνια, η αλληλογραφία αυτή απεικόνισε δυο ζωές. Κι ήταν η καθημερινότητα ίσως, με τα υπονοούμενα προς τον άγνωστο παραλήπτη, που σκιαγραφούσε την ουσία των υπάρξεών μας, των τετριμμένων έστω υπάρξεών μας. Μετά τον γάμο της, ανταλλάξαμε επιτέλους φωτογραφίες, αλλά ακόμα κι αν είχε δύο κεφάλια και τρία αυτιά δεν θα έκανε διαφορά πλέον. Τα ορνιθοσκαλίσματά μας πάνω στο χαρτί είχαν γίνει η πεμπτουσία τής σχέσης μας, παρ' όλη τους τη φτώχεια. Ήταν αλληλογραφία χαμηλής έντασης, αλλά μεγάλης διάρκειας. Και την είχα συνηθίσει τόσο, ώστε να την θεωρώ αναπόσπαστο τμήμα τού είναι μου.

Όταν πλησίαζε το τέλος, σκέφτηκα να πάω να τη δω. Αποφάσισα όμως, ή ίσως η αδράνεια το αποφάσισε για μένα, πως κάτι τέτοιο θα χαλούσε αυτό που ήδη υπήρχε, χωρίς αναγκαία να πετύχει τίποτα ιδιαίτερο. Ήμασταν φίλοι, ναι, μα σε τέτοιες στιγμές συμπυκνωμένες οι δεσμοί αίματος μονοπωλούν τα πάντα. Ίσως ήταν καλύτερο να μείνουμε ουσιαστικά άγνωστοι, έστω οικείοι άγνωστοι, με μόνο διαμεσολαβητή μας το μελάνι και το χαρτί. Δεν πήγα.

Η τελευταία μου επιστολή προς εκείνην ήταν ιδιαίτερα φορτισμένη. Απαντούσα στο τελευταίο της γράμμα, όπου μού δήλωνε πως ήταν πάρα πολύ άρρωστη πλέον, και πως επέκειτο το μοιραίο. Κατόπιν, κόπηκε το νήμα, κι η ρουτίνα μου συνέχισε την πορεία της. Ακόμα και σήμερα όμως εκτιμώ βαθιά την ιστορία αυτή, το ότι αλληλογραφούσαμε

είκοσι ολόκληρα χρόνια χωρίς ποτέ να επιδιώξουμε να συναντηθούμε, εξερευνώντας συνεχώς με μικρά αγγίγματα τον άγνωστο που είχε κλείσει τον φάκελο που κάθε τόσο έφτανε στα χέρια μας από την άλλη μεριά τού ωκεανού.

Γιατί όμως η αναφορά σε όλα τούτα; Για να θυμίσω στον εαυτό μου πως επαφή μπορεί να υπάρξει και μέσα από τα σύμβολα τής γραφής, χωρίς να έχει υπάρξει οποιαδήποτε επαφή; Η μήπως επειδή προσπαθούσα να αναστήσω αυτή την περασμένη ιστορία, να δημιουργήσω μια εξίσου μυστηριώδη αλληλογραφία; Στο κάτω-κάτω τής γραφής, τώρα προσπαθούσα απλώς να αντλήσω έμπνευση από όλη αυτή την ιστορία. Δεν ήθελα να βρεθούμε, να γνωριστούμε. Η ανάμειξή μου στην ιστορία αυτή ξεκίνησε από την ανεύρεση τού καλλιγραφημένου φακέλου, όχι από το περιεχόμενό του. Το περιεχόμενο αυτό καθαντό με άφηνε αδιάφορο. Το παιχνίδι ήταν που με έλκυε στην υπόθεση αυτή, τουλάχιστον συνειδητά, κι όχι η πιθανή δημιουργία μιας ακόμα ανθρώπινης σχέσης. Γιατί σχέσεις, δόξα τω Θεώ, έχω άφθονες. Χρόνο δεν έχω. Αν μάλιστα η δουλειά μου δεν είχε να κάνει με τα βιβλία, δεν θα είχα καιρό ούτε βιβλίο ν' ανοίξω.

Βέβαια, εδώ που τα λέμε, οι σχέσεις στην πολυάσχολη ζωή μου είναι μάλλον απολιθωμένες. Ασφαλείς, άνετες, και απολιθωμένες. Σχεδόν αραχνιασμένες. Έχω όμως συνηθίσει να ζω μέσα σ' αυτά τα άνετα απολιθώματα, και δεν χρειάζομαι σχέσεις. Χρειάζομαι μόνο έμπνευση για να γράψω. Ένας σοβαρός επαγγελματίας δεν θα 'πρεπε καν να προσπαθεί να γράψει, υποθέτω, και σίγουρα εγώ δεν γνωρίζω τους λόγους που με κάνουν να θεωρώ αναγκαία τη συγγραφή, και μάλιστα με ψευδώνυμο. Κάποτε πιστεύω πως είναι απλώς μια προσπάθεια αποφυγής τού θανάτου. Εν πάση περιπτώσει όμως, αφού έτσι έχουν τα πράγματα, δεν το ψάχνω παραπέρα κι αρκούμαι να παλεύω να βάλω λίγα λόγια στο χαρτί.

Κάτι τέτοιο βέβαια δεν είναι εύκολο. Ακόμα και στο απλούστερο θέμα, το τι να γράψω στην άγνωστη, με γέμιζε το κενό. Σίγουρα δεν άρμοζε να τής περιγράψω την καθημερινότητά μου, παραδίδοντάς της έτσι μια κομματιασμένη εικόνα μου, ούτε όμως θα ταίριαζε η μεγαλόσχημη φλυαρία περί πραγματικά ή πλασματικά βαθέων θεμάτων. Στο τέλος το μόνο που απέμενε μπροστά μου ήταν η απέραντη λευκότητα τού χαρτιού, το κενό που δεν μπορούσα με τίποτα να γεμίσω.

Ένα κενό όμως που ίσως δεν ήταν καθόλου άδειο, αλλά υπερπλήρες. Γιατί με το να μην πω τίποτα, μήπως δεν άφηνα ανοιχτές όλες τις εκδοχές, δεν καθιστούσα δυνατά τα πάντα; Το άδειο χαρτί μπορούσε να γεμίσει εικασίες, σαν και τις εικασίες που τροφοδότησαν την έμπνευσή μου, πηγάζοντας από το χαμένο γράμμα μιας άγνωστης. Το τίποτα σε τελική ανάλυση ήταν το παν.

Αποφάσισα λοιπόν, μια και δεν μπορούσα να βρω κάτι που άρμοζε, να στείλω το κενό, να ψαρέψω μέσα στο κενό με δόλωμα το κενό. Όπως κι εκείνη. Να τής στείλω δηλαδή κι εγώ τρεις κόλλες σκόπιμα λευκές. Αυτές οι λευκές κόλλες θα ήταν ένας κόσμος που διεγείρει με την απουσία που αναδύει, ένας κόσμος που λειτουργεί με πιθανότητες, ένας κόσμος επικίνδυνος που πρέπει να σεβόμαστε. Σκέφτηκα πάντως, για να μην νομίσει πως τής επέστρεφα τις δικές της κόλλες, να γράψω στην κορυφή τής κάθε σελίδας τη φράση «Σελίδα σκόπιμα λευκή», όπως το κάνανε διάφορα επιστημονικά

περιοδικά όταν παρέμβαλλαν λευκές σελίδες ανάμεσα στα άρθρα. Σ' εκείνες τις περιπτώσεις βέβαια στόχος τής φράσης αυτής είναι να διευκρινίσει στους αναγνώστες πως δεν έχουν μπροστά τους κάποιο κακέκτυπο, πως όλα πάνε σύμφωνα με το σχέδιο. Στη δική μου περίπτωση, στόχος θα ήταν να διευκρινισθεί πως άρχιζε ένα παιχνίδι, πως μπορούσα να γράψω πάνω στις σελίδες, μα πως είχα επιλέξει να μην το κάνω.

Όμως η ιδέα τής απόλυτης λευκότητας, ο άβατος χώρος μέσα στη λευκή σελίδα, με σαγήνευε τρομερά. Δεν ήθελα να σπilώσω τις σελίδες, ούτε καν με μια μικρή φρασούλα. Εξάλλου, υπήρχε κι άλλος τρόπος να δείξω πως δεν τής επέστρεφα τις κόλλες της. Οι δικές της είχαν διπλωθεί παραδοσιακά, όπως το κάνουν οι πάντες, χωρίς καν να το συνειδητοποιούν, με τη δίπλωση δηλαδή παράλληλη προς την πλευρά με το μικρότερο μήκος. Εγώ αντίθετα θα δίπλωνα τις δικές μου παράλληλα προς την πλευρά με το μεγαλύτερο μήκος. Αυτό θα ήταν κάτι αρκούντως ασυνήθιστο ώστε να μην περάσει απαρατήρητο.

Κι αυτό ακριβώς έκανα. Πήρα κατόπιν τις τρεις κατάλευκες και ανορθόδοξα διπλωμένες κόλλες και τις έβαλα μέσα σ' έναν μακρύ άσπρο φάκελο. Με καφέ μελάνι καλλιγράφησα τη διεύθυνσή της στην μπροστινή μεριά, ενώ στο πίσω μέρος έγραψα το ψευδώνυμό μου πάλι, και τον αριθμό τής ταχυδρομικής μου θυρίδας: Σταύρος Κωμοδρόμος, Τ.Θ. 20820. Τούτη τη φορά πήγα στο ταχυδρομείο για να ταχυδρομήσω τον φάκελο, για να είμαι απόλυτα βέβαιος πως τίποτα δεν θα πήγαινε στραβά. Έβαζα συνήθως περισσότερα γραμματόσημα απ' όσα ήταν αναγκαίο, και το γράμμα ήταν ανάλαφρο. Εντούτοις είχα αρχίσει να εμπλέκομαι έντονα στην περιέργη αυτή ιστορία, και δεν ήθελα πια ν' αφήσω τίποτα στην τύχη. Αφού ακόμα και το ριζιμο τού φακέλου στο γραμματοκιβώτιο τού ταχυδρομείου, μια πράξη τελείως τετριμμένη, πήρε διαστάσεις ιεροτελεστίας, κι έγινε αργά και πολύ προσεκτικά.

Οι επόμενες μέρες κύλησαν πολύ αργά, εκνευριστικά αργά. Πήγαινα στο ταχυδρομείο να ελέγξω την ταχυδρομική μου θυρίδα δυο και τρεις φορές τη μέρα. Πίστευα πως θα λάμβανα κάτι, μα δεν ήξερα τι, και η περιέργεια κι η αγωνία με έτρωγε. Δεν ήταν πια το γράψιμο μόνο, αλλά και η ένταση αυτού τού απροσδόκητου παιχνιδιού, που είχε ξεκινήσει τόσο ξαφνικά, κι ακολουθούσε μια τόσο περιέργη πορεία. Δεν διακινδύνευα τίποτα, μια και ήμουν τώρα ένας ετερόνυμος, ένας φευγαλέος σωσίας ενός άγνωστου από τον τηλεφωνικό κατάλογο. Και επιτέλους, οι πιθανές εξελίξεις τής σιωπηλής αυτής αλληλογραφίας δεν φαινότουσαν δραματικές. Μια συνάντηση όμως, αν τελικά αυτό ήταν το επιδιωκόμενο, θα κατέστρεφε ίσως την παραδοξότητα τής όλης υπόθεσης. Γι' αυτό εξάλλου δεν απέφυγα να δω την Καναδέζα στο παρελθόν; Για να διατηρήσω την μαγεία των συμβόλων και τής απόστασης, για να αποφύγω την αναπόφευκτη απομυθοποίηση. Έτσι, όταν άνοιγα την ταχυδρομική μου θυρίδα με αδημονία, για να δω αν μού είχε απαντήσει η άγνωστη, με διακατείχε, πρέπει να το ομολογήσω, και μια αγωνία μήπως η απάντησή της με καλούσε σε κάποια συνάντηση, ή μήπως διέκοπτε το συναρπαστικό παιχνίδι που είχαμε αρχίσει.

Εν πάση περιπτώσει, η αγωνία δεν κράτησε πολύ. Το ταχυδρομείο στην πόλη μας παίρνει μια - δυο μέρες για επιστολές αποσπελλόμενες σε παραλήπτες «ενταύθα». Έτσι μέσα σε λίγες μέρες έφθασε η απάντησή της, σταλμένη βεβαίως στον Σταύρο Κωμοδρόμο. Οι διευθύνσεις στον λευκό φάκελο ήταν πάντα καλλιγραφημένες, με εκείνη

τη σχεδόν μεσαιωνική, και σήμερα απολύτως δυσεύρετη, καλλιγραφία. Το άνοιγμα τού φακέλου έγινε αργά, πολύ αργά και προσεκτικά, στο σπίτι αυτή τη φορά, και όχι στο ταχυδρομείο όπου βρισκόταν η ταχυδρομική μου θυρίδα. Μπόρεσα δηλαδή ν' αντέξω την ανυπομονησία μου και την αγωνία μου και ν' αυτοσυγκρατηθώ. Μια και ο κάθε φάκελος που μού έστελνε έπαιρνε πλέον τη μορφή συλλεκτικού είδους, τον άνοιξα με χαρτοκόπτη, αντί να τον σχίσω με το χέρι στην άκρη, έτσι ώστε να μείνει σχεδόν ανέγγιχτος.

Ανέσυρα απ' αυτόν τον φάκελο τρεις κόλλες, κόλλες απόλυτα λευκές, διπλωμένες παραδοσιακά. Τίποτα δεν ήταν γραμμένο πάνω τους. Ήταν πάλι σελίδες σκόπιμα λευκές. Ήταν κάτι που θεωρούσα πιθανό βέβαια, και μάλιστα ευκαταίο. Ήταν η δήλωσή της πως την ενδιέφερε ακόμα η επαφή, πως εξακολουθούσαν να ισχύουν οι άγραφοι κανόνες που τρόπον τινά είχε η ίδια εισαγάγει. Συνέχιζε μια αλληλογραφία χωρίς γραφή, χωρίς περιεχόμενο, μα γεμάτη εικασίες. Εν αντιθέσει με τα πάμπολλα μηνύματα που ανταλλάσσω καθημερινά σαν σφαίρες με τον κυβερνοχώρο στα πλαίσια τής δουλειάς μου, όπου η ταχύτητα σύνθεσης και αποστολής μειώνει τη σημασία τής οριστικής διατύπωσης, ετούτες οι λευκές σελίδες ήταν κατά έναν παράξενο τρόπο σαφέστατες, βέβαιες, μόνιμες, παρόλο που μετέφεραν μια τεράστια απουσία πληροφοριακών ιχνών. Αυτές οι λευκές σελίδες τελικά μεγιστοποιούσαν σημασιολογικά την αλληλογραφία, με το να απαλείφουν το περιεχόμενό της. Τα πάντα μέσα στο τίποτα.

Θυμήθηκα ξαφνικά ένα ντοκιμαντέρ που είχα δει πριν καιρό, με θέμα την άποψη τής σύγχρονης φυσικής για τις δυνάμεις. Σχεδόν κάθε στοιχειώδες σωματίδιο, έλεγε το ντοκιμαντέρ, γεννά κι απορροφά διαρκώς κάποια «εικονικά σωματίδια», με αυθαίρετη ενέργεια, σωματίδια όμως που επιτρέπονταν να ζήσουν πολύ λίγο. Σωματίδια απόλυτα εφήμερα. Τα σχεδιαγράμματα μάλιστα που είχε δείξει τότε η οθόνη, σχεδιαγράμματα νεφών εικονικών σωματιδίων που χόρευαν γύρω από το πραγματικό σωματίδιο, μού είχαν θυμίσει κάπως φωτοστέφανα αγίων. Καμιά φορά λοιπόν τύχαινε ένα εικονικό σωματίδιο να γεννηθεί από ένα πραγματικό σωματίδιο, κι ύστερα ν' απορροφηθεί από ένα άλλο πραγματικό σωματίδιο. Αν βέβαια υπήρχε άλλο πραγματικό σωματίδιο αρκετά κοντά, έτσι ώστε το εικονικό σωματίδιο να προλάβει να διασχίσει την ενδιάμεση απόσταση πριν λήξει η εξαιρετικά σύντομη ζωή του. Αυτή την ανταλλαγή εικονικών σωματιδίων ονομάζει δύναμη η σύγχρονη φυσική.

Έτσι κι εδώ, αντάλασσα εγώ κι εκείνη λευκές σελίδες, κομμάτια από τίποτα, εικασίες. Κι αυτή η ανταλλαγή εικονικής γραφής, αυτό το πάρε-δώσε άδειων κελυφών, ήταν η ουσία τής σαγηνευτικής μας αλληλεπίδρασης. Μιας αλληλεπίδρασης παντελώς απρόβλεπτης, γιατί οποιαδήποτε κατάληξή της θα είχε σαν συνέπεια το σπάσιμο τής ίδιας τής ουσίας αυτής τής αλληλεπίδρασης. Οποιοδήποτε απόσπασμα γραφής κι αν ανταλλάσσαμε πλέον θα είχε ως συνέπεια το σπίλωμα των σκόπιμα λευκών σελίδων. Αν θέλαμε να πάρει σάρκα και οστά αυτή η σχέση, να γίνει κάπως πιο συγκεκριμένη, θα έπρεπε να σπλώσουμε με μελάνι τις άσπρες τις σελίδες. Θα έπρεπε δηλαδή να κάνουμε να καταρρεύσουν κάποιες από τις εικασίες που δημιουργήσαν τούτη την επαφή. Κι ήταν αυτές οι εικασίες που έψαχνα εγώ για να γράψω, για να εμπνευσθώ.

Ήταν πολύ νωρίς όμως για να σπάσει αυτή η αλυσίδα τής λευκότητας. Όλη αυτή η παράξενη αλληλογραφία ήταν τέλεια έμπνευση για το γράψιμό μου. Το τίποτα αυτών

των λευκών σελίδων θα δημιουργούσε σιγά - σιγά το δικό μου έργο. Οποιαδήποτε προσπάθεια ανταλλαγής γραπτού λόγου μεταξύ μας θα ισοδυναμούσε λοιπόν με φόνο τής κότας που έκανε τα χρυσά αυγά, με αποξήρανση αυτής τής πλούσιας πηγής έμπνευσης. Έπρεπε ν' αποφύγω κάτι τέτοιο πάση θυσία. Έπρεπε δηλαδή να στείλω και πάλι σελίδες σκόπιμα λευκές.

Έκλεισα τρεις άγραφες λευκές κόλλες σ' έναν άσπρο φάκελο, αφού τις δίπλωσα με τον χαρακτηριστικό μου τρόπο, με τη δίπλωση παράλληλη προς την πλευρά με το μεγαλύτερο μήκος. Έγραψα με καφέ μελάνι τις διευθύνσεις πάνω στον φάκελο, χρησιμοποιώντας το ψευδώνυμο Κωμοδρόμος. Ταχυδρόμησα τον φάκελο, και πάλι από το ταχυδρομείο, με πολλή προσοχή. Έφτασα μάλιστα μέχρι τού σημείου να σκύψω κάτω από το γραμματοκιβώτιο τού ταχυδρομείου, μήπως κι υπήρχε καμιά τρύπα εκεί πέρα! Ήθελα να μην υπάρξει καμιά πιθανότητα να χαθεί το γράμμα μου.

Όταν γύρισα στο σπίτι και σωριάστηκα σε μια πολυθρόνα ικανοποιημένος, συνειδητοποίησα για άλλη μια φορά πως η τύχη με είχε ρίξει πάνω σε μια πολύ πλούσια φλέβα έμπνευσης. Το μόνο που χρειαζόταν να κάνω εγώ ήταν να γίνω χρονικογράφος των γεγονότων. Να περιγράψω το τι συνέβαινε, με κάθε λεπτομέρεια. Δεν ήξερα το τι θα έβγαινε από όλη αυτή την υπόθεση. Δεν ήξερα πού θα κατάληγε η ιστορία που δημιουργούσα. Τον τίτλο της όμως τον ήξερα από τώρα. Δεν μπορούσε παρά να είναι «Σελίδες σκόπιμα λευκές». Το βιβλίο μου θα εξιστορούσε αυτή την ανορθόδοξη ιστορία, που εκτυλισσόταν ανεξέλεγκτα, και που μπορούσε να έχει τελείως απρόβλεπτη κατάληξη. Σηκώθηκα λοιπόν με ανυπομονησία, χωρίς καν ν' αλλάξω ρούχα, κάθισα στο τραπέζι, πήρα την πένα, και συνέχισα τη συγγραφή. Τα λόγια ξεπηδούσαν πια αυθόρμητα, αφού μπορούσα εύκολα να περιγράψω τα συμβάντα, φανταζόμενος απλά μερικές από τις ψηφίδες που δεν ήξερα με βεβαιότητα.

Χάιδεψα τη χαμένη μου επιστολή, την επιστολή που μού είχε επιστρέψει το άγνωστο, ψηλαφώντας τις εσοχές και τα εξογκώματα που είχε αφήσει πάνω της το πεζοδρόμιο, τ' αποτυπώματα των χεριών που την είχαν αγγίζει, τα ίχνη τής ιστορίας της. Καθώς κοιτούσα τον μεγάλο καφέ φάκελο, με τις γραμμένες με καφέ μελάνι διευθύνσεις, κατάλαβα πως αυτές οι τρυπούλες πάνω στο χαρτί που 'χαν χαράξει τα πέλματα τού κόσμου και τα μικρά χαλίκια τού πεζοδρομίου ήταν ουσιαστικά το μονοπάτι προς μια μελλοντική εξέλιξη, μια εξέλιξη που μπορούσα τώρα εγώ με τη σειρά μου να χαράζω, ανταποκρινόμενη στην πρόσκληση τού σύμπαντος. Ήταν κάτι που επιδίωκα τόσον καιρό στο κάτω - κάτω τής γραφής αυτή η επαφή, αν και όχι ακριβώς με τέτοιον τρόπο. Και σίγουρα, η διαφοροποίηση που είχε επιφέρει η πραγματικότητα είχε κάνει την όλη υπόθεση τρομερά συναρπαστική.

Σταμάτησα το γράψιμο απότομα. Κάτι δεν μού άρεσε στα λόγια αυτά, ακούγονταν παράφωνα, προσποιητά, ψεύτικα. Πώς μπορούσα να μιλώ για εκείνη, μια άγνωστη, με τόση σιγουριά; Μήπως έπρεπε να το ξανασκεφτώ το όλο πράγμα; Επιπλέον, τα λόγια μου αυτά δεν με πείθανε. Μήπως το πρόβλημα τελικά δεν ήταν η έμπνευση, αλλά η ανυπαρξία ταλέντου; Ενός ταλέντου που τα περίτεχνα μελάνια και οι κομψές οι πένες δεν μπόρεσαν ποτέ να επωάσουν; Ενός ταλέντου που παραμένει πάντα εικονικό και φευγαλέο, σαν κι εκείνα τα πλάγια στοιχεία που εμφανίζονται στην οθόνη κάθε φορά που αντιγράφω στον υπολογιστή τα κείμενά μου.

Ήταν όμως πάλι ποτέ δυνατή η πλήρης ανυπαρξία ταλέντου; Αν γινόταν να πάρεις από έναν άνθρωπο τα πάντα, αυτό που θα έμενε και δεν θα μπορούσες να τού πάρεις είναι το ταλέντο του, μικρό ή μεγάλο, αλλά πάντως μη μηδενικό. Η θεμελιώδης του κατάσταση, αυτό που μένει όταν λείψουν όλα. Αυτό που θέλησα να κάνω ήταν να διαλέξω μια πιο ενδιαφέρουσα οπτική γωνία για να δω το ίδιο κενό που βλέπουμε όλοι τριγύρω μας, τούτο το νησί μέσα στην καθημερινή μας πληρότητα. Και για να το κάνω αυτό αρκούσε να έχω την υπομονή ν' ακούσω όλα όσα ήθελα να πω και να είμαι πιο αδύναμος απ' αυτό που έγραφα, μήπως και μαραινόταν διαφορετικά. Στο κάτω-κάτω τής γραφής, οι λέξεις ξέρουν όλες τις ιστορίες. Παρόλο που δεν είναι παρά λίγο μελάνι σ' ένα λευκό χαρτί, ανάμεσα σ' αυτό το μελάνι και τη λευκή σελίδα κατοικούν όλες οι ιστορίες. Οι λέξεις ξέρουν ήδη όλα όσα γράφουμε, όμως τα ξεχνούν. Το γράψιμό μου απλώς ξυπνούσε τη μνήμη τους.

Η μήπως έκανα λάθος και η λήθη τους ήταν μόνιμη; Μήπως έχανα απλώς τον χρόνο μου, κυνηγώντας το ανέφικτο, και μάλιστα την ώρα που είχα τόσες άλλες δουλειές; Και ίσως πάλι να ήταν μια αυταπάτη ακόμα κι αυτή η αμφιβολία που τούτες οι γραμμές εκφράζουν. Το μόνο που μού φαινόταν σίγουρο ήταν πως οι «Σελίδες σκόπιμα λευκές» θέλανε, καλώς ή κακώς, να γραφτούν. Τούτη η ιστορία ζητούσε να γραφτεί, από μένα ή απ' οποιονδήποτε άλλον. Φώναζε γράψε με, την άκουγα ξεκάθαρα, και είχα την εντύπωση πως η κραυγή της απευθυνόταν προς όποιον στεκόταν να την ακούσει, κι όχι ειδικά προς εμένα. Ένιωθα πως ήθελε να την ψηλαφίσουν τρυφερά οι λέξεις, να την μεταφέρουν από τη θάλασσα τής εικονικότητας στον κόσμο. Ατυχώς για εκείνην όμως, μόνο οι δικές μου ισχνές και κουρασμένες λέξεις τής ήταν διαθέσιμες.

Παράτησα τις κόλλες και την πένα πάνω στο τραπέζι, σηκώθηκα, και πλησίασα το παράθυρο. Η ζωή κάτω στον δρόμο προχωρούσε με τους συνήθεις της ρυθμούς. Οι οδηγοί των αυτοκινήτων που περνούσαν τρέχανε να προλάβουν κάτι που δεν ήταν απαραίτητο να προλάβουν. Τα γυάλινα κτήρια αντανakλούσαν τον ήλιο, προσφέροντας έτσι ίσως λίγη ακόμα βοήθεια στις συσκευές κλιματισμού, που πάσχιζαν να ξεράσουν αρκετή ζέστη, ν' ανεβάσουν ακόμα λίγο τον καύσωνα. Κάπου εκεί πέρα, πίσω από τις ψηλές πολυκατοικίες, με περίμενε κι εμένα το γυάλινό μου κτήριο, οι υποχρεώσεις που είχα κάπως παραμελήσει προσπαθώντας να δοξάσω τα ψευδώνυμά μου. Δεν υπήρχε λόγος για την παθιασμένη αυτή προσπάθεια συγγραφής. Μα μήπως υπήρχε λόγος και για οτιδήποτε άλλο; Μήπως υπήρχε λόγος, παραδείγματος χάριν, που προσπαθούσα μέσα στον καύσωνα με την ανάσα μου να θαμπώσω το τζάμι;

Το τζάμι πάντως αδιαφορούσε.

Ψηφίδα Τέταρτη

Ένα παιχνίδι κβαντικό

Χάιδεψα τη χαμένη μου επιστολή, την επιστολή που μου είχε επιστρέψει το άγνωστο, ψηλαφώντας τις εσοχές και τα εξογκώματα που είχε αφήσει πάνω της το πεζοδρόμιο, τ' αποτυπώματα των χεριών που την είχαν αγγίξει, τα ίχνη της ιστορίας της. Καθώς κοιτούσα τον μεγάλο καφέ φάκελο, με τις γραμμένες με καφέ μελάνι διευθύνσεις, κατάλαβα πως αυτές οι τρυπούλες πάνω στο χαρτί που 'χαν χαράξει τα πέλματα του κόσμου και τα μικρά χαλίκια του πεζοδρομίου ήταν ουσιαστικά το μονοπάτι προς μια μελλοντική εξέλιξη, μια εξέλιξη που μπορούσα τώρα εγώ με τη σειρά μου να χαράζω, ανταποκρινόμενη στην πρόσκληση του σύμπαντος. Ήταν κάτι που επιδίωκα τόσον καιρό στο κάτω - κάτω της γραφής αυτή η επαφή, αν και όχι ακριβώς με τέτοιον τρόπο. Και σίγουρα, η διαφοροποίηση που είχε επιφέρει η πραγματικότητα είχε κάνει την όλη υπόθεση τρομερά συναρπαστική.

Γιατί εδώ δεν είχα ένα γράμμα του οποίου την άφιξη ανέμενα, ένα γράμμα προκανονισμένο, ένα γράμμα από κάποιον γνωστό. Τέτοια γράμματα ήταν όλα τ' άλλα που λάμβανα, όταν η αδράνεια της ζωής δεν έκοβε την αλυσίδα, όταν οι αλληλογράφοι μου δεν βαριόντουσαν ν' απαντήσουν. Και τέτοια γράμματα, σε τελική ανάλυση, ήταν απλά παυσίπονα, απλές σταγόνες που αδυνατούσαν να με ξεδιψάσουν, ασκήσεις ματαιότητας. Ήταν αμυδρές αλληλεπιδράσεις της σήψης μου είτε με άλλες σήψεις, πολύ αδύναμες για την αναγκαία διαπίδυση της μεμβράνης που μας χώριζε, είτε με ανθρώπους που κατοικούσαν σε ορθογώνιους χώρους, και που δεν επρόκειτο ποτέ να διανοηθούν καν το τι σήμαινε μια σήψη σαν και τη δική μου. Ήταν προδιαγεγραμμένες επαφές, συνταγές δοκιμασμένες, που 'βγαζαν διαρκώς μια από τα ίδια, κι είχαν συνεπώς μικρή τελικά δυνατότητα αποτελεσματικής διαταραχής.

Ήξερα δηλαδή πως όλες τούτες οι επιστολές δεν ωφελούσαν, πως δεν μπορούσαν να με σώσουν. Ίσως γιατί, κατά βάθος, δεν χρειαζόμουνα σωτήρα. Έμοιαζα κάποτε, βεβαίως, με πριγκίπισσα κλεισμένη σε πύργο ψηλό, καταδικασμένη ν' αντικρίζει τον κόσμο από τις επάλξεις. Μόνο που στο παραμύθι κάποιος κακός δράκος φυλακίζει την πριγκίπισσα, κάποιος την κρατάει εκεί δια της βίας. Ενώ στη δική μου περίπτωση, εγώ είχα χτίσει τα τείχη και τις επάλξεις, εγώ είχα κλειδώσει την πόρτα, κι εγώ κρατούσα το κλειδί στα χέρια μου. Ανά πάσα στιγμή μπορούσα ν' αλλάξω τη ζωή μου, όσο μπορεί εν πάση περιπτώσει οιοσδήποτε ν' αλλάξει τη ζωή του. Κι οι προσπάθειές μου για επαφή ήταν πάντα ασφαλείς, συνήθως με κάποιους που ήξερα, με κάποιους που μπορούσα να φανταστώ. Ζητούσα δηλαδή επαφές που να ικανοποιούσαν κάποιες προδιαγραφές. Το πρόβλημα ήταν ακριβώς αυτές οι προδιαγραφές. Ήταν σκοινί που με κρατούσε δεμένη στην κοιλάδα μου, απαγορεύοντάς μου ν' ανέβω στους γύρω λόφους, ν' αγναντέψω τις άλλες κοιλάδες, τους άλλους κόσμους.

Ο μεγάλος καφέ φάκελος όμως μου ερχόταν από κάποιον άλλο κόσμο, άγνωστο. Κάποιος είχε βρει το γράμμα μου, και τώρα το 'χα εδώ μπροστά μου. Είχα ρίξει άθελά μου μπουκάλι στη θάλασσα, ταξίδεψε σε κόσμους μακρινούς και άγνωστους, και τώρα είχε

επιστρέψει. Ήταν μια γνήσια διαταραχή, ίσως τεράστια, ίσως απειροστή, αλλά σίγουρα απρόβλεπτη.

Ως τώρα καθόμουν στον πύργο μου κι έπλεκα έναν τάπητα που ξεχείλιζε από τα παράθυρα, κυλούσε πάνω από τείχη κι επάλλξεις και κατακρημνιζόταν μέσα στο κενό. Πάνω του ο τάπητας είχε τις πεδιάδες και τα όρη, τις θάλασσες και τις πόλεις, τις έρημους και τα ποτάμια, μαζί με τους ανθρώπους και τις μοίρες τους, πλασμένα όλα τους όπως όριζαν οι προδιαγραφές μου, προβολή από τη φαντασία μου σε μια κενή οθόνη που ήταν κι αυτή δικό μου δημιούργημα. Τώρα όμως το κενό είχε κοχλάσει, είχε αφρίσει, κι από τον αφρό του, σαν άλλη Αφροδίτη, είχε γεννηθεί ένα άλλο χαλί, γεμάτο κι αυτό κάστρα κι ανθρώπους, ωκεανούς και όρη. Μόνο που τώρα αυτά τα κάστρα και τα όρη, αυτοί οι ωκεανοί κι αυτοί οι άνθρωποι, είχαν επιδοθεί σε μια προσπάθεια επικάλυψης του δικού μου τάπητα, σε μια προσπάθεια αναρρίχησης των τειχών μου, άλωσης του πύργου μου. Το χαλί του κενού είχε αναμφίβολα εισβάλει στη ζωή μου, απρόσμενα και προκλήτικά. Και το ζήτημα τώρα ήταν η απόκρισή μου.

Υπήρχαν πολλές φορές που συνειδητοποιούσα πόσο άσκοπες ήταν οι σκέψεις, οι αμφιβολίες, οι επιστολές. Δεν μπορώ να πω πως ξέρω γιατί επέμενα. Πάντως επέμενα, ίσως γιατί δεν είχα τίποτα άλλο καλύτερο να κάνω, ίσως γιατί οι επιστολές θέλανε οι ίδιες να γραφτούν, οι σκέψεις να περάσουν από τον νου μου, οι αμφιβολίες να μουλιάσουν τη συνείδησή μου. Έπρεπε να τα κάνω όλα τούτα, κι ας ένιωθα πως δεν ήταν αυθεντικά, πως ήταν όλα επιτηδευμένα. Είχα φτάσει να καταλαβαίνω πόσο επιτηδευμένη ήταν μέχρι και η αμφιβολία. Έπαιζα θέατρο για τον εαυτό μου, μα το έπαιζα λες κι είχα ακροατήριο, γνωρίζοντας πολύ καλά ωστόσο πόσο ανύπαρκτο ήταν τούτο το ακροατήριο. Κατάσταση απόλυτα παράλογη. Κατάσταση, συνεπώς, φυσιολογική.

Το ζήτημα λοιπόν τώρα ήταν η απόκρισή μου. Κι ήταν τόσο ασυνήθιστο το όλο πράγμα, που ήξερα πως δεν ήθελα να γράψω μια συμβατική επιστολή, να κάνω κάποια τετριμμένη προσπάθεια ανταλλαγής κατακερματισμένων μονάδων πληροφορίας. Χρειαζόμουν κάτι θεατρικό. Κάτι που να αξίζει τη συμμετοχή του στις καθημερινές παραστάσεις που 'δινε το θέατρό μου. Έτσι κι αλλιώς, τα λόγια δεν είχαν νόημα. Τα ονόματα δεν είχαν νόημα, οι γνωριμίες ήταν εφήμερες, ήταν όλα διεγέρσεις πρόσκαιρες ενός σιωπηλού υπόβαθρου, μιας παράστασης που παιζόταν αυτοαναφορικά. Ζούσα μέσα σε μια ουροβόρο πραγματικότητα, χωρίς τούτο να με γεμίζει απελπισία ή ανία. Απλώς, ήταν η όλη μου ζωή ένας πίνακας αυτοαναφοράς, ζωγραφιά ενός χεριού Α που ζωγραφίζει ένα χέρι Β, και που κι αυτό με τη σειρά του ζωγραφίζει το χέρι Α, και ούτω καθεξής. Ένας βρόχος αυτοαναφοράς, μια οθόνη τηλεόρασης που δείχνει μια οθόνη τηλεόρασης, που κι αυτή με τη σειρά της δείχνει μια άλλη μικρότερη οθόνη τηλεόρασης, και ούτω καθεξής. Μια άπειρη ακολουθία θεατρικών παραστάσεων, σαν εκείνες τις αντανakλάσεις που βλέπει κανείς σε παράλληλους καθρέφτες στα κουρεία.

Χρειαζόμουν κάτι διαφορετικό, κάτι που να μην είναι μια απλή λέξη μέσα στη σιωπή, ένα νησί μέσα σ' έναν ωκεανό βουλιαγμένης γλώσσας. Δεν ήθελα ένα γράμμα που θα 'μοιαζε με πυγολαμπίδα στο σκοτάδι. Ούτε ήθελα να σιωπήσω, να μην στείλω κάτι. Ήθελα, έπρεπε, να παίζω το παιχνίδι. Μόνο που έψαχνα για νέους κανόνες, για νέες διατάξεις.

Τα τζιτζίκια έξω από το παράθυρο, μαζεμένα σε κάποια από τα κοντινά δέντρα, ίσως και στην κληματαριά που 'χα στον χώρο στάθμευσης, διέλυαν τη σιγή με επιμονή ενός κομπρεσέρ. Στο μέτωπό μου έσταζε ο ιδρώτας. Βέβαια θα μπορούσε και να 'ταν πηχτό σκοτάδι, και να κοιμούνται όλα τούτα τα τζιτζίκια, και να νιώθω στο μέτωπο το δροσερό αεράκι που κάθε βράδυ πλημμυρίζει την πολιτεία. Διαφορά όμως δεν θα έκανε. Μετακίνησα την καρέκλα μου, για να καθίσω πιο κοντά στο παράθυρο. Μια μοτοσικλέτα που προχωρούσε αργά και θορυβωδώς, κάποιες ψαλμωδίες απόμακρες, ίσως από τη λειτουργία για την οποία ήχησαν τα σήμαντρα πριν λίγο, η κληματαριά με τα τζιτζίκια. Ήρεμος κόσμος, γαλήνιος, κόσμος ρουτίνας. Ο καθημερινός μου περίγυρος.

Έστρεψα κατόπιν τα μάτια προς τον τοίχο μιας μάντρας, τοίχο λευκό, ασβεστωμένο πρόσφατα. Τοίχο επιφανειακά λείο. Κι όμως από κοντά ήταν γεμάτος πληγές και ιστορίες, λευκές πληγές και λευκές ιστορίες. Σπηλιές και εσοχές, βουναλάκια και εξογκώματα. Μέρη με λιγότερο λευκό και μέρη με περισσότερο λευκό. Ένα ανάγλυφο λευκό. Συμπαγής ύπαρξη, και ταυτόχρονα λευκή ανυπαρξία. Μια κατάλληλη ίσως απόκριση στο χαλί του κενού που είχε αναρριχηθεί στις επάλξεις του πύργου μου. Γιατί ο λευκός τοίχος μπορεί να περιέκλειε μια έκταση απόλυτα άδεια ή μια έπαυλη μυστική, μια παράγκα λαθρομεταναστών ή ένα απόλυτα συνηθισμένο σπίτι. Όμως έτσι που τον έβλεπα λευκό και συμπαγή άφηνε ανοιχτά όλα τα ενδεχόμενα, δυνατά τα πάντα, χωρίς να αποκλείεται ούτε το πλέον απίθανο πράγμα. Σχεδόν σαν άγραφη σελίδα. Σαν τη σελίδα που δεν ήξερα πώς να γεμίσω.

Πράγματι, δεν ήξερα τι να γράψω που να μην είναι τετριμμένο. Και δεν θα 'πρεπε να εκφυλίσω τούτη την απόκριση από το άγνωστο σε άλλη μια αλληλογραφία με ημερομηνία λήξεως. Οι περισσότεροι από τους αλληλογράφους μου σταματούσαν να γράφουν ύστερα από λίγο, γιατί δεν είχαμε τίποτα να πούμε. Οι κοινοτοπίες ήταν το διοξείδιο του άνθρακα, το ξερνούσαν οι σελίδες μας αφού είχαν αναπνεύσει την καθημερινότητά μας, το απλώνανε γύρω μας, μέχρι που η επαφή ασφυκτιούσε, μέχρι που η φλόγα του ενδιαφέροντος έσβηνε. Δεν υπήρχε τότε πλέον μυστήριο, και η διαταραχή του συμπαντικού ιστού εκφυλιζόταν γοργά, αρχικά σε απλό ψίθυρο, και μετά σε σιωπή.

Η μάντρα όμως περιέκλειε μυστήρια, όσο τουλάχιστον δεν τη σκαρφάωνα για να δω τι ήταν από πίσω. Ο λευκός τοίχος έκρυβε όχι μόνο αυτά που όντως έκρυβε, αλλά και όλα εκείνα που δεν έκρυβε, όλα εκείνα που ήταν απίθανο, αλλ' όχι αδύνατο, να περικλείει. Έτσι και μια λευκή επιστολή θα μπορούσε μέσα στο τίποτα να περικλείει το παν. Όλα εκείνα που θα μπορούσα να πω, αλλά κι όλα εκείνα που ο μυστηριώδης αλληλογράφος μου θα μπορούσε να φανταστεί ότι λέω, κι όλα εκείνα που θα 'θελε ν' ακούσει. Η επίγνωση του κενού άνοιγε όλους τους ενδιαφέροντες δρόμους μπροστά μου, το λευκό χαρτί εγκυμονούσε όλες τις δυνατότητες, όλες τις ερμηνείες, όλα τα ενδεχόμενα. Αποφάσισα λοιπόν να του στείλω άγραφες σελίδες.

Σκέφθηκα προς στιγμήν να βάλω στην κορυφή κάθε λευκής σελίδας τη φράση «Σελίδα σκόπιμα λευκή». Μα κάτι τέτοιο θα μαρτυρούσε μια άσκοπη σχολαστικότητα, παρόμοια μ' εκείνη των τυπογράφων που για να βεβαιωθούν πως μια σελίδα θα λογιστεί λευκή της δίνουν αριθμό, ανάγοντάς την έτσι σε άλλη μια απλή σελίδα ενός βιβλίου με τόσες σελίδες, ενδεχομένως με τόσο λίγο νόημα όσο οποιαδήποτε άλλη τυπωμένη σελίδα του βιβλίου. Δεν χρειάζονται εδώ καμιά χαλάρωση του παντός, καμιά ελάττωση της απειρίας των πιθανοτήτων. Ναι, η καλύτερη απόκριση ήταν σελίδες απόλυτα λευκές. Σελίδες σκόπιμα

λευκές. Επιφάνειες που θα 'κρυβαν κάποια απόθμενη βαθύτητα. Βέβαια, η επιφάνεια των πραγμάτων είναι συνήθως η προστασία του βάθους που περιέχουν. Στην προκειμένη όμως περίπτωση η ίδια η επιφάνεια θα ήταν το βάθος. Και παρόλο που ίσως φαινόταν άσκοπο το να στείλω τέτοιες βαθιές επιφάνειες σ' έναν άγνωστο, μου φαινόταν εξίσου άσκοπο το να του στείλω χλιοειπωμένες κοινοτοπίες. Οι λευκές σελίδες ήταν η βέλτιστη απόκριση.

Πήρα λοιπόν τρεις λευκές κόλλες και τις έβαλα σ' έναν άσπρο φάκελο. Καλλιγράφησα όσο καλύτερα μπορούσα τις διευθύνσεις πάνω στον φάκελο. Στο πίσω μέρος του φακέλου έγραψα με ευανάγνωστη και καθαρή γραφή τη δική μου διεύθυνση: Σαλώμη Κρητιώτη, Δράμας 17, διαμέρισμα 202. Στο μπροστινό μέρος αντέγραψα τη διεύθυνση του αγνώστου, όπως την είχε γράψει πάνω στον καφέ φάκελο που μου 'χε στείλει: Σταύρος Κωμοδρόμος, Τ.Θ. 20820, Ενταύθα. Βεβαιώθηκα γι' άλλη μια φορά πως οι κόλλες ήταν απόλυτα άγραφες, πως δεν είχαν κανένα περιέργο σημαδάκι, καμιά κουκκίδα, κανένα άρωμα, κανένα ίχνος ή χαραγματιά. Πως δεν είχαν πάνω τους απομεινάρια γραφής άμεσα ή έμμεσα, αποτυπώματα από πένα που 'χε ίσως γράψει βαριά πάνω σε κάποια άλλη κόλλα γειτονική. Πως οι βαθιές αυτές επιφάνειες διατηρούσαν αλώβητη την επιφανειακή τους άβυσσο.

Εκλεισα κατόπιν τον φάκελο με περισσή προσοχή κι έτρεξα στο ταχυδρομείο να τον στείλω. Την ώρα που τον έριχνα στο κουτί του ταχυδρομείου είχα τη ψευδαίσθηση πως έριχνα μπουκάλι στον ωκεανό, είχα την αίσθηση που με γέμιζε στα νιάτα μου όταν έστελνα για πρώτη φορά επιστολή σε κάποιον άγνωστο αλληλογράφο από το εξωτερικό. Ήταν και τούτη η περίπτωση μια απόπειρα επαφής, αν και κάπως ασυνήθιστη. Το παράξενο τώρα όμως δεν ήταν το ότι ο παραλήπτης ήταν άγνωστος, μια και τότε επίσης συνέβαινε συχνά κάτι τέτοιο. Το παράξενο εδώ ήταν ότι μέσο επικοινωνίας ήταν η σιγή, κι όχι η γραφή. Είχα γράψει με συμπαθητική μελάνη, χωρίς όμως να υπάρχει φλόγα να τη φανερώσει, με κώδικα κρυπτογραφικό που το κλειδί του το 'χα πετάξει. Την κοινότοπη επικοινωνία με το άγνωστο, το μάταιο κυνήγι του ασήμαντου, το υποκαθιστούσε τώρα το κρυπτογραφημένο και πολύσημο κενό. Το τίποτα της άσπρης κόλλας. Σιωπή για τη σιωπή, τίποτα για τα πάντα, και τα πάντα μέσα στο τίποτα.

Υποθέτω πως το λογικό σε μια περίπτωση σαν κι αυτή που μου 'τυχε θα ήταν να γράψω ένα μικρό ευχαριστήριο σημείωμα. Κάτι τέτοιο όμως θα 'ταν ταφόπετρα για οποιαδήποτε επαφή. Δεν θα υπήρχε λόγος να γράψει εκείνος τίποτα περαιτέρω. Αν πάλι δεν του 'στελνα τίποτα, όπως πολλοί μέσα στην αδράνειά τους θα έπρατταν, πάλι η επαφή θα 'χε λήξει, πριν καλά-καλά αρχίσει. Ενώ οι σκόπιμα λευκές σελίδες μας οδηγούσαν σ' έναν παράξενο νέο χώρο, έναν ορθογώνιο χώρο, με νέους κανόνες επαφής, που θα 'πρεπε να βρούμε καθ' οδόν. Η άγνωστη παράμετρος τώρα ήταν αν κι εκείνος θα δεχόταν να μπει στον ορθογώνιο χώρο. Πώς θα επέλεγε να αντιδράσει. Δεν μπορούσα όμως να κάνω τίποτα άλλο παρά να περιμένω.

Δεν χρειάστηκε μάλιστα να περιμένω πολύ. Σε λίγες μέρες έλαβα έναν μακρύ φάκελο, με διευθύνσεις από καφέ μελάνι στις δυο όψεις. Στο μπροστινό μέρος ήταν η διεύθυνσή μου της οδού Δράμας, στο πίσω μέρος η διεύθυνσή του: Σταύρος Κωμοδρόμος, Τ.Θ. 20820, Ενταύθα. Οι διευθύνσεις ήταν καλλιγραφημένες με προσοχή.

Άνοιξα τον φάκελο με κάποια δόση αδημονίας κι έβγαλα από μέσα τρεις κόλλες, διπλωμένες περίεργα, με τη δίπλωση παράλληλα προς την πλευρά με το μεγαλύτερο μήκος. Οι τρεις κόλλες ήταν απόλυτα λευκές, άγραφες, σαν και εκείνες που του 'χα στείλει. Είτε γιατί ήθελε να παίξει το παιχνίδι, είτε γιατί είχε ενοχληθεί και θεώρησε καλό να απαντήσει με μια από τα ίδια, ο κύριος Κωμοδρόμος είχε εισέλθει πάντως στον παράξενο ορθογώνιο μου χώρο.

Οι κανόνες εμπλοκής στον νέο αυτό χώρο επαφής δεν ήταν καθορισμένοι. Θα τους σχηματοποιούσαμε βαθμηδόν, σιγά-σιγά. Δεν είχα ιδέα λοιπόν για το μεθεπόμενο βήμα. Ήξερα όμως πως η επόμενη μου κίνηση ήταν απόλυτα καθορισμένη, πραγματικά μονόδρομος. Σελίδες σκόπιμα λευκές θα 'πρεπε να του στείλω πάλι. Τουλάχιστο κάτι τέτοιο θα του 'δινε να καταλάβει πως όντως παίζαμε ένα περίεργο παιχνίδι, ένα σιωπηλό σκάκι, όπου δεν ξέραμε αν πρόκειται να υπάρξει ηττημένος ή νικητής, επαφή ή επικοινωνία. Ίσως να 'πρεπε να συναντηθούμε σε κάποια φάση, αν η επαφή μας επρόκειτο να πάρει συγκεκριμένη μορφή. Τώρα όμως ήταν πολύ νωρίς για κάτι τέτοιο. Οι άγραφες κόλλες ήταν ο καλύτερος τρόπος συνέχισης του παιχνιδιού.

Έγραψα λοιπόν με πολλή προσοχή, και αρκετά καλλιγραφημένα, τη διεύθυνσή του στο μπροστινό μέρος ενός λευκού φακέλου, και τη δική μου διεύθυνση στο πίσω μέρος. Έβαλα μέσα στον φάκελο τρεις κόλλες άγραφες, απόλυτα λευκές, κι έκλεισα τον φάκελο. Τον ταχυδρόμησα αυθημερόν από το ταχυδρομείο, και μετά περίμενα. Περίμενα την επόμενη κίνησή του στο παιχνίδι.

Όταν ήμουν φοιτήτρια στο Πανεπιστήμιο και σπούδαζα Μαθηματικά, ένα αντικείμενο πολύ απομακρυσμένο από τις τωρινές μου ασχολίες, είχα πραγματικό πάθος για παιχνίδια, παιχνίδια κάθε είδους και κάθε επιπέδου δυσκολίας. Από σπαζοκεφαλίες και σταυρόλεξα μέχρι θεωρήματα αριθμοθεωρίας ή τοπολογίας. Εκεί όμως το ζητούμενο ήταν πάντα ίδιο. Με βάση ένα σύνολο προδιαγεγραμμένων κανόνων, 'πρεπε να χαράξω ένα μονοπάτι του νου, ένα μονοπάτι που συνήθως είχε συγκεκριμένο τέλος. Το κόλπο ήταν να βάλεις τους κανόνες στο πετσί σου, λες κι είσαι ψάρι μέσα στο νερό τους, να αναπνέεις και να εκπνέεις τους κανόνες αυτούς, αφήνοντας το μονοπάτι να σχηματισθεί μπροστά σου, αργά ή γρήγορα, αλλά πάντως αναπόφευκτα. Εφόσον υπήρχε λύση, ήταν θέμα χρόνου η εύρεσή της.

Στο παρόν παιχνίδι όμως, που άρχισε σαν μια προσπάθεια ανθρώπινης επαφής πριν γίνει ένα παιχνίδι ακατανόητο, οι κανόνες ήταν θολοί, απροσδιόριστοι, αδημιούργητοι. Υπήρχε πάντα βέβαια η δόση μυστηρίου που ο άγνωστος αλληλογράφος παρείχε με τα γράμματά του. Το πιο συναρπαστικό όμως ήταν αναμφίβολα το ότι είχαμε θεμελιώσει μια επικοινωνία καμωμένη από κομμάτια τίποτα, με πλήρως απρόβλεπτη εξέλιξη κι απόλυτα αδιευκρίνιστους κανόνες. Μου θύμιζε η όλη υπόθεση εκείνα τα δυσνόητα μαθήματα κβαντικής φυσικής που είχα βλακωδώς επιλέξει να παρακολουθήσω όταν ήμουν στο Πανεπιστήμιο. Ακόμα θυμούνται όμως το ότι η μέτρηση, η αλληλεπίδραση παρατηρητή και παρατηρουμένου, διαμόρφωνε την πραγματικότητα. Έτσι κι εδώ, οι κανόνες του παιχνιδιού μας διαμορφώνονταν από τις επιλογές μας. Επρόκειτο για μια αλληλογραφία χωρίς αντικείμενο, απόλυτα κενή, ενώ η κλασική αλληλογραφία είχε πάντα κάποιο περιεχόμενο, άλλοτε τετριμμένο κι άλλοτε όχι. Εδώ η αλληλογραφία μας ήταν κενή. Κενή αλλά ζωντανή, περιέργως. Δεν υπήρχε μόνο η επιλογή να γράψεις κάτι ή να μη γράψεις, αλλά και η

δυνατότητα να στείλεις κάτι κενό περιεχομένου, αλλά πιθανόν μεστό νοήματος. Το παιχνίδι μας ήταν ένα παιχνίδι κβαντικό, όπου η δημιουργία των κανόνων είχε αρχίσει να με απορροφά πολύ περισσότερο από το ποιος ήταν ο άλλος παίκτης.

Στην κβαντική φυσική όμως δεν είναι πάντοτε απροσδιόριστα τα αποτελέσματα κάποιας αλληλεπίδρασης. Ενώ συνήθως μπορεί να πάρεις διάφορα αποτελέσματα με κάποια πιθανότητα, υπάρχουν φορές που θα πάρεις ένα συγκεκριμένο αποτέλεσμα μόνο, με απόλυτη βεβαιότητα. Κι εδώ που είχε φτάσει το παιχνίδι μας, το αποτέλεσμα της επόμενης του κίνησης ήταν αρκετά προβλεπτό. Μπορούσε πάντα βέβαια να το γυρίσει στο συγκεκριμένο, να γράψει δηλαδή κάτι για να προχωρήσει η γνωριμία, ή να μην ξαναπαντήσει καθόλου. Η διαίσθησή μου όμως μου 'λεγε πως δεν θα 'θελε να διακόψει το συναρπαστικό παιχνίδι. Δεν είχε λόγο να προχωρήσει τόσο, να μου στείλει δηλαδή σελίδες σκόπιμα λευκές, αν ήθελε κάτι πιο συνηθισμένο, πιο απτό. Κι αν όντως ήθελε να συνεχίσει το παιχνίδι, θα 'πρεπε άσπρες κόλλες να στείλει πάλι.

Η πρόβλεψή μου επαληθεύτηκε πολύ σύντομα, αφού σε λίγες μέρες έλαβα πάλι έναν άσπρο φάκελο όπου οι διευθύνσεις ήταν γραμμένες με καφέ μελάνι. Μέσα είχε, όπως ανέμενα, τρεις απόλυτα άγραφες άσπρες κόλλες, διπλωμένες με τη δίπλωση παράλληλη προς τη μακριά πλευρά της σελίδας. Φαίνεται πως αυτός ο τρόπος διπλώματος ήταν το σήμα κατατεθέν του. Εν πάση περιπτώσει, οι κόλλες τούτες αποδείκνυναν πως το κβαντικό αυτό παιχνίδι είχε όντως εδραιώσει μια σιωπηλή επικοινωνία ανάμεσά μας. Δεν ήξερα πού θα κατέληγε αυτή η ιστορία, σίγουρα όμως έπρεπε τώρα να προχωρήσω ένα βήμα παραπέρα. Είχε έλθει η ώρα για αναβάθμιση του παιχνιδιού, για πέρασμα στο επόμενο επίπεδο.

Ατένισα για λίγο αφηρημένη τις μαύρες μου κάλτσες, τα μαύρα μου παπούτσια, για να ξεφύγω από το λευκό που απλωνόταν στις σελίδες μπρος μου. Ύστερα έκλεισα για λίγο τα μάτια, κοιτάζοντας ακόμα τα μαύρα μου παπούτσια, έστω και με κλειστά τα μάτια. Κάθε φορά που κουραζόμουν το 'κανα αυτό. Μου άρεσε να βλέπω, μέσα από τα κλειστά βλέφαρα, ένα απείκασμα χρυσό των μαύρων αντικειμένων που μόλις είχα αντικρίσει προηγουμένως. Νόμιζα πως συμπυκνώνονταν για λίγο πάνω στα κλειστά μου βλέφαρα ρινίσματα φωτός που αναπλάθανε τα σχήματα των μαύρων αυτών αντικειμένων. Έτσι και τώρα, νόμιζα πως είδα τα μαύρα μου παπούτσια να γίνονται χρυσά. Ύστερα από λίγο όμως προσαρμόστηκαν τα μάτια στην έλλειψη συγκεκριμένων πηγών φωτός, πάψανε να νιώθουν τον καταιγισμό που ερχόταν από το μαύρο χρώμα, και βλέπανε πλέον παντού το ίδιο ομοιόμορφο ημίφως, το ίδιο απαλό σκοτάδι. Έμεινα για λίγο ακόμα ακίνητη μέσα σ' αυτό το ημίφως, σαν ναρκωμένη. Ξαφνικά άρχισε να ξεπροβάλλει μπρος μου μια οπτασία, ένας πίνακας ζωγραφικής χαραγμένος πάνω στα κλειστά βλέφαρα. Κάπως ακαθόριστος σε αρκετά σημεία, πολύ ευκρινής όμως όσον αφορά το κύριο θέμα.

Είδα λοιπόν με τον νου μου μια εικόνα δυο παικτών σε ένα περιβάλλον μάλλον θολό, σχεδόν ονειρικό. Τα πρόσωπα των παικτών λες κι ήταν πλασμένα από άμμο, άμμο που κυμάτιζε κάτω από το φύσημα ενός αγέρα προερχομένου από το πουθενά. Τα σώματά τους μεταλλάσσονταν διαρκώς, σαν από μέταλλο ρευστό, σαν από πάγο που έλιωνε γοργά. Κατέληγαν όμως σε χέρια ακίνητα, ακλόνητα, αιώνια θαρρείς. Χέρια ξεχασμένα πάνω στο χαμηλότερο από τρία παράλληλα γυάλινα οριζόντια επίπεδα. Αυτά τα τρία γυάλινα επίπεδα στέκονταν ακίνητα μες στο κενό ανάμεσα στους δύο παίκτες, μετεωριζόμενα, λες και τα

διαπερνούσε κάποιο αόρατο δοκάρι απ' το ταβάνι κρεμασμένο. Και πάνω στο κάθε επίπεδο, σε τετραγωνάκια χαραγμένα με μαύρα περιγράμματα πάνω στο διάφανο γυαλί, ήταν αφημένα πιόνια γυάλινα, πανομοιότυπα, όλα διάφανα και συμπαγή, μέρος ενός περιέργου πολυεπίπεδου σκακιού, ενός περιβάλλοντος δυναμικού που από ένα ξεκάθαρο και στατικό κέντρο μετέπιπτε βαθμηδόν σε μία ομιχλώδη περιφέρεια. Οι παίκτες στέκονταν ακίνητοι, με σώματα θολά και ευμετάβλητα, χωρίς πιόνια στα χέρια, κοιτάζοντάς τα όμως με απέραντη προσήλωση, σαν μαγεμένοι. Τα πιόνια, μοιρασμένα στα γυάλινα επίπεδα, αλλού λιγότερα κι αλλού περισσότερα, ήταν οι ήρωες σ' αυτόν τον πίνακα τον σιωπηλό, αφέντες των παικτών, αγέρωχοι κριτές της ευφυΐας τους, βουτηγμένα μέσα σ' ένα τέλμα περιφρόνησης για το ευμετάβολο περιβάλλον που έρεε τριγύρω. Όλα ίδια, λες και δεν ανήκαν στον ένα ή στον άλλο παίκτη, όριζαν ένα παιχνίδι μυστηριώδες, που διαμόρφωνε το τι θα ήταν τελικά καθένας τους. Όχι απλά το τι θα του συνέβαινε, τη μοίρα του, αλλά και την ίδια του τη φύση, το σχήμα και την υφή της ύπαρξής του. Μέσα από το πρωτόγνωρο αυτό παιχνίδι πάνω στα γυάλινα επίπεδα, μια απόκοσμη παρουσία ξεχυνόταν από τα πιόνια και περιτύλιζε τους παίκτες, διαμορφώνοντας τις πράξεις τους, την ύλη τους, τις μορφές τους.

Άνοιξα τα μάτια, αντικρίζοντας ξανά τις άσπρες κόλλες. Ξαφνικά συνειδητοποίησα πως αυτές οι κόλλες μοιάζανε με τα πανομοιότυπα πιόνια της οπτασίας, τα γυάλινα πιόνια στο σκάκι με τα πολλαπλά επίπεδα. Όλες ίδιες, πηγαινοέρχονταν τελικά ανάμεσά μας, σιωπηλοί μαντατοφόροι, πιόνια μας μόνο κατ' όνομα, κατ' ουσίαν όμως πιλότοι μας σ' έναν κόσμο πρωτόγνωρο, ονειρικό, γεμάτο σιωπηλές εκπλήξεις. Κι όπως στην οπτασία μου οι παίκτες κινούσαν πιόνια από διάφορα επίπεδα, έτσι και το δικό μας το παιχνίδι θα 'πρεπε να το οδηγήσουμε σε ψηλότερο επίπεδο, ν' αφήσουμε τα πιόνια να μας πάνε σε άλλες διαστάσεις. Θα 'πρεπε ν' αφήσω τις λευκές σελίδες να με καθοδηγήσουν προς την αναβάθμιση του παιχνιδιού. Μα πώς; Μέσω μιας συνάντησης με τον άγνωστο;

Και τι είδους συνάντηση; Μια συνηθισμένη συνάντηση καθόλου δεν θα ταίριαζε με το κβαντικό παιχνίδι, σκέφτηκα καθώς κοιτούσα αφηρημένα τα πλάγια στοιχεία που διατρυπούσαν της οθόνης το κενό, έχοντας σταματήσει το γράψιμο για λίγο. Εδώ χρειαζόταν μια κενή συνάντηση, μια περίεργη συνάντηση, μια συνάντηση πνιγμένη στη σιωπή. Και παρ' όλα ταύτα, ζωντανή, φουρτουνιασμένη. Μια συνάντηση γεμάτη από δίνες σιγής.

Προς στιγμήν ένας φόβος με κατέλαβε, ένας φόβος του αγνώστου, ένας τρόμος του κενού, και άρχισα να αναρωτιέμαι μήπως η συνάντηση ήταν πρόωρη. Το πρόσωπο που λάμβανε τις λευκές σελίδες παρέμενε ακόμα νεφελώδες, τίποτα περισσότερο από ένα όνομα και μια διεύθυνση. Αρκούσαν αυτά τα στοιχεία για μια περιπέτεια; Στο κάτω-κάτω της γραφής, τα κέρδη που θα απέρρεαν από τούτο το περίεργο σκιοπαίγνιο ίσως να αναιρούνταν από τις ενδεχόμενες περιπλοκές που θα δημιουργούσε μια συνάντηση. Έκλεισα τα μάτια και φαντάστηκα τον εαυτό μου να πέφτει, να πέφτει ιλιγγιωδώς, χωρίς να μπορεί να κρατηθεί πουθενά, χωρίς να μπορεί να δει πάτο, παρ' όλες τις απελπισμένες μου προσπάθειες. Έπειτα χαλάρωσα κι άφησα τον εαυτό μου να συνεχίζει να πέφτει, χωρίς προοπτική τερματισμού της πτώσης, μ' ένα αίσθημα πλήρους έλλειψης βαρύτητας, με τον αέρα να σφυρίζει στα αυτιά, και τα χέρια και τα πόδια να κολυμπούν πέρα δώθε ελεύθερα. Ναι, με έβλεπα ξεκάθαρα να χορεύω αβαρής μέσα στο κενό. Κι ήταν το αίσθημα σχεδόν μεθυστικό.

Άνοιξα τα μάτια, κοίταξα πρώτα την οθόνη του υπολογιστή, ύστερα τις σελίδες παραδίπλα με το ασύλητο λευκό τους. Η οθόνη μου φαινόταν αδιαπέραστη, παρ' όλο το διάτρητο κενό της. Τα λευκά φύλλα αντιθέτως θυμίζανε εκείνη τη στιγμή τελετής μυστηριώδους προσκλητήριο. Πήρα λοιπόν μια κόλλα απ' τις τόσες κι άρχισα να αλέθω με την πένα το χαρτί. Το απαλό γρατζούνισμά της, η ολίσθησή της πάνω στο χαρτί, έγινε σύντομα άλλο ένα κομμάτι του λευκού θορύβου που μας τυλίζει καθημερινά. Η περιστροφή της ανάμεσα στα γράμματα, περιστροφή ενός καλολαδωμένου γραναζιού, ενός ακόμα γραναζιού ανάμεσα στα τόσα. Ο ιδρώτας της αγωνίας στο μέτωπό μου φαινόταν να παραμένει όμως καθαρά ατομικός.

Ψηφίδα Πέμπτη

Μια υπολανθάνουσα συνάντηση

Δεν ήταν απλό πράγμα να θέλω να υπακούσω σ' ένα κείμενο που δεν είχε ακόμα γραφτεί, σε μια ιδέα που μού ζητούσε πραγμάτωση, σε μια παρόρμηση σκοτεινή και φαινομενικά άσκοπη. Τόσα άλλα πράγματα ζητούσαν την προσοχή μου, τόσες άλλες δραστηριότητες έμεναν πίσω. Κι όμως, ένιωθα πως είχα εδώ μια κούρσα με τον χρόνο. Λες και επρόκειτο να πεθάνω σύντομα από κάποια ανίατη ασθένεια, και συνεπώς να πρέπει να προλάβω. Βιαζόμουν να προλάβω, να βγω από το ρεύμα τής καθημερινότητας, να γράψω αυτήν την ιστορία που απαιτούσε την υλοποίησή της όλο και πιο έντονα. Σαν έμβρυο κάποιων μηνών που δεν μπορεί πια να αποβληθεί, σαν ιός που είχε προσβάλει τον οργανισμό μου.

Δεν ήξερα όμως τι να γράψω, πού να οδηγήσω την αφήγηση. Οι επαγγελματικές μου υποχρεώσεις είχαν ξεχαστεί κάπου στο περιθώριο αυτής τής λευκής ιστορίας, ενώ εγώ προσπαθούσα να βρω ένα μονοπάτι που να οδηγεί σε περαιτέρω ανέλιξή της. Ήξερα πάντως πως κόντευα να ξεπεράσω τα όρια που είχε τούτη η ιστορία. Αν διέσχιζα τα σύνορά της θα την κατέστρεφα. Αυτά τα όρια ήταν το σημείο πέρα από το οποίο η ιδέα θ' άρχιζε να εξαντλείται, να γίνεται σκέτη φλυαρία. Αν συνέχιζα να μαζεύω γύρω από την ιστορία αυτή λέξεις και λευκές σελίδες θ' άρχιζε να συρρικνώνεται. Θα «μάζευε» κι εκείνη, θα γινόταν μικρή, ελάχιστη, ώσπου να καταλήξει σ' ένα τίποτε, ένα τίποτε με χιλιάδες λέξεις γύρω του. Δηλαδή ουσιαστικά μία σελίδα κενή, άσκοπα κενή. Μήπως κι αυτό δεν ήταν εξάλλου ένας από τους λόγους για τους οποίους είχε περιοριστεί η αλληλογραφία μας μέχρι τώρα σε σελίδες σκόπιμα λευκές, σελίδες τίμιες και καθαρές; Έψαχνα συνέχεια λοιπόν για κάτι διαφορετικό, κάτι νέο. Τις περισσότερες φορές όμως κατέληγα σ' έναν λήθαργο, σε μια άσκοπη ενατένιση τής οροφής, τής πόρτας, τής κυκλοφορίας.

Θα 'πρεπε ν' αφήσω τις λευκές σελίδες να με καθοδηγήσουν προς την αναβάθμιση του παιχνιδιού. Μα πώς; Μέσω μιας συνάντησης με τον άγνωστο; Οι τελευταίες λέξεις του χειρογράφου με κοίταζαν αμείλικτα. Σαν είδος που κινδυνεύει να εξαλειφθεί, περίμεναν συντροφιά, συνέχεια, λόγο ύπαρξης, διαδόχους. Μπροστά τους όμως δεν είχαν παρά έναν άνθρωπο αδύναμο, γεμάτο τρόπο του κενού, γοητευμένο μα και αιχμαλωτισμένο από τον άγραφο λευκό χώρο με τον οποίο συνόρευαν αυτές οι τελευταίες λέξεις.

Το κείμενο φαινόταν ν' απαιτεί μία συνάντηση των δύο ηρώων, ακόμα κι αν αυτή εξαϋλωνε τις όποιες ελκυστικές παραξενιές τής ιστορίας, ακόμα κι αν αυτή κατέληγε να είναι το ρόπτρο μιας πόρτας που δεν οδηγεί πουθενά. Δεν μπορούσα να δω άλλο μονοπάτι μπροστά μου, άλλη διέξοδο. Ήταν λες κι η ιστορία είχε φθάσει στο τέλος της, λες κι η έμπνευση είχε στερέψει. Έπρεπε να βάλω τους δύο ήρωες να συναντηθούν, έστω κι αν αυτό προσγείωνε την ιστορία εκφυλίζοντας την πλοκή της. Και δεν είχα ιδέα πώς να μεθοδεύσω τη συνάντηση, πώς να τη στήσω. Ήμουν σε πλήρες αδιέξοδο.

Ήταν όμως η ίδια η ζωή που έδωσε τη λύση στο αδιέξοδο. Σαν από μηχανής Θεός, μού παρουσίασε ξαφνικά ένα πανέμορφο μονοπάτι, ένα μονοπάτι ολοκάθαρο, που ούτε καν καθάρισμα από άγρια βλάστηση ή πέτρες δεν χρειαζόταν. Όπως από την πρώτη

στιγμή, η ζωή ήταν τελικά ο πραγματικός συγγραφέας της ιστορίας μου. Εγώ αρκούσε να την ακολουθώ από κοντά, συγκρατώντας κατά το δυνατόν τη διαρκή έκπληξή μου.

Και ήταν όντως μεγάλη η έκπληξή μου όταν έλαβα την απάντησή της στην τελευταία μου επιστολή. Όχι γιατί ο λευκός φάκελος που έλαβα στην ταχυδρομική μου θυρίδα, σταλμένος βεβαίως στον Σταύρο Κωμοδρόμο, περιείχε πάλι τρεις απόλυτα λευκές κόλλες διπλωμένες παραδοσιακά, τρεις σκόπιμα λευκές σελίδες. Στο κάτω-κάτω της γραφής, το σήμα κατατεθέν της αλληλογραφίας μας ήταν ακριβώς αυτό το κενό περιεχόμενό της. Όχι, τώρα η έκπληξη δεν κρυβόταν στο περιεχόμενο τού λευκού φακέλου, αλλά στο εξωτερικό του, με τις ιδιαίτερα καλλιγραφημένες διευθύνσεις. Γιατί η διεύθυνση αποστολέως ήταν τώρα «Σαλώμη Κρητιώτη, Συλλογή Σπανίων Βιβλίων, Κεντρική Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη, Ενταύθα».

Με ανοιχτό το στόμα κοιτούσα τον φάκελο που κρατούσα στα χέρια μου. Η Σαλώμη, η ίδια η ζωή, ήταν γεμάτη διαρκείς εκπλήξεις. Αυτός ο φάκελος ήταν ουσιαστικά μια πρόσκληση για συνάντηση, αφού η διεύθυνση αποστολέως δεν ήταν η Δράμας 17. Με καλούσε να τη συναντήσω στην Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη, μια και ο φάκελος δήλωνε πως εκεί βρισκόταν.

Ή μήπως απλώς δούλευε στην Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη; Μήπως είχε γράψει - τρόπος τού λέγειν βέβαια στην προκειμένη περίπτωση των λευκών σελίδων που είχε στείλει - αυτήν την επιστολή την ώρα που καθόταν σε μια άκρη και επιτηρούσε τους χρήστες; Αυτή η σκέψη με πάγωσε για λίγο. Μέχρι που με ένα τηλεφώνημα προς την Κεντρική Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη διαπίστωσα πως δεν υπήρχε καμιά Σαλώμη Κρητιώτη στο προσωπικό που δούλευε εκεί. Σκέφτηκα επίσης μήπως κι εκείνη, όπως εγώ, κρυβόταν πίσω από ένα ψευδώνυμο. Μια γρήγορη ματιά όμως στον τηλεφωνικό κατάλογο μού απέδειξε πως όντως υπήρχε μια Σαλώμη Κρητιώτη στην οδό Δράμας 17, διαμέρισμα 202. Βρήκα έτσι μάλιστα και τον τηλεφωνικό της αριθμό, σε περίπτωση που θα επεδίωκα ποτέ να έλθω άμεσα σε επαφή μαζί της. Μού άρεσε γενικά να μιλάω στο τηλέφωνο. Στην προκειμένη περίπτωση όμως δεν θα 'νιωθα άνετα να μιλήσω στο τηλέφωνο με την άγνωστη των λευκών σελίδων. Κάτι τέτοιο θα συνέτριβε αυτό το παιχνίδι με το κενό, που ως τώρα μού είχε φέρει τόση έμπνευση. Έτσι και τότε με την αλληλογράφο μου από τον Καναδά, μόνο μια φορά μιλήσαμε τηλεφωνικά κατά τη διάρκεια είκοσι συναπτών ετών, και μάλιστα για πολύ λίγο, γεμάτοι αμηχανία. Τα γράμματα ταίριαζαν περισσότερο σε κείνη τη σχέση.

Φαινόταν λοιπόν αρκετά λογικό το να υποθέσω ότι η Συλλογή Σπανίων Βιβλίων ήταν ο τόπος συνάντησής με την άγνωστη. Πότε όμως; Και με ποιον τρόπο θα γινόταν η αναγνώριση, αφού δεν ήξερα καθόλου πώς μοιάζει, ούτε κι εκείνη με είχε δει ποτέ της; Και πώς θα την πληροφορούσα για την αποδοχή μου; Εξάλλου δεν ήμουν ακόμα βέβαιος ότι ήταν φρόνιμη μια τέτοια συνάντηση με μια άγνωστη για έναν άνθρωπο στη δική μου κοινωνική θέση. Το κύριο κίνητρο όμως πλέον των πράξεών μου ήταν η γραφή και το πανέμορφο παιχνίδι. Δεν μπορούσα να γυρίσω πίσω, δεν μπορούσα να σταματήσω τώρα. Ήθελα οπωσδήποτε να δω πού θα κατέληγε αυτή η ιστορία, και να περιγράψω αυτήν την κατάληξη.

Όπου υπάρχει θέλω φυτρώνουν λύσεις. Εγώ ήθελα να συνεχίσει η ιστορία, για χάρη τής έμπνευσης αν μη τι άλλο. Αποφάσισα λοιπόν να κάνω στέκι μου τη Συλλογή Σπανίων Βιβλίων για τις επόμενες λίγες μέρες, μέχρι να τη συναντήσω. Καλοκαίρι ήταν, το πανεπιστήμιο ήταν κλειστό, συνεπώς λίγοι θα 'πρεπε να είναι οι χρήστες τούτη την εποχή. Αυτό θα έκανε τη δουλειά μου ευκολότερη. Για να με αναγνωρίσει αποφάσισα να χρησιμοποιήσω - τι άλλο; - σελίδες απόλυτα λευκές, μια και εκείνη είχε αφήσει απροσδιόριστο τον τρόπο αναγνώρισης. Κι από κει και πέρα βλέποντας και κάνοντας.

Τής έστειλα λοιπόν τρεις λευκές κόλλες, πάλι ανορθόδοξα διπλωμένες, μέσα σ' έναν άσπρο φάκελο. Έγραψα με καφέ μελάνι στο μπροστινό μέρος τού φακέλου τη διεύθυνση: Σαλώμη Κρητιώτη, Δράμας 17, Διαμέρισμα 202, Ενταύθα. Αλλά για διεύθυνση αποστολές έγραψα στο πίσω μέρος τού φακέλου το ψευδώνυμό μου ακολουθούμενο από μια ασυνήθιστη για μένα τοποθεσία: Σταύρος Κωμοδρόμος, Συλλογή Σπανίων Βιβλίων, Κεντρική Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη, Ενταύθα. Αν όντως μού είχε ζητήσει συνάντηση με την τελευταία της επιστολή, θα καταλάβαινε έτσι ότι αποδέχομαι να βρεθώ σ' αυτόν τον ασυνήθιστο τόπο, και συνεπώς να τη συναντήσω. Έσπευσα να ταχυδρομήσω αυθημερόν τη νέα μου αυτή επιστολή, ανεβάζοντας έτσι την ιστορία των λευκών σελίδων σ' ένα ψηλότερο επίπεδο. Τα γρανάζια τής μοίρας είχαν πια τεθεί σε κίνηση. Απέμενε να δω πού θα με παρέσυραν.

Την επομένη μέρα πήγα πολύ νωρίς στο γραφείο για να φροντίσω τον σωστό χειρισμό διαφόρων υποθέσεων που θα προέκυπταν τις επόμενες λίγες μέρες, τις ώρες που εγώ θα περίμενα την άγνωστη των λευκών σελίδων κλεισμένος στη Συλλογή Σπανίων Βιβλίων. Έδωσα τις απαραίτητες οδηγίες στη γραμματέα μου, τονίζοντάς της πως δεν θα έπρεπε να προσπαθήσει να επικοινωνήσει μαζί μου τις επόμενες μέρες. Το ότι διηύθυνα τη δική μου επιχείρηση είχε πολλά πλεονεκτήματα, ένα εκ των οποίων ήταν κι αυτή η πολυτέλεια τού να μπορώ να εξαφανιστώ για λίγο, αν ήταν απαραίτητο. Μέχρι τότε όμως σπάνια είχα κάνει χρήση αυτού τού προνομίου.

Πάντως οι εκκρεμότητες που χρειάστηκε να φροντίσω πήραν πολύ περισσότερο χρόνο από ό,τι είχα προβλέψει. Έτσι όταν έφτασα στην Κεντρική Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη η Συλλογή Σπανίων Βιβλίων ήταν ήδη ανοιχτή για το κοινό κι οι χρήστες, με απλωμένα τα χαρτιά τους πάνω στα τραπέζια τού αναγνωστηρίου, ήταν βυθισμένοι στις μελέτες τους. Αυτό με νευρίασε λιγάκι. Είχα ελπίσει να μπορέσω να είμαι ο πρώτος χρήστης που θα έμπαινε στη Συλλογή, για να μπορώ να εξετάζω τον κάθε νεοφερμένο, για να μπορέσω να τη βρω χωρίς να αποτελέσω κέντρο προσοχής. Αντίθετα, όπως συμβαίνει κάθε φορά που κάποιος μπαίνει σε έναν χώρο με λιγοστά άτομα, όλα τα μάτια στράφηκαν πάνω μου μόλις μπήκα, εξετάζοντάς με από πάνω μέχρι κάτω.

Έσπευσα να καθίσω σ' ένα από τα πλησιέστερα τραπέζια, χωρίς καν να προσέξω ότι η θέση που είχα διαλέξει δεν μού εξασφάλιζε ικανοποιητική θέα. Έβαλα μπροστά μου τις τρεις λευκές κόλλες που κρατούσα σαν σημάδι αναγνώρισης, με την πένα μου δίπλα τους, και προσποιήθηκα για λίγο πως τις κοιτούσα βυθισμένος σε στοχασμούς. Έπειτα από λίγο, όταν δεν ένιωθα πλέον τα αδηφάγα βλέμματα των άλλων πάνω μου, σήκωσα το κεφάλι μου και κοίταξα τριγύρω γοργά. Ήταν λιγοστοί οι αναγνώστες εκείνο το πρωί. Ένας νεαρός και δύο κοπέλες. Τής μίας μπορούσα να δω ξεκάθαρα το πρόσωπο. Ήταν όμορφη, με ξανθά μαλλιά, περιποιημένα, κοκκινάδι στα χείλη, βαμμένα τα νύχια,

ντυμένη κομψά. Είχε δίπλα της τρεις άσπρες κόλλες, που απ' όσο μπορούσα να δω από εκεί που βρισκόμουν, ήταν μάλλον άγραφες. Είχε μπροστά της έναν παλιό τόμο που δεν φαινόταν να την ενδιαφέρει ιδιαίτερα, μια και κοιτούσε αφηρημένη έξω από το παράθυρο. Ήταν πολύ πιθανό να ήταν αυτή η άγνωστη των λευκών σελίδων, μια και είχε δίπλα της αυτό που θα ήταν το πιο κατάλληλο σημάδι αναγνώρισης, τρεις λευκές σελίδες. Εξάλλου δεν φαινόταν να την ενδιαφέρει να γράψει πάνω τους, αφού δεν είχε πένα ή μολύβι πάνω στο τραπέζι. Βέβαια, υπήρχε πάντα η πιθανότητα να μην είχε έλθει η άγνωστη, είτε διότι είχε αλλάξει γνώμη, είτε διότι είχα παρανοήσει το νόημα της τελευταίας της επιστολής, είτε διότι δεν είχε λάβει ακόμα την απάντησή μου. Σκέφτηκα πάντως να πλησιάσω τη ξανθή αναγνώστρια κρατώντας τις τρεις λευκές μου σελίδες και να την ρωτήσω αν ήταν η Σαλώμη. Πριν το κάνω όμως αυτό έριξα μια ματιά και στην άλλη κοπέλα, μια καστανομάλλα. Μόνο την πλάτη της μπορούσα να δω από την θέση μου. Σηκώθηκα λοιπόν, τάχα για να ψάξω κάτι στον υπολογιστή, διαλέγοντας βέβαια εκείνο το τερματικό που θα μού εξασφάλιζε μια ικανοποιητική θέα τού προσώπου της. Κάθισα λοιπόν στο τερματικό και πάτησα λίγα πλήκτρα, πριν τολμήσω να κοιτάξω το πρόσωπό της. Όταν όμως σήκωσα το κεφάλι μου τα βλέμματά μας συναντήθηκαν. Εκείνη με παρατηρούσε ήδη προσεχτικά. Και για πολύ καλό λόγο βέβαια, αφού γνωριζόμασταν, αν και όχι ονομαστικά. Ήταν μια από τις υπαλλήλους μου, από εκείνες που δουλεύουν κατά κύριον λόγον κατ' οίκον. Δεν θυμόμουν το όνομά της, όχι μόνο διότι έχω τόσες και τόσες υπαλλήλους στην επιχείρησή μου, αλλά και διότι γενικά δεν συγκρατώ εύκολα ονόματα. Πάντως πρόσωπα δεν ξεχνώ, και ήμουν σίγουρος πως αυτήν την είχα δει κάμποσες φορές στη δουλειά μου. Μάλιστα μού είχε ζητήσει κάποτε να υπογράψω και κάτι, αν και δεν θυμόμουν τι ακριβώς. Εν πάση περιπτώσει, την ήξερα μόνον εξ όψεως, δεν είχε τύχει ποτέ να τα πούμε. Είχε προσληφθεί πριν έναν περίπου χρόνο.

Τής χαμογέλασα αμήχανα, όπως χαμογελάει κανείς σε κάποιον που συναντάει στον δρόμο και που νομίζει πως τον γνωρίζει, χωρίς όμως να είναι απόλυτα σίγουρος. Εκείνη μού ανταπέδωσε το χαμόγελο, γνέφοντας ανεπαίσθητα με το κεφάλι. Έσπευσα να κατεβάσω το δικό μου κεφάλι και να προσποιηθώ πως πατούσα πλήκτρα ψάχνοντας για κάποιο βιβλίο. Μέσα μου όμως καταριόμουν την ώρα και τη στιγμή που ήλθε αυτή η υπάλληλός μου σ' αυτό το μέρος. Με τούτη τη κοπέλα στημένη εκεί σαν εμπόδιο δεν θα μπορούσα να πλησιάσω τη ξανθομάλλα, που ήταν κατά πάσαν πιθανότητα η άγνωστη των λευκών σελίδων. Γιατί αν έκανα κάτι τέτοιο την επομένη θα βούιζε η επιχείρησή μου από το κουτσομπολιό και τα σενάρια. Όλοι θα μιλούσαν για ρομαντικά μου ραντεβουδάκια σε σκοτεινές γωνιές, δίπλα σε σκονισμένους και πολυκαιρισμένους τόμους. Κι εγώ δεν είχα καμιά μα καμιά διάθεση να εκτεθώ για χάρη της έμπνευσης. Δεν μού αρέσει να ξέρουν οι υπάλληλοί μου το τι κάνω. Όσο εκείνη η υπάλληλός μου ήταν παρούσα στο αναγνωστήριο, γνωριμία με την άγνωστη δεν μπορούσε να γίνει. Εξάλλου, δεν ήμουν και τόσο σίγουρος πως η ξανθομάλλα ήταν η Σαλώμη. Ίσως να μην είχε λάβει ακόμα την απάντησή μου, ίσως να είχε προτιμήσει να μείνει στη δουλειά της, αντί να κυνηγάει χίμαιρες. Όντως, αυτό δεν μού είχε περάσει από το μυαλό ως τότε, ενώ θα έπρεπε να το είχα φανταστεί. Αν η Σαλώμη ήταν υπάλληλος κάπου, δεν θα ήθελε να πάρει άδεια και να στηθεί για ώρες στη Βιβλιοθήκη χωρίς να είναι βέβαιη πως θα ερχόμουν.

Έφυγα λοιπόν άπρακτος από τη Βιβλιοθήκη και προς μεγάλην έκπληξιν τής γραμματέως μου εμφανίστηκα στο γραφείο σαν να μη συνέβαινε τίποτα, πεπεισμένος πως η συνάντηση θα λάμβανε χώραν τελικά την επόμενη μέρα, μια και τότε θα είχε πλέον σίγουρα λάβει το γράμμα μου η Σαλώμη. Αναρωτήθηκα προς στιγμήν μήπως θα έπρεπε να μην πάω καν, μήπως θα έπρεπε να διακόψω την ιστορία εδώ, ή έστω να τη συνεχίσω μόνος μου. Αυτή η σκέψη όμως άφησε γρήγορα τον νου μου όταν συνειδητοποίησα πως η ιστορία είχε γραφτεί μόνο και μόνο γιατί είχε συμβεί. Δεν είχα συνεισφέρει εγώ. Η ζωή μου την είχε υπαγορεύσει ως τώρα. Δεν υπήρχε λόγος λοιπόν να την καταστρέψω προσποιούμενος ότι μπορούσα να τη χαλιναγωγήσω.

Την επομένη ξαναπήγα στη Συλλογή Σπανίων Βιβλίων, μόνο που τούτη τη φορά πήγα εκεί από το πρωί. Προσποιήθηκα πως μελετούσα κάποιο χρονικό τού περασμένου αιώνα. Λίγο μετά από μένα κατέφθασε ο νεαρός που ήταν εκεί την προηγούμενη, και κατόπιν η υπάλληλός μου, κρατώντας έναν μεγάλο καφέ φάκελο. Μού χαμογέλασε όταν με είδε, μ' ένα χαμόγελο που μου θύμιζε τα κρυφά χαμόγελα συνενοχής που αντάλλασσα στο γυμνάσιο με τους συμμαθητές μου. Τής χαμογέλασα κι εγώ, μηχανικά, και γύρισα μετά το βλέμμα στο χρονικό μου, προσποιούμενος βαθιά περισυλλογή. Το γεγονός όμως ήταν πως μού χάλασε τη διάθεση η εμφάνισή της. Και να παρουσιαζόταν τώρα η Σαλώμη δεν θα μπορούσα να την πλησιάσω χωρίς να διακινδυνεύσω τη δημιουργία κουτσομπολιού στη δουλειά μου για την προσωπική μου ζωή. Έπρεπε όμως να παραμείνω, να δω τουλάχιστο αν θα ερχόταν η Σαλώμη.

Όντως σε λίγο είδα μια κοπέλα να μπαίνει, κρατώντας μόνο τρεις λευκές κόλλες. Ήταν η ξανθομάλλα αναγνώστρια τής προηγούμενης. Η καρδιά μου αναπήδησε. Ήταν λοιπόν εκείνη η Σαλώμη; Μού χαμογέλασε μάλιστα γλυκύτατα όταν είδε πως κι εγώ, εκτός από τον τόμο με το χρονικό, δεν είχα μπροστά μου παρά τρεις λευκές σελίδες. Προχώρησε και κάθισε στην ίδια θέση όπου είχε καθίσει και την προηγούμενη, αφού πήρε κάποιον παλιό τόμο από τα ράφια. Άρχισε να τον φυλλομετράει, όχι όμως με ιδιαίτερη όρεξη. Σήκωνε συχνά τα μάτια από τον τόμο και κοίταζε γύρω της. Σαν να περίμενε κάτι, κάποιον. Άλλες φορές κοιτούσε αφηρημένα έξω από το παράθυρο.

Εγώ την παρατηρούσα σχεδόν συνέχεια, προσποιούμενος όμως πάντα πως ήμουν προσηλωμένος στο χρονικό μου. Η πεποίθησή μου πως ήταν η Σαλώμη όλο και μεγάλωνε. Δεν μπορούσα όμως να τής μιλήσω όσο ήταν εκεί η υπάλληλός μου. Κάθισα εκεί λοιπόν όλο σχεδόν το πρωί, στην ίδια αίθουσα με τη Σαλώμη, χωρίς να μπορέσω όμως να τής πω μια λέξη. Η υπάλληλός μου κάθισε κι αυτή εκεί όλο το πρωί. Το ίδιο κι ο νεαρός. Άλλος δεν μπήκε στη Συλλογή.

Όταν είδα πως δεν επρόκειτο να μπορέσω να τής μιλήσω εκεί πέρα, μια και η υπάλληλός μου δεν φαινόταν να έχει καμιά πρόθεση να μού κάνει τη χάρη να ξεκουμπιστεί, σκέφτηκα πως θα μπορούσα να περιμένω μέχρι να κλείσει η Συλλογή κι ύστερα να τής μιλήσω. Περίμενα λοιπόν υπομονετικά. Λίγο πριν κλείσει όμως η Συλλογή η ξανθή μου Σαλώμη σηκώθηκε ξαφνικά, έκλεισε τον τόμο της, τον έβαλε πίσω στο ράφι, πήρε τις άγραφες κόλλες της και έφυγε. Αιφνιδιάστηκε. Ήθελα να σηκωθώ και να τρέξω ξωπίσω της. Όμως είδα πως η υπάλληλός μου με παρατηρούσε με ιδιαίτερη ένταση, κι έτσι κάθισα για λίγο στη θέση μου, λες και δεν συνέβαινε τίποτα. Έπειτα σηκώθηκα κι εγώ, μάζεψα τα πράγματά μου, τακτοποίησα ό,τι χρειαζόταν τακτοποίηση,

και βγήκα από τη Συλλογή. Έψαξα στον χώρο στάθμευσης, καθώς και στην υπόλοιπη Βιβλιοθήκη, μα δίχως αποτέλεσμα. Έτσι γύρισα νευριασμένος στο σπίτι μου. Η παράσταση είχε πάρει αναβολή για την επομένη μέρα.

Η κακοτυχία μου ήταν μεγάλη. Να 'μαι τόσο κοντά κι όμως να μη μπορώ να πλησιάσω τη Σαλώμη! Και εκείνη; Τι θα νόμιζε εκείνη; Γιατί δεν με είχε πλησιάσει εκείνη, γιατί δεν είχε πάρει την πρωτοβουλία των κινήσεων; Και δεν θ' αναρωτιότανε με τη σειρά της γιατί δεν είχα κάνει εγώ την πρώτη κίνηση; Όσο καθυστερούσε η επαφή θα αυξανόντουσαν τα ερωτήματα, οι δισταγμοί, οι εικασίες. Θα γινόταν αδύνατη η συνάντηση, θα είχε φθάσει στην πηγή χωρίς όμως να μπορέσει να πιει.

Το κεφάλι μου γύριζε από τα διαπλεκόμενα επίπεδα συλλογισμών, από την προσπάθεια να σκεφτώ τι θα σκεφτόταν εκείνη, τι θα σκεφτόταν ότι σκεφτόμουν, τι θα έπραττε. Οι δυνατότητες με ζάλιζαν με την πολυπλοκότητά τους, σαν σκακιστή βουτηγμένο μέχρι τον λαιμό σε μια απέλπιδα προσπάθεια να ανταποκριθεί επιτυχώς σε πολυάριθμους ταυτόχρονους αγώνες. Και δεν ήμουν και ιδιαίτερα καλός στο σκάκι! Τελικά μόνο για ένα πράγμα μπορούσα να είμαι σίγουρος, πως δεν είχαμε συναντηθεί ακόμα. Αν όντως ήθελε να βρεθούμε, και δεν είχε αλλάξει γνώμη, μόνο μια δυνατότητα δράσης της απέμενε: να ξαναπάει στη Βιβλιοθήκη την επομένη και να περιμένει. Κι αυτό προφανώς θα έπρεπε να κάνω κι εγώ.

Έτσι το επόμενο πρωί ο υπάλληλος που άνοιξε τη Συλλογή Σπανίων Βιβλίων με ξαναβρήκε να τον περιμένω να ανοίξει την πόρτα. Από εκεί κι ύστερα η διαδικασία επανελήφθη. Ήλθαν ξανά ο ίδιος νεαρός, η υπάλληλός μου και η ξανθή Σαλώμη. Η υπάλληλός μου με έναν καφέ φάκελο στο χέρι, όπου πιθανότατα έβαζε τις σημειώσεις που κρατούσε κατά τη διάρκεια της μελέτης της, και η Σαλώμη με τις τρεις άγραφες κόλλες πάλι. Η παρουσία της υπαλλήλου μου εμπόδιζε και πάλι την προσέγγιση της Σαλώμης. Και ίσως στο ότι δεν την είχα πλησιάσει ακόμα να οφειλόταν το ότι τα χαμόγελα της Σαλώμης είχαν πια εξαφανιστεί, και το ότι φαινόταν ιδιαίτερα αφηρημένη και απόμακρη. Ακόμα κι η υπάλληλός μου είχε σταματήσει να μου χαμογελά, μια κι η διαρκής παρουσία μου με είχε καταστήσει πια απόλυτα αόρατο, σαν ένα έπιπλο ενός δωματίου όπου περνούμε όλες μας τις ώρες. Ήταν λες και δεν υπήρχε πλέον λόγος να με παρατηρούν, να με προσέχουν. Όπως σ' ένα μακρύ σιδηροδρομικό ταξίδι παύεις να προσέχεις μετά από κάμποσες ώρες το τι κάνουν οι πλαϊνοί σου επιβάτες.

Ίσως κι εγώ ο ίδιος να είχα βυθισθεί σ' αυτόν τον λήθαργο της αδράνειας που φέρνει η εξοικείωση, γιατί όταν σηκώθηκε να φύγει η Σαλώμη λίγο πριν κλείσει η Συλλογή αιφνιδιάσθηκα και πάλι. Και μάλιστα ενώ τώρα ήξερα ότι κάτι τέτοιο αναμενόταν από στιγμή σε στιγμή. Ήταν λες κι είχα χάσει τον ενθουσιασμό μου, λες και δεν ήθελα πια να συναντήσω την άγνωστη των λευκών σελίδων, λες και πήγαινα γυρεύοντας να μην πετύχει η όλη προσπάθεια. Σαν ναρκωμένος σηκώθηκα και ακολούθησα τη Σαλώμη. Πάντα όμως υπερβολικά αργός. Παρά τρίχα να την προλάβαινα στο ασανσέρ, παρά τρίχα δεν την πρόλαβα στον χώρο στάθμευσης. Μόνο κάποια ξανθά μαλλιά σ' ένα αυτοκίνητο που απομακρυνόταν κατόρθωσα να δω. Η όλη άσκηση είχε γίνει πια μια καταγέλαστη φάρσα.

Ήμουν σχεδόν εξαγριωμένος με την ατολμία μου, τον λήθαργό μου, την υπάλληλό μου που ήταν έτοιμη να δει και να κατασκοπεύσει και την παραμικρή μου κίνηση. Εξαιτίας της δεν είχε γίνει δυνατή η συνάντηση που χρειαζόταν το χειρόγραφό μου, παρ' όλες τις άοκνες προσπάθειές μου αυτές τις τρεις μέρες. Ίσως θα έπρεπε να είχα αγνοήσει παντελώς την παρουσία της κι ό,τι έβρεχε ας κατέβαζε. Εν πάση περιπτώσει αυτό έπρεπε να κάνω τώρα αν δεν ήθελα να χάσω τελείως το τρένο. Την επομένη θα προσέγγιζα θαρρετά τη Σαλώμη, κι ας νόμιζε ό,τι ήθελε αυτή η καταραμένη υπάλληλός μου. Από κάποιο σημείο και μετά είχα σταματήσει να υπολογίζω πια τα ενδεχόμενα. Είχα κουραστεί.

Δεν ήταν όμως γραφτό να γίνει η συνάντηση. Την επομένη, που ξαναπήγα στη Συλλογή Σπανίων Βιβλίων για τέταρτη φορά, περίμενα όλη μέρα άδικο. Το ίδιο και την κατοπινή ημέρα. Η ξανθομάλλα Σαλώμη δεν εμφανίστηκε. Ούτε κι ο νεαρός που ερχόταν τις προηγούμενες ημέρες. Μόνοι χρήστες ήμασταν εγώ και η υπάλληλός μου, ο εφιάλτης μου, η αιτία τής αποτυχίας μου. Η Σαλώμη δεν επέστρεψε. Ίσως να είχε αρχίσει να με περιμένει από τη στιγμή που μού είχε στείλει την επιστολή για τη συνάντηση, λίγες μέρες πριν εμφανισθώ εγώ, κι είχε πια κουραστεί. Εν πάση περιπτώσει, η σιωπή μου την είχε απογοητεύσει, την είχε ίσως πείσει για το ότι δεν υπήρχε μέλλον σε τούτη την ιστορία, ή ίσως ακόμα την είχε κάνει να μετανιώσει. Το σίγουρο ήταν πως είχε εξαφανιστεί ανεπιστρεπτί. Η μόνη ελπίδα τώρα πια ήταν μήπως και συνέχιζε τη λευκή μας αλληλογραφία. Κάτι τέτοιο όμως φαινόταν πολύ απίθανο, μια και σίγουρα πίστευε ότι την είχα απορρίψει. Οι λευκές σελίδες ήταν μάλλον παρελθόν.

Ευτυχώς, φάνηκε τελικά πως δεν ήταν πλέον αναγκαίες. Δεν ξαναπήγα στη Συλλογή να περιμένω μήπως φανεί, κι είχα αρχικά πιστέψει πως η απραγματοποίητη συνάντηση θα γινόταν η ταφόπλακα τού χειρογράφου μου, μια ταφόπλακα σκαλισμένη από τη μοίρα. Στο σημείο αυτό όμως είχα κάνει λάθος, τεράστιο λάθος. Γιατί πολύ σύντομα σκέφτηκα μια υπέροχη συνέχεια τής ιστορίας μου. Είχα μια κομψότατη έμπνευση που ανέτρεπε απόλυτα τις προσδοκίες που ίσως είχε δημιουργήσει το κείμενό μου ως τώρα, μια ιδέα που το αποδέσμευε από τα πραγματικά συμβάντα, μετατρέποντάς τα σε δυνητικές σκιές. Η πραγματικότητα δεν ήταν πια απαραίτητη για την ανάσα τού κειμένου. Είχε καταστεί απολύτως περιττή.

Ψηφίδα Έκτη

Άδηλες παρουσίες

Ήταν όμως μια συνάντηση με τον άγνωστο εφικτή; Η συντηρητική μου φύση μου υπαγόρευε ερωτήσεις, ερωτήσεις που ίσως θα έπρεπε να είχα θέσει πολύ νωρίτερα. Δεν με απασχολούσε απλά το μήπως η συνάντηση ήταν πρόωρη ή επικίνδυνη, το ότι δεν ήξερα απολύτως τίποτα για εκείνον, πέρα από ένα όνομα και μια διεύθυνση. Με ανησυχούσε περισσότερο το ενδεχόμενο να ήταν ανύπαρκτος, να ήταν δηλαδή το όλο πράγμα μια γιγάντια φάρσα, ένας δαιδαλώδης λαβύρινθος λανθασμένων εικασιών και ψευδών ταυτοτήτων. Μήπως είχα οικοδομήσει ένα παιχνίδι υπαρκτό μόνο στον δικό μου νου;

Όντως, θα μπορούσε κάλλιστα να είναι ψεύτικο το όνομά του, κι όσο για τη θυρίδα, αυτή σίγουρα απέκρυπτε τέλεια την ταυτότητά του. Ούτε τον αριθμό τηλεφώνου του δεν είχα, σκέφτηκα κάποια στιγμή. Τούτο όμως, συνειδητοποίησα κατόπιν, μπορούσε να διορθωθεί αμέσως. Αν ήταν ειλικρινής, θα μπορούσα εύκολα να βρω τον αριθμό του, καθώς και τη διεύθυνσή του. Άρπαξα λοιπόν τον τηλεφωνικό κατάλογο κι έψαξα το όνομα Σταύρος Κωμοδρόμος. Η ανακούφισή μου ήταν σχεδόν ηχηρή όταν βρήκα πως υπήρχε όντως κάποιος Σταύρος Κωμοδρόμος, με διεύθυνση Ελλάδα 9, Διαμέρισμα 102. Τουλάχιστον το παιχνίδι των λευκών σελίδων είχε δυο πραγματικούς παίκτες.

Αποφάσισα να επιχειρήσω να του ζητήσω λοιπόν μια συνάντηση, μια συνάντηση όμως που θα γινόταν σύμφωνα με τους κανόνες του κβαντικού παιχνιδιού των λευκών σελίδων. Ενός παιχνιδιού που διαμόρφωνε τόσο τους κανόνες του όσο και την πραγματικότητα που το περιέβαλλε. Μόνο που και η ίδια αυτή η πραγματικότητα απαιτούσε τώρα αλλαγές, αλλαγές στους παίκτες, αλλαγές στους κανόνες. Η πραγματικότητα κι η λευκή σελίδα συγκροτούσαν μια διαρκή χορογραφία, όπου η μία επηρέαζε διαρκώς την άλλη. Ένιωθα αυτή τη χορογραφία να αναπνέει, να κινείται, να μεγαλώνει μέσα στο κενό που με τριγύριζε, σαν εκείνα τα φαντάσματα των θρύλων που τα νιώθει κανείς τόσο συμπαγή, τόσο παρόντα. Κι εγώ, κομμάτι αναπόσπαστο αυτής της χορογραφίας, αυτής της διακύμανσης του γύρω κενού, έπρεπε να κάνω τώρα κάτι διαφορετικό, κάτι νέο. Έπρεπε ουσιαστικά να προσπαθήσω να αλλάξω τη ρυμοτομία του κενού. Αυτή την αλλαγή όμως δεν ήξερα πώς να την κάνω.

Θα ήθελα να μη του γράψω τίποτα, πιστή στην απόλυτη λευκότητα των σελίδων, αφήνοντας τις εικασίες ανέγγιχτες μέσα στην τόση τους αβεβαιότητα. Να μη λεκιάσω την καθαρότητα των σελίδων, να μη λιγοστέψω το πλήθος των εικασιών που περιέκλειαν, να μην ελαττώσω την εντροπία του δίνοντάς του πληροφορίες για μένα, τουλάχιστον σε αυτό το στάδιο. Δηλαδή ήθελα ουσιαστικά να μη γράψω καθόλου πάνω στις λευκές σελίδες, να μην ανοίξω τρύπες στη μεστή πληρότητά τους με τις κενόφρακτες λέξεις μου. Στο κάτω-κάτω της γραφής, για μένα στόχος της λευκής μας αλληλογραφίας δεν ήταν να γίνουμε απλοί καταναλωτές διασταυρούμενων άδειων αφηγήσεων, αλλά να μεταμορφωθούμε σε δημιουργούς που συνθέτουν τις πολύσημες εκδοχές του κατάμεστου κενού, ανασύροντας από τον βυθό του πράγματα που για χρόνια ήταν άφαντα μέσα στη σκοτεινή του την πληρότητα. Τότε όμως πώς θα του έλεγα ότι ήθελα να συναντηθούμε; Μήπως τηλεφωνώντας του, τώρα που είχα βρει τον αριθμό του; Μα έτσι θα μάθαινε όχι μόνο τον

τόπο και τον χρόνο της συνάντησης, αλλά πολύ περισσότερα. Θα άκουγε τη φωνή μου, θα μάντευε τα συναισθήματά μου, την ηλικία μου, ακόμα κι αν δεν πιάναμε κουβέντα. Το τηλεφώνημα θα μετατρεπόταν ουσιαστικά σε ένα είδος συνάντησης.

Είχα λοιπόν μπροστά μου μια σπαζοκεφαλιά, έναν γρίφο. Πώς να γράψω χωρίς να γράψω; Θυμήθηκα ξάφνου εκείνους τους τόμους με τους γρίφους που διάβαζα μικρή. Με περιουσίες που έπρεπε να μοιραστούν περίεργα, λύκους που έπρεπε να διαβούν ποτάμια μέσα σε στενές βάρκες, γάλα που θα μοιραζόταν σε ποικίλα δοχεία, σύρματα που έπρεπε να περάσουν μέσα από πάγο χωρίς να τον σπάσουν. Δεν θυμόμουν το όνομα της σειράς των τόμων, ούτε τις λεπτομέρειες των γρίφων. Απλώς θολά περιγράμματα εδώ κι εκεί, εντυπώσεις. Αναμνήσεις κατακερματισμένες, αλλά σίγουρα πιο ζωντανές και ανεξίτηλες από εκείνες της ενήλικης ζωής μου. Θυμόμουν κι ιστορίες που είχα διαβάσει σ' εκείνους τους τόμους, για βροχές σε κάποια εξωτικά μέρη που είχαν κρατήσει για μέρες, για τους λόγους που κάνανε τα τζιτζίκια να τραγουδούν και για την εξάρτηση της συχνότητας του τραγουδιού τους από τη ζέστη, για το αν είχε πραγματικά υπογραφεί η Μάγκνα Κάρτα ή αν είχε απλώς σφραγιστεί. Θυμόμουν και κάτι ιστορίες για ρεκόρ, για το μεγαλύτερο βιβλίο, το μεγαλύτερο βιβλιοπωλείο, το μικρότερο γράμμα. Το μικρότερο γράμμα, μάλιστα, ένα γράμμα που υποτίθεται πως είχε γραφεί στο πίσω μέρος ενός γραμματοσήμου, χωρίς φάκελο, και που είχε καταφέρει να φθάσει στον παραλήπτη. Ένα γράμμα γραμμένο πάνω στο γραμματόσημο, κι όχι σε σελίδες.

Αυτή η ανάμνηση με καθήλωσε. Γράμμα πάνω σε γραμματόσημο, αντί για γραμματόσημο πάνω στο γράμμα. Κάτι τέτοιο δεν γύρευα κι εγώ; Όχι γραφή πάνω στις σελίδες, αλλά σελίδες πάνω στη γραφή. Ή μήπως σελίδες μέσα στη γραφή; Σελίδες λευκές μέσα σ' έναν φάκελο που είχε γραμμένο πάνω του το περιεχόμενο της επιστολής; Ναι, αυτό ήταν, έτσι μπορούσε να γίνει. Να γράψω πάνω στον φάκελο τον χρόνο και τον τόπο της συνάντησης. Και μέσα να βάλω πάλι τις σκόπιμα λευκές σελίδες. Η ιδέα μου φαινόταν συναρπαστική.

Αρκούσαν όμως μόνο αυτά; Ο τόπος και ο χρόνος της συνάντησης; Παραπήγαινε να βάλω πάνω στον φάκελο το ποιο θα ήταν το σημάδι αναγνώρισης, όμως έπρεπε να μπορέσω να τον αναγνωρίσω και να μπορέσει κι εκείνος να με αναγνωρίσει. Πώς θα γινόταν αυτό αν δεν το καθόριζα στο μήνυμα; Μήπως με το να του ζητήσω να με βρει σ' ένα μέρος όπου δεν θα υπήρχε κανείς άλλος εκτός από μας; Κι ένα τέτοιο μέρος θα μπορούσε να είναι το σπίτι του, ή ίσως το δικό μου. Αυτή η ιδέα δεν μου άρεσε όμως καθόλου. Μετά την θάλασσα των εικασιών θα μπαίναμε στον καταρράκτη των αποκαλύψεων, στην ασφυξία των επαφών; Επ' ουδενί. Κάπου αλλού έπρεπε να γίνει η συνάντηση, σ' ένα μέρος όπου σύχναζαν λίγοι, ένα μέρος ήσυχο, όπου θα μπορούσα να τον περιμένω απαρατήρητη. Ένα καφενείο, λόγου χάριν, ή ένα ζαχαροπλαστείο. Κι εκεί θα μπορούσα να κάτσω για ώρες, παρατηρώντας τον κόσμο τριγύρω και πίνοντας το τσάι μου ή τρώγοντας το γλυκό μου. Μάλιστα έτσι θα μπορούσα και να ακυρώσω τη συνάντηση αν δεν μου άρεσε η θωριά του, αποκαλύπτοντας το δικό μου σημάδι αναγνώρισης μόνο όταν το έκρινα σκόπιμο. Θα μπορούσα να τον παρατηρήσω άνετα, χωρίς εκείνος να το ξέρει.

Αυτό όμως μου έδωσε μιαν άλλη ιδέα. Να μην προσδιορίσω χρόνο συνάντησης, έτσι ώστε να μη σηκωθεί να φύγει όταν περνούσε η προσδιορισμένη ώρα. Να καθορίσω μόνο τον τόπο, τη μέρα και τον τρόπο αναγνώρισης. Έτσι θα μπορούσα να τον παρατηρήσω με

απόλυτη άνεση και να παρουσιάσω το σημάδι αναγνώρισής μου μόνο όταν εγώ ήθελα. Αυτή η απροσδιοριστία θα ήταν συνεπής και με το παιχνίδι που παίζαμε ως τότε. Αυτή η απροσδιοριστία είχε γίνει στον νου μου ακόμα σημαντικότερη κι από τους παίκτες. Το παιχνίδι κι η ανέλιξή του με είχαν υπνωτίσει, μου είχαν κάνει μάγια. Από τη στιγμή μάλιστα που ξαναμπήκαν στον ρου των σκέψεών μου, με παγίδευσαν. Άρχισα να σκέφτομαι πώς θα μπορούσα να κανονίσω τη συνάντηση δίδοντας σχεδόν μηδενικές πληροφορίες, γράφοντας το ελάχιστο δυνατόν.

Μου ήλθε τότε στο μυαλό μια ιστορία που είχα διαβάσει μικρή σ' εκείνους τους τόμους με τους γρίφους για ένα τηλεγράφημα που τελικά δεν στάλθηκε λόγω λιτότητας και οικονομίας. Δεν τη θυμόμουν πολύ καλά. Κάτι για κάποιον που ήθελε να στείλει ένα τηλεγράφημα, μα για οικονομία άρχισε να κόβει τις λέξεις που μετά από προσεκτικότερη σκέψη θεώρησε περιττές. Στο τέλος των περικοπών δεν είχε μείνει ούτε μία λέξη. Αυτό ουσιαστικά προσπαθούσα να κάνω κι εγώ. Να τον παρωθήσω να συμπεράνει αυτά που κανονικά θα έπρεπε να περιέχει το μήνυμα. Όπως σ' εκείνες τις ασκήσεις αριθμοθεωρίας που έλυνα ως φοιτήτρια, όπου η λύση μιας σπαζοκεφαλιάς χωρίς κανένα αριθμητικό δεδομένο ήταν ένας συγκεκριμένος αριθμός, ασκήσεις που όφειλαν τη λύση τους στο ότι η λύση έπρεπε να είναι κάποιος ακέραιος. Χρειάζοταν λοιπόν απλώς ένα ελάχιστο ερέθισμα που θα τον έκανε να ξεκινήσει. Κι αυτό το ερέθισμα δεν έπρεπε να ήταν τίποτα άλλο παρά κάτι απ' αυτά που έμπαιναν πάντα πάνω σ' έναν φάκελο. Δηλαδή τις διευθύνσεις αποστολέως και παραλήπτη.

Τότε μου ήλθε η καταπληκτική ιδέα να κάνω τον τόπο συναντήσεως διεύθυνση αποστολέως, κάτι που θα επηρέαζε τη μοίρα του γράμματος μόνο στην απίθανη περίπτωση που θα χανόταν. Αν διάλεγα για τόπο συνάντησης έναν τόπο που δεν θα μπορούσε ποτέ να εκληφθεί ως διεύθυνσή μου, το πρόβλημα θα είχε λυθεί. Εξάλλου, ήξερε ήδη τη διεύθυνσή μου, από τα προηγούμενα γράμματα.

Πήρα λοιπόν έναν άσπρο φάκελο κι έγραψα στο μπροστινό μέρος τη διεύθυνσή του, δηλαδή το όνομά του ακολουθούμενο από τον αριθμό της ταχυδρομικής του θυρίδας. Στο πίσω μέρος έγραψα «Σαλώμη Κρητιώτη, Συλλογή Σπανίων Βιβλίων, Κεντρική Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη, Ενταύθα». Ήταν το τέλειο μέρος για τη συνάντηση. Καλοκαίρι ήτανε, οι φοιτητές είχαν παει για διακοπές, συνεπώς μόνο λιγοστοί μελετητές θα ήταν παρόντες στη ξεχασμένη αυτή Συλλογή. Το ότι έβαζα για διεύθυνσή μου αυτό το μέρος θα του υπεδείκνυε πως θα βρισκόμουν εκεί, πως θα τον συναντούσα εκεί. Βέβαια όχι όποτε ήθελα, αλλά εντός των ωρών λειτουργίας. Δεν χρειαζόταν λοιπόν να καθορίσω ώρα συνάντησης. Αν καθόμουν εκεί διαρκώς, θα μπορούσε να με βρει. Αρα δεν χρειαζόταν να βάλω ούτε ημέρα συνάντησης. Το μόνο που έμενε ακαθόριστο ως τώρα ήταν ο τρόπος αναγνώρισης. Έπρεπε να είναι κάτι που δεν θα χρειαζόταν να του πω, κάτι που θ' αναγνώριζε εύκολα. Μήπως κάτι συνεπώς που προερχόταν από τον ίδιο; Όπως εκείνος ο μεγάλος φάκελος μέσα στον οποίο μου είχε στείλει το χαμένο μου γράμμα, ο καφέ φάκελος με τις καφέ καλλιγραφημένες διευθύνσεις; Αν τον είχα δίπλα μου εκεί που καθόμουν στη Βιβλιοθήκη, θα τον αναγνώριζε αμέσως. Δεν χρειαζόταν τίποτα πιο προφανές. Και θα μπορούσα να τον απλώσω δίπλα μου μόνο όταν θεωρούσα πως όντως ήθελα να με συναντήσει. Παρέμενε βέβαια ακόμα το ζήτημα του πώς θα τον αναγνώριζα εγώ. Αν οι χρήστες ήταν λιγοστοί, θα μπορούσα ακόμα και να το μαντέψω. Δεν υπήρχε τρόπος πάντως αυτή τη στιγμή να του καθορίσω τρόπο συνάντησης χωρίς να χρειαστεί να γράψω πάνω

στον άσπρο φάκελο περισσότερα πράγματα. Κι εγώ τον ήθελα τον φάκελο λιτό, συνηθισμένο. Ίσως θα έβρισκε αυτός κάποιο σημείο αναγνώρισης. Η ασάφεια στον τρόπο αναγνώρισης αύξανε την απροσδιοριστία του παιχνιδιού και ήταν αναπόφευκτη πλέον, έτσι που το παιχνίδι αυτό καθαυτό είχε γίνει η ύψιστη προτεραιότητα. Δεν θα έβαζα λοιπόν τίποτα σχετικά με τον τρόπο αναγνώρισης. Χρειαζόταν απλώς να είμαι στη Συλλογή Σπανίων Βιβλίων για μερικές μέρες συνεχώς. Το ότι δούλευα κυρίως στο σπίτι με διευκόλυνε αφάνταστα στην προκειμένη περίπτωση. Δεν θα χρειαζόμουν άδεια απουσίας και φτηνές δικαιολογίες. Απλούστατα, θα διάβαζα αυτό που έπρεπε να διαβάσω εκεί πέρα, και μάλιστα με λιγότερες ενοχλήσεις απ' ό,τι στο σπίτι μου.

Ο άσπρος φάκελος ήταν λοιπόν τώρα έτοιμος, με τη διεύθυνση εκείνου μπροστά και τη Συλλογή ως διεύθυνση αποστολώς. Οι διευθύνσεις καθαρογραμμένες και καλλιγραφημένες όπως συνήθως. Όσο για το περιεχόμενο, θα ήταν, τι άλλο, τρεις σελίδες απόλυτα λευκές. Έβαλα λοιπόν τις τρεις σελίδες μέσα στον φάκελο, τον έκλεισα, και έσπενσα να τον ταχυδρομήσω, από το συνηθισμένο μου ταχυδρομείο βέβαια, όπως πάντα.

Την επομένη ήμουν η πρώτη που μπήκε στη Συλλογή Σπανίων Βιβλίων της Πανεπιστημιακής Βιβλιοθήκης, μετά από τον υπάλληλο που άνοιξε την πόρτα βέβαια, αποφασισμένη να κατοπτρεύσω προσεκτικά το μέρος όπου θα συναντούσα τον συμπαίκτη μου. Στα χέρια μου κρατούσα τον μεγάλο καφέ φάκελο με τις καλλιγραφημένες καφέ διευθύνσεις που μου είχε στείλει, τον φάκελο που ξεκίνησε τούτη την ιστορία. Μέσα στον φάκελο είχα βάλει λευκές κόλλες, σε περίπτωση που ήθελα να κρατήσω κάποιες σημειώσεις. Ο βιβλιοθηκάριος ήταν η μόνη άλλη ζωντανή ψυχή μέσα στη σιωπηλή αίθουσα. Κάθισα στο αναγνωστήριο, δίπλα στα ράφια με τα σκονισμένα παλιά βιβλία. Ράφια που με κοιτούσαν κατηφή, ράφια καταθλιπτικά μέσα στην τόση επιμήκη αχρηστία. Εδώ μέσα, παρέα με αυτά τα ξεχασμένα λείψανα των σκέψεων τόσων ανθρώπων, έπρεπε να περάσω τις επόμενες μέρες. Κοίταζα κι εγώ με τη σειρά μου τούτες τις αλλεπάλληλες σειρές χαρτιού και σκόνης. Μέσα σ' έναν απ' αυτούς τους τάφους έπρεπε να θάψω το πρόσωπο μου τις επόμενες λίγες μέρες, αν δεν ήθελα να προκαλέσω την περιέργεια του βιβλιοθηκάρου. Σηκώθηκα λοιπόν και πλησίασα τα λείψανα που είχαν αποτεθεί σ' ένα τυχαίο ράφι. Ήταν όλα τους σε περίφημη κατάσταση, σαν αρχαίοι ασύλητοι τάφοι, μια και σπάνια τα χρησιμοποιούσε κανείς τούτα τα σπάνια βιβλία. Ίσως γι' αυτό ακριβώς μάλιστα να ήταν και σπάνια. Η αδιαφορία των πολλών ήταν που τα είχε προστατεύσει από το να γίνουν φύλλο και φτερό. Πήρα στην τύχη έναν τόμο και επέστρεψα στη θέση μου. Αυτός ο τόμος θα ήταν το άλλοθί μου για την παρουσία μου σ' αυτό το σιωπηλό μέρος.

Άνοιξα τον τόμο από περιέργεια και τον φυλλομέτρησα. Κάθε τόσο συναντούσα κομψές γκραβούρες, προφυλαγμένες από τις γειτονικές τυπωμένες σελίδες χάρη σε λεπτά φύλλα ρυζόχαρτου που μεσολαβούσαν. Γκραβούρες ασπρόμαυρες, επιβλητικές, άθικτες. Αντίθετα, πολλές σελίδες είχαν σύντομες σημειώσεις με μολύβι στο περιθώριο, ξεθωριασμένες από την πολυκαιρία, ιδιαίτερα δυσανάγνωστες. Στην τελευταία σελίδα του τόμου, μια σελίδα κενή κατά τα άλλα, βρήκα μια μεγαλύτερη σημείωση που μπόρεσα μετά από κάποια προσπάθεια να διαβάσω. Ήταν ένα σχόλιο για τα σχόλια που είχαν γραφεί στα περιθώρια των προηγούμενων σελίδων: «Χαράμισα χρόνια πολλά γεμίζοντας τον κύριο χώρο της σελίδας μ' έντεχνα τυπωμένους χαρακτήρες. Ύστερα, πάγωσαν εκείνοι, γίνηκαν γύψος. Μέσα εκεί θ' ασφυκτιούσα. Ευτυχώς, πρόλαβα λίγες χειρόγραφες υποσημειώσεις στο

περιθώριο πρόχειρα να καταχωρίσω. Έτσι τώρα μπορώ ανάμεσά τους γαλήνια να ξεθωριάζω ».

Προσπάθησα να διαβάσω τις χειρόγραφες σημειώσεις που είχαν γραφεί στις προηγούμενες σελίδες, με λιγότερη επιτυχία όμως. Οι λίγες σημειώσεις που μπόρεσα να αποκρυπτογραφήσω δεν παρουσίαζαν καμία συνοχή. Κάποιες αναφέρονταν στην ετυμολογία κάποιων λέξεων, κάποιες σχολίαζαν ειρωνικά τις ιδέες του τυπωμένου κειμένου, και κάποιες άλλες έκαναν στατιστική μελέτη μερικών λέξεων. Δεν φαινόταν να υπάρχει κάποιος στόχος όμως, κάτι συγκεκριμένο που να επεδίωκε ο σχολιαστής. Τυχαίες και άσχετες αυτές οι παρατηρήσεις, είχαν γραφεί εδώ κι εκεί σαν μικρά κομμάτια τίποτα. Μέσα σ' αυτά τα μικρά ξεθωριασμένα τίποτα ωστόσο είχε μπορέσει να ξεποστάσει ο άγνωστος σχολιαστής, ξεθωιάζοντας γαλήνια. Μικρά ασήμαντα τίποτα, σαν τα σκόπιμα τίποτα που μ' είχαν φέρει τώρα σ' αυτές τις ξεχασμένες λεωφόρους σκόνης και χαρτιού. Κι όπως ο άγνωστος σχολιαστής, έτσι κι εγώ είχα ξεφύγει για λίγο από την άσημη και πνιγηρή ζωή μου κι είχα κουρνιαώσει σε σκόπιμα λευκές σελίδες, ελπίζοντας ίσως πως σιγά - σιγά θα ξεθωρίαζα γαλήνια, ώσπου να γίνω ένα μ' αυτές.

Τα βήματα που άκουσα ξαφνικά ν' αντηχούν πάνω στα πλακάκια του δαπέδου διέκοψαν τις σκέψεις μου και μ' έκαναν ν' ανασηκώσω το κεφάλι. Όχι βέβαια γιατί περίμενα να δω τον συμπαίκτη μου. Αυτός θα πρέπει να είχε μόλις λάβει την επιστολή μου, μια και την είχα ταχυδρομήσει την προηγούμενη μέρα, και ήταν μάλλον απίθανο να είχε σπεύσει αμέσως εδώ. Απλώς σήκωσα το κεφάλι για ν' αναγνωρίσω τις αλλαγές του περιβάλλοντός μου, όπως θα το σήκωνα και μέσα σε μια καφετέρια αν άκουγα την πόρτα να τρίζει, ή όπως θα γύριζα το κεφάλι για να δω ποιος είναι αν περπατώντας σε κάποιο πεζοδρόμιο άκουγα βήματα γοργά πίσω μου. Μια ξανθιά κοπέλα είχε μπει στη Βιβλιοθήκη και προχωρούσε ανάμεσα στους διαδρόμους που σχημάτιζαν τα τόσα ράφια. Για μια στιγμή χάθηκε μέσα σ' έναν από αυτούς τους διαδρόμους, για να ξεφυτρώσει λίγο αργότερα σχεδόν δίπλα μου. Κατέβασα βιαστικά το κεφάλι και προσποιήθηκα πως διάβαζα τον σπάνιο τόμο που είχα μπροστά μου. Όταν άκουσα τα βήματά της να απομακρύνονται ξανασήκωσα το κεφάλι μου και την είδα να αρχίζει μια συζήτηση με τον βιβλιοθηκάριο. Η συζήτηση αυτή φαινόταν πως θα κρατούσε αρκετή ώρα κι έτσι μετά από λίγο αφοσιώθηκα πάλι στον τόμο με τις γκραβούρες και τα ρυζόχαρτα. Όταν αργότερα αναρωτήθηκα ξανά πού ήταν, από καθαρή περιέργεια βεβαίως, ανακάλυψα πως ήταν καθισμένη πιο πέρα, με το πρόσωπο χωμένο σε κάποιο βιβλίο και τρεις λευκές κόλλες παραταγμένες δίπλα της εν αναμονή.

Μου πήραν μέρες πολλές οι τελευταίες αράδες για να γραφτούν. Είτε επειδή δεν έχω κέφι, είτε επειδή δεν βρίσκω τον χρόνο, είτε για κάποιον άλλο λόγο, βάζω συνεχώς εμπόδια μπροστά στις λέξεις μου. Κι έτσι τις νιώθω κατακερματισμένες, ανούσιες, ανιαρές, κουρασμένες. Λες κι είναι γραμμένες από κάποιον που νυστάζει. Το παλαβό όμως στην όλη υπόθεση είναι πως εξακολουθώ να θέλω να γράψω την ιστορία τούτη, έστω κι αν είναι τελικά μια κουρασμένη ιστορία γραμμένη τετριμμένα. Ίσως διότι είναι ένα είδος λανθάνουσας προφητείας που προδίδει κάτι για μένα, σαν να προβλέπω ερήμην μου το μέλλον μου, σαν να συμμετέχω σ' έναν χορό μεταμφιεσμένων που ανασύρει στην επιφάνεια ανομολόγητες αλήθειες που κατοικοεδρεύουν μέσα μου. Αλήθειες που πιθανότατα θα με αιφνιδιάσουν, που ίσως με τρομάζουν. Τουλάχιστο όμως θα με κάνουν να νιώσω πως υπάρχω, ακόμα κι αν με αποστομώσουν. Συνεπώς μπορώ να αγνοώ τις ατέλειες της αφήγησης, εφόσον βέβαια αυτή η αφήγηση εξακολουθεί να κρατάει την

ιστορία ζωντανή. Και ίσως στο τέλος να καταφέρουν οι λέξεις να κολλήσουν σαν γάντι στη σάρκα της πλοκής, συχνά εφευρίσκοντάς την, ενώ με τη σειρά της η αναζητούμενη πλοκή θα εφευρίσκει την οικεία γραφή της. Η γραφή δηλαδή να εφευρίσκει το νόημα και το νόημα τη γραφή του, σ' έναν βρόχο διαρκούς ανατροφοδότησης.

Δεν υπήρχε ιδιαίτερος λόγος για την περαιτέρω παρουσία μου σ' αυτό το μανσωλείο μελανιού και λέξεων. Ήμουν απόλυτα βέβαιη πως εκείνος δεν θα 'ρχόταν σήμερα. Εξάλλου, δεν είχα φέρει μαζί μου υλικό για να κάνω λίγη δουλειά, και η ομήγυρις δεν ήταν και ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα. Ήταν σίγουρα φρόνιμο το ότι κατόπτευσα το πεδίο της δράσης πριν τον συναντήσω. Αλλά δεν υπήρχε τίποτα άλλο που θα 'πρεπε να κάνω. Κοίταξα ξανά τον σπάνιο τόμο που βρισκόταν μπροστά μου, τις δυσανάγνωστες σημειώσεις, τις ωραιότατες γκραβούρες. Έπειτα τον έκλεισα προσεκτικά, τον άφησα πάνω στο τραπέζι κι έφυγα. Η ξανθιά κοπέλα με κοίταξε καθώς σηκωνόμουν και τα βλέμματά μας διασταυρώθηκαν φευγαλέα. Έπειτα έσπευσα να κοιτάξω την πόρτα και να βγω.

Η επόμενη μέρα θα ήταν η μέρα της συνάντησης, υπολόγιζα. Θα είχε λάβει πια εκείνος την επιστολή μου και αν ενδιαφερόταν θα έσπευδε να εμφανισθεί όσο το δυνατόν συντομότερα. Και όντως, όταν βγαίνοντας από το σπίτι το επόμενο πρωί άνοιξα το γραμματοκιβώτιό μου, βρήκα έναν άσπρο φάκελο σταλμένο από εκείνον που περιείχε τρεις περίεργα διπλωμένες λευκές κόλλες, και που για διεύθυνση αποστολές είχε τη Συλλογή Σπανίων Βιβλίων της Κεντρικής Πανεπιστημιακής Βιβλιοθήκης, γραμμένη βέβαια με καφέ μελάνι. Δήλωνε έτσι πως θα βρισκόταν εκεί για να με συναντήσει. Χάρηκα που δεν είχε σπάσει τη σιωπηρή μας συμφωνία σιωπής, που απέφυγε δηλαδή να γράψει ότι δεχόταν να συναντηθούμε και να δώσει λεπτομέρειες για το πότε θα εμφανιζόταν. Ως τώρα δεν είχαμε γράψει παρά διευθύνσεις πάνω σε φακέλους και εικασίες στα μυαλά μας. Η επικοινωνία μας γινόταν χωρίς λέξεις, ακόμα και τώρα, στα πρόθυρα της καθοριστικής μας συνάντησης. Όπως συμβαίνει με δυο καλούς σκακιστές που βυθίζονται καθένας μέσα στον νου του άλλου καθώς προσπαθούν να σκεφτούν το τι σκέφτεται ο αντίπαλος, ανακαλύπτοντας συχνά πως οι υποθέσεις τους είναι απόλυτα ορθές, λες και οι σκέψεις τους συνδιαλέγονται νοερά. Οι εικασίες του ενός γίνονται έτσι πραγματικότητα του άλλου.

Το γράμμα του με γέμισε κουράγιο, όχι τόσο γιατί θα βλέπομασταν πολύ σύντομα, όσο διότι επιβεβαίωνε πως τα μυαλά μας επικοινωνούσαν. Ένιωσα το ίδιο αίσθημα ευφορίας που νιώθει ένα παιδί σε κυνήγι θησαυρού όταν ανακαλύπτει σε κάποια πέτρα ένα άσπρο βέλος που του επιβεβαιώνει ότι πορεύεται σωστά. Έσπευσα λοιπόν να πάω πάλι στη Συλλογή Σπανίων Βιβλίων, φροντίζοντας να φθάσω εκεί πριν ακόμα ανοίξουν οι θύρες. Περίμενα λίγα λεπτά μόνη μου εκεί, μέχρι ν' ανοίξει ο βιβλιοθηκάριος την πόρτα. Μπήκα μετά μέσα στην άδεια αίθουσα και προχώρησα προς τη θέση όπου είχα καθίσει την προηγούμενη μέρα. Ο σπάνιος τόμος με τις καλαίσθητες γκραβούρες με περίμενε. Κάθισα στη θέση μου και έβαλα τον καφέ φάκελο που κρατούσα δίπλα στον τόμο. Κοίταξα τριγύρω, αμήχανη μέσα στην απόλυτη σιγή. Ο βιβλιοθηκάριος είχε εξαφανιστεί αφήνοντάς με τελείως μόνη ανάμεσα στην τόση σκόνη, στους τόσους τόμους, στις τόσες λέξεις. Καθόμουν λοιπόν εκεί παγωμένη, αναγνώστρια χωρίς βιβλία, ταξιδιώτισσα που ήθελε να φθάσει κάπου χωρίς όμως να έχει ούτε μία αποσκευή. Κι όμως, χωρίς αποσκευές ταξίδι δεν υπάρχει. Οι αποσκευές καθορίζουν ακόμα και τον ταξιδιού τη διάρκεια. Και σίγουρα, μια σοβαρή ταξιδιώτισσα θα έπρεπε να κουβαλάει αρκετές αποσκευές. Οι καιροί μας όμως απαιτούν ευελιξία και γρήγορες μετακινήσεις. Γι' αυτό και 'γω φρόντισα να είμαι ευκίνητη,

παίρνοντας μαζί μου μόνο έναν φάκελο καφέ κενό περιεχομένου, έναν φάκελο όπου είχα αποθέσει το κενό μου, μη έχοντας πού αλλού να το αποθέσω. Δεν τον άνοιγα, απλώς τον μετέφερα τούτον τον άδειο φάκελο, ελπίζοντας να συναντήσω με τη βοήθειά του το τελικό λιμάνι του ταξιδιού μου. Μόνο που σε στιγμές ανίας ή αναμονής ένιωθα αβάσταχτο το βάρος του κρυφού μου αυτού κενού.

Βήματα διέκοψαν τις σκέψεις μου. Ήταν πάλι η ξανθιά κοπέλα που είχε έρθει και την προηγούμενη. Ντυμένη κομψά, με βαμμένα τα νύχια και με κοκκινάδι στα χείλη. Λες και πήγαινε σε κανένα ραντεβουδάκι. Κάθισε στην ίδια θέση που είχε χρησιμοποιήσει και την προηγούμενη μέρα, με τρεις σελίδες λευκές δίπλα της για να κρατάει σημειώσεις. Μόνο που δεν είχε βάλει πάνω στο τραπέζι κάποια πένα, κάποιο μολύβι. Ίσως να μην ανέμενε να υπάρξουν σημειώσεις, ίσως οι λευκές κόλλες να ήτανε απλοί σελιδοδείκτες. Εν πάση περιπτώσει, σύντομα βυθίστηκε στην ανάγνωση ενός παλιού τόμου και η σιγή απλώθηκε ξανά τριγύρω. Την απέπνεαν όλοι οι νεκροί αυτοί τόμοι, η σκόνη που χόρευε ανάμεσα στις τόσες ηλιαχτίδες, η ξεχασμένη αθανασία όλων αυτών των ονομάτων πάνω στα αναρίθμητα παλιά εξώφυλλα, και τέλος ο κενός χώρος ανάμεσα σε μένα και στα τόσα λείψανα. Ένα κενό γεμάτο αέρα και φως, που το 'νιωθα όμως να 'ναι πηχτό και λιπαρό, λες και το φως είχε γίνει μια θάλασσα από γράσο. Κι ένιωθα να απλώνεται αργά - αργά πάνω στο κορμί μου, διαπερνώντας εύκολα τα ρούχα μου, μια παχιά στρώση κενού, πασσαλειμμένου ομοιόμορφα επάνω μου. Κενού τόσο πηχτού, που ένιωθα πως όσο κι αν προσπαθούσα όλη μέρα να τ' αποξέσω με ποικίλες επαφές, με χειραψίες να τ' αποκολλήσω, σε διάφορα αντικείμενα ή κορμιά να το σκουπίσω, τίποτα δεν θα κατάφερνα. Απλά, θα το αναμείγνυα με το κενό των άλλων. Και τούτο πάλι πρόσκαιρα. Γιατί ακόμα κι αν κατάφερνα λίγο απ' το κενό αυτό με κάποιον τρόπο να ξεφορτωθώ, πάλι σε λίγο μια νέα στρώση από πηχτό κενό θα έσπενδε να με περιζώσει, τόσο αναπόφευκτη όσο και ο ιδρώτας πάνω στο κορμί μου μια μέρα καύσωνα. Μόνη ελπίδα να ξεφύγω από αυτό το αίσθημα της ασφυξίας, της ματαιότητας, ήταν η αναμενόμενη άφιξη εκείνου, η ανέλιξη του παιχνιδιού μας.

Έτσι, όταν επιτέλους μπήκε ένας άνδρας στη Βιβλιοθήκη ένιωσα λες και είχε έρθει κάποιος Μεσσίας. Κι όχι τόσο γιατί πίστευα πως ο χρήστης αυτός ήταν σώνει και καλά ο άγνωστος αλληλογράφος μου, μια και τέτοια βεβαιότητα δεν μπορούσα να δημιουργήσω πριν του μιλήσω, αλλά διότι θα μπορούσε να είναι. Και με τη διάθεση που με διακατείχε εκείνη τη στιγμή ακόμα και η απλή πιθανότητα να συνεχίσει το παιχνίδι μας να εκτυλίσσει το μπλεγμένο του νήμα με γέμιζε ζεστασιά και ευφορία. Αρχισα λοιπόν να παρατηρώ πολύ προσεχτικά αυτόν τον νεαρό καθώς άρχισε να βγάζει από έναν χαρτοφύλακα που κρατούσε κόλλες γραμμένες και άγραφες και να τις απλώνει τριγύρω του, ενώ κοιτούσε πότε - πότε έξω από το παράθυρο που βρισκόταν απέναντι από τη θέση όπου είχε καθίσει. Ήταν αρκετά νέος, σίγουρα νεότερος από μένα, μελαχρινός, και φορούσε γυαλιά με λεπτό επίχρυσο σκελετό, από εκείνα που φορούν συνήθως οι διανοούμενοι. Τα μαλλιά του ήταν μάλλον ατημέλητα, ίσως και λίγο αλυστα, κάτι που η οξεία λειψυδρία είχε κάνει αρκετά συχνό φαινόμενο στην πόλη τον τελευταίο καιρό. Δεν καθόμουν και τόσο κοντά για να δω τι μελετούσε. Πάντως δεν έβλεπα κάτι που θα μπορούσε να μου θυμίσει τον Σταύρο Κωμοδρόμο.

Σηκώθηκα από τη θέση μου και πλησίασα το μέρος όπου καθόταν, προσποιούμενη ότι πορευόμουν προς κάποια απομακρυσμένα ράφια. Δεν σήκωσε το κεφάλι του να με κοιτάζει, σταθερά βυθισμένος στη μελέτη των χαρτιών του. Καθώς περνούσα όμως από

δίπλα του διέκρινε κάτι στα γραφτά του που αύξησε κατακόρυφα τους παλμούς της καρδιάς μου και άρχισε να απλώνει σταγόνες ιδρώτα στο μέτωπό μου. Είδα ότι όλα του τα χαρτιά ήταν γραμμένα με καφέ μελάνι. Ελάχιστοι άνθρωποι χρησιμοποιούσαν καφέ μελάνι, που θα έπρεπε ως εκ τούτου να είναι και αρκετά δυσεύρετο. Κι εγώ, μέσα σε λίγες μέρες, είχα πέσει πάνω σε δυο περιπτώσεις ανθρώπων που χρησιμοποιούσαν μελάνι τέτοιου χρώματος, τον Σταύρο Κωμοδρόμο κι αυτόν τον νεαρό.

Πήρα κάποιον τυχαίο τόμο από τα ράφια και γύρισα στη θέση μου, με την αδρεναλίνη να κάνει κούρσες μέσα μου. Τα χέρια μου έτρεμαν από τη συγκίνηση, μια κι η ασυνήθιστη καφέ μελάνη επιβεβαίωνε με τον πιο κατηγορηματικό τρόπο πως ο νεαρός χρήστης ήταν ένα και το αυτό πρόσωπο με τον συγγραφέα των φακέλων που μου απεστέλλοντο γεμάτοι με λευκές σελίδες. Είχε έρθει λοιπόν. Έμενε μόνο να του συστηθώ.

Αναρωτήθηκα προς στιγμήν γιατί δεν φαινόταν να ψάχνει τριγύρω για μένα, γιατί είχε βυθισθεί τόσο πολύ στα χαρτιά του και τις μελέτες του, χωρίς να προσπαθήσει να δει ποιος είναι τριγύρω. Αν ήθελε να με συναντήσει έπρεπε να προσπαθήσει να με διακρίνει πρώτα. Εκτός κι αν το έπραττε τόσο προσεκτικά που δεν το έπαιρνα είδηση. Εν πάση περιπτώσει, δεν ήταν ώρα για εγωισμούς. Πήρα στα χέρια μου τον φάκελο που είχα για σημείο αναγνώρισης κι ετοιμαζόμουν να σηκωθώ και να τον πλησιάσω, όταν ξαφνικά είδα κάτι που με μεταμόρφωσε σε στήλη άλατος. Στην πόρτα της Βιβλιοθήκης στεκόταν ο διευθυντής και ιδιοκτήτης της επιχείρησης όπου δούλευα.

Δεν πίστευα στα μάτια μου. Τέτοια κακοτυχία ήταν το κάτι άλλο. Εντάξει, δεν ήταν απαραίτητο να πηγαίνω συχνά στο γραφείο, μια και την περισσότερη δουλειά μου την έκανα στο σπίτι. Συνεπώς δεν είχε λόγο να ενοχληθεί ο διευθυντής μου από την παρουσία μου στη Βιβλιοθήκη αυτή. Η παρουσία του όμως ενοχλούσε εμένα. Είμαι μάλλον μονοκάναλη. Δεν μπορώ να έχω ταυτόχρονα στον νου μου πολλά πράγματα. Τα αντανakλαστικά μου δεν είναι καλά, δεν είμαι ετοιμόλογη, και συνήθως ανακαλύπτω το τι θα έπρεπε να πω ή να κάνω κατόπιν εορτής. Δεν μπορούσα να συναντήσω τον αλληλογράφο μου νιώθοντας πως κάποιος με κατασκοπεύει. Δεν είναι πως θα μου έκανε παρατήρηση, ή πως θα επέμβαινε. Απλώς δεν ήθελα να ξέρει ο κόσμος το τι κάνω, να με σχολιάζει, να με παρατηρεί. Δεν τον ήξερα καθόλου τον διευθυντή, είχαμε ελάχιστες επαφές μέχρι τώρα. Όμως δεν είχα καμία διάθεση να του τραβήξω την προσοχή. Στο κάτω - κάτω της γραφής, ο νεαρός δεν φαινόταν να βιάζεται να πάει πουθενά. Θεώρησα λοιπόν καλύτερο το να περιμένω να φύγει ο διευθυντής μου από τη Βιβλιοθήκη και ύστερα να πλησιάσω τον νέο που έγραφε με καφέ μελάνι, αποφεύγοντας έτσι πιθανά δυσάρεστα σχόλια.

Ο διευθυντής μου κάθισε σ' ένα τραπέζι κοντά στην πόρτα, σε θέση που δεν μου επέτρεπε να τον βλέπω. Όταν μια στιγμή γύρισα γρήγορα το κεφάλι μου προς τα εκεί, είδα πως είχε χάσει το πρόσωπό του στα χαρτιά του, μελετώντας τα προσεκτικά. Σε λίγο σηκώθηκε για να κοιτάξει κάτι στον υπολογιστή και άρχισε να πληκτρολογεί. Όταν σήκωσε το κεφάλι του, τα βλέμματά μας συναντήθηκαν και μου χαμογέλασε. Του ανταπέδωσα το χαμόγελο, γνέφοντας ανεπαίσθητα με το κεφάλι. Έπειτα χαμήλωσα το κεφάλι, προσποιούμενη πως ήμουν απορροφημένη από τον σπάνιο τόμο που διάβαζα, περιμένοντας να τον δω να ξεκουμπίζεται. Αυτός όμως συνέχισε να μελετάει τα χαρτιά του για αρκετή ώρα. Έπειτα πήγε στα ράφια κι άρχισε να εξετάζει διάφορους παλιούς τόμους.

Στο μεταξύ ο νεαρός αλληλογράφος μου συνέχιζε τη δική του μελέτη, λες και δεν υπήρχε τίποτα άλλο στον κόσμο. Αναρωτήθηκα μήπως πίστευε ότι δεν είχα έρθει, ότι είχα αλλάξει γνώμη. Μήπως δηλαδή είχε θεωρήσει το ότι κανείς δεν τον πλησίασε απόδειξη του ότι δεν ενδιαφερόμουν. Εν πάση περιπτώσει, δεν μπορούσα να διορθώσω τη ζημιά εκείνη τη στιγμή. Δεν μπορούσα να τον πλησιάσω όσο ο διευθυντής μου ήταν εκεί. Πάντως λίγο αργότερα ο νεαρός μάζεψε τα χαρτιά του, ρίχνοντας μια βιαστική ματιά στο ρολόι του, κι έφυγε. Τον μιμήθηκε λίγο αργότερα και το αφεντικό μου.

Ένωσα τρομερά απογοητευμένη από την όλη κατάσταση. Θυμωμένη με τον εαυτό μου, χωρίς να είμαι σίγουρη γιατί, αφού σίγουρα δεν θα μπορούσα ποτέ να αρχίσω την γνωριμία με τον Κωμοδόμο υπό το άγρυπνο βλέμμα του διευθυντή μου. Εξοργισμένη με τον διευθυντή μου, που διάλεξε αυτή τη μέρα για τις μελέτες του στη Βιβλιοθήκη. Ενοχλημένη από τη συμπεριφορά του αλληλογράφου μου, που τα περίμενε όλα έτοιμα στο πιάτο, που δεν προσπάθησε να μου μιλήσει εκείνος πρώτος. Βέβαια, εδώ που τα λέμε, ίσως να νόμιζε ότι δεν είχα λάβει το γράμμα με το οποίο αποδεχόταν να με συναντήσει. Οπότε δεν είχε ιδιαίτερο λόγο να αναμένει τη συνάντηση να γίνει εκείνη τη μέρα. Πάντως όπως και να είχαν τα πράγματα το πουλάκι είχε πετάξει πια. Έπρεπε να ξαναδοκιμάσω την επομένη μέρα. Τα μάζεψα λοιπόν κι έφυγα.

Η επομένη μέρα εξελίχθηκε χειρότερα. Άργησα λίγο να πάω στη Βιβλιοθήκη, κι έτσι όταν έφθασα εκεί βρήκα θronιασμένο στη χθεσινή του θέση τον διευθυντή μου, και καθισμένο λίγο παραπέρα τον νεαρό με το καφέ μελάνι. Καταπίνοντας την οργή μου, χαμογέλασα στο αφεντικό μου, κοιτώντας ταυτόχρονα τον νεαρό, ελπίζοντας πως θα με κοιτάξει. Το αφεντικό μου ανταπέδωσε το χαμόγελο, κάπως αμήχανα νομίζω, ενώ ο νεαρός ήταν βουλιαγμένος μέσα στα χαρτιά του, χωρίς να μπορεί κανείς να ελπίζει ότι θα τον έβλεπε κάποια στιγμή να αναδύεται από εκεί μέσα. Κάθισα κι εγώ στη θέση μου, προσποιούμενη πως μελετώ τον τόμο μου, ενώ στην πραγματικότητα το μόνο που έκανα ήταν να κατασκοπεύω τους δυο άνδρες, που ήταν οι μοναδικοί άλλοι χρήστες για αρκετή ώρα. Περίμενα πώς και πώς να φύγει ο διευθυντής μου, μόνο που εκείνος δεν έδειχνε καμία διάθεση να ικανοποιήσει την επιθυμία μου. Όσο για τον νεαρό, έδειχνε μια αναισθησία άνευ προηγουμένου. Τόσο πολύ μάλιστα, που αναρωτήθηκα μήπως και ήταν απλή σύμπτωση το ότι έγραφε με καφέ μελάνι. Αυτή όμως η στιγμιαία αμφιβολία διαλύθηκε όταν συνειδητοποίησα ότι κάτι τέτοιο ήταν πιο απίθανο και από τη συντριβή ενός αεροσκάφους στην οροφή του σπιτιού μου.

Το σκηνικό εμπλουτίστηκε μετά από κάποια ώρα χάρη στην άφιξη της ξανθιάς κοπέλας που είχα δει την προηγούμενη. Μόνο που αυτή δεν φαινόταν να ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για τις μελέτες της, εν αντιθέσει με τον καλό μου αλληλογράφο. Κοιτούσε γύρω της με προφανή ανία, και συχνά παρατηρούσε τον διευθυντή μου με τις ώρες. Αναρωτήθηκα μάλιστα μήπως γνωριζόντουσαν, γιατί κι εκείνος την παρατηρούσε ιδιαίτερα συχνά.

Εν πάση περιπτώσει, οι ώρες κύλησαν μέσα σε μια θάλασσα από διασταυρούμενες ματιές. Έπιασα τον νεαρό να με κοιτάζει κάποιες φορές και η καρδιά μου τρεμόπαιζε λιγάκι εκείνες τις στιγμές. Ήταν όμως μόνο κάποιες εκλάμψεις μέσα σε μια απέραντη πνιγηρή αδιαφορία. Είτε διότι δεν ήξερε ότι εγώ ήμουν αυτή που περίμενε, είτε γιατί δεν ήθελε να δράσει, ο νεαρός έμεινε βυθισμένος στις μελέτες του. Είχα βάλει επιδεικτικά τον

καφέ φάκελο με τις γραμμένες με καφέ μελάνι διευθύνσεις δίπλα στον τόμο μου. Όμως ο νεαρός αγνόησε παντελώς τόσο τον φάκελό μου όσο κι εμένα.

Λίγη ώρα πριν κλείσει η Βιβλιοθήκη σηκώθηκαν και έφυγαν ο ένας μετά τον άλλο οι τρεις μελετητές. Πρώτα ο νεαρός κι η κοπέλα, κι αμέσως μετά ο διευθυντής μου. Ούτε συνεννοημένοι να ήταν! Απέμεινα μονάχη μέσα στο μανσολείο αυτό των σκέψεων, τρομερά αποκαρδιωμένη, νιώθοντας εκείνες τις στιγμές τον εαυτό μου να είναι μια απλή αόρατη διακύμανση του τίποτα. Χρειάστηκε μια υπόμνηση του βιβλιοθηκάριου για να σηκωθώ και να ξεκουμπιστώ κι εγώ από εκεί μέσα.

Καθώς περπατούσα αργά προς το σπίτι μου ένιωθα τρομερά απογοητευμένη, γεμάτη αμφιβολίες για την όλη κατάσταση. Τι στο καλό ήθελα να κυνηγώ μια χίμαιρα ανάμεσα στα λείψανα και τις σκόνες, εκτιθέμενη μάλιστα ενδεχομένως στον διευθυντή μου; Έτσι που με έβλεπε στρογγυλοκαθισμένη εκεί κάθε μέρα, δύσθυμη, και καταφανώς μη διεκπεραιώνουσα τη δουλειά που μου είχε ανατεθεί, δεν θ' αργούσε να με κατσαδιάσει, ακόμα και να με απολύσει. Γιατί είχα όντως αμελήσει τις υποχρεώσεις μου όλον αυτόν τον καιρό που έπαιζα το κβαντικό παιχνίδι. Το 'χα παρατραβήξει το σχοινί, δεν υπήρχε αμφιβολία, κι είχα αρχίσει να κουράζομαι. Στην προσπάθειά μου να ξεφύγω από την πνιγηρή καθημερινότητα, από τον πανταχού παρόντα μέσον όρο, είχα ανελιχθεί απλώς σε μία διακύμανση της απέραντης ανυπαρξίας του εφήμερου. Μια διακύμανση που δεν διέφερε τελικά και τόσο πολύ από τον αποτρόπαιο μέσον όρο.

Περνώντας έξω από έναν κινηματογράφο κοίταξα αφηρημένα τις αφίσες των διαφημιζομένων έργων. Η φωτογραφία μιας γνωστής ηθοποιού μού τράβηξε την προσοχή. Σταμάτησα και την κοίταξα πιο προσεκτικά. Ξαφνικά μου 'ρθε στον νου μια εικόνα της ηθοποιού αυτής από μια άλλη ταινία όπου πρωταγωνιστούσε, και που είχα δει πρόσφατα. Η ηρωίδα της ταινίας εκείνης, σε μια προσπάθεια να ξεχάσει το θλιβερό παρελθόν και να κλεισθεί σ' έναν συναισθηματικά ασφαλή κώδωνα κενού, εγκαταλείπει όλα της τα υπάρχοντα, το σπίτι της, τους φίλους της, και παίρνει τους δρόμους κρατώντας μόνο ένα χαρτόκουτο με έναν μπλε πολυέλαιο μέσα. Αυτός ο πολυέλαιος, που θα γεμίζει με δονήσεις τον χώρο κάθε φορά που εκείνη θα τον αγγίζει, θα είναι το πρώτο πράγμα που θα βάλει στο άδειο καινούργιο της διαμέρισμα, αφού τον βγάλει με μεγάλη προσοχή από το χαρτόκουτο. Η επιγραφή πάνω στο χαρτόκουτο έλεγε blanco, λες και κουβαλούσε εκεί μέσα το κενό της, ένα δονούμενο κενό. Γιατί ο πολυέλαιος που το χαρτόκουτο περιείχε ήταν το μόνο αντικείμενο που μπορούσε να δημιουργήσει εξάρσεις και διακυμάνσεις στη μονότονη κενή ζωή της, το μόνο πράγμα που πραγματικά εδονείτο.

Έτσι και εγώ εκείνη η στιγμή ένιωθα πως περιέφερα τις λευκές μου κόλλες, το ίδιο το κενό μου, κλεισμένο ερμητικά μέσα στον μεγάλο καφέ φάκελο που κρατούσα, φοβούμενη ίσως μήπως μου χυθεί και το χάσω αν το 'βαζα οπουδήποτε αλλού. Να 'ταν άραγε οι λευκές αυτές σελίδες ο δικός μου δονούμενος πολυέλαιος, πηγή δονήσεων μέσα στην άπνοια της ακίνητης ζωής μου; Και να 'ταν αυτός άραγε ο λόγος που περπατούσα τόση ώρα κρατώντας τον καφέ φάκελο σφιχτά στην αγκαλιά μου, λες και επρόκειτο για εύθραυστο γυαλικό που υπήρχε κίνδυνος να πέσει; Γιατί ήμουν ασίγουρη εκείνη τη στιγμή πως δίχως το κενό μου, τις κόλλες τις λευκές και το κβαντικό παιχνίδι, θα 'μουν απλώς κούφια, αδειανή μέσα στο άδειο μου το σπίτι. Ένα απλό περίβλημα, κενό περιεχομένου, που ίσως να θύμιζε κάπως απροσδιόριστα έναν καφέ άδειο φάκελο.

Έναν παρόμοιο φόβο νιώθω τώρα. Αντί να με λυτρώνουν τούτες οι γραμμές, με φορτίζουν, με υπονομεύουν. Λες κι η ιστορία αυτή μ' έχει μεταμορφώσει σ' έρμαιο του κενού, σε μια πομφόλυγα που αυξομειώνεται διαρκώς από τ' αδιάκοπα σκουνητήματα των διακυμάνσεων του τίποτα που με περιστοιχίζει. Η στρώση κενού που απλώνεται πάνω μου πηχτή μου κόβει την άδηλη αναπνοή, χωρίς όμως να σταματάει το χέρι μου, που δείχνει αποφασισμένο να συνεχίσει να υπακούει στα κελεύσματα μιας αδημιούργητης ιστορίας. Μιας ιστορίας που δεν φαίνεται να μ' οδηγεί πουθενά.

Εκείνη τη νύχτα κοιμήθηκα βαθιά και γαλήνια, όπως κάθε νύχτα εξάλλου, χωρίς όνειρα. Ποτέ δεν έβλεπα όνειρα, ο ύπνος μου ήταν κενός ονείρων, απαλλαγμένος μέχρι και από εφιάλτες. Μάλιστα ο μόνος εφιάλτης που με κυρίευε τότε - τότε, κι αυτό δηλαδή στον ξύπνο μου, ήταν η σκέψη πως κάποια στιγμή θα ονειρευόμουν ένα όνειρο κενό, οπότε δεν θα μπορούσα πλέον να ξαναζυπνήσω. Θα έμενα εντοιχισμένη μέσα σ' ένα άδειο όνειρο, χωρίς πόρτες και παράθυρα, μόνη, τελείως μόνη. Αυτός ο περίεργος φόβος ξεπηδούσε μέσα από τα φυλλοκάρδια μου κάθε φορά που σκεφτόμουν τα όνειρα, όταν όμως κοιμόμουν τα πάντα γαλήνευαν. Έχω ακούσει κάποιον πως είναι αδύνατο να μην ονειρεύεται κανείς, πως οι ταχείες κινήσεις των ματιών κατά τη διάρκεια των ονείρων είναι απαραίτητες για την ικανοποιητική ξεκούραση του κοιμωμένου. Είναι δηλαδή αναπόφευκτο το να ονειρεύεται κανείς, αν κι εγώ δεν θυμάμαι να έχω ποτέ ονειρευτεί, ίσως γιατί τα δικά μου όνειρα επιζούν μόνο σε περιβάλλον ύπνου. Πάντως πολλοί αποδίδουν σχεδόν μεταφυσική σημασία στα όνειρα. Η μητέρα μου πάντα μου έλεγε μια περίεργη ιστορία για ένα όνειρο στο οποίο της είχε εμφανισθεί η γιαγιά μου λίγο μετά τον θάνατό της και της αποκάλυψε πού θα έπρεπε να σκάψει για να βρει ένα μικρό κουτί με λίγες λίρες, κουτί θαμμένο από τον καιρό της Κατοχής. Αυτή η ιστορία του θαμμένου κουτιού πάντα με συνάρπαζε, αν και δεν μπορούσα να καταλάβω γιατί η γιαγιά μου δεν είχε πει νωρίτερα το μυστικό αυτό στη μητέρα μου. Ίσως να το είχε λησμονήσει πρωτότερα και να ήθελε να το βγάλει πια από πάνω της για να ηρεμήσει εκεί που είχε πάει. Εν πάση περιπτώσει, εγώ δεν είχα ποτέ ονειρευτεί τη μητέρα μου, ούτε όταν ζούσε, ούτε τώρα που είχε πεθάνει. Τουλάχιστο δεν θυμάμαι κάτι τέτοιο. Πάντα έβαζα όμως στην άκρη του υπνοδωματίου μου ένα πιατάκι με λίγο νερό, για να πιει η ψυχή της αν ερχόταν να με βρει. Έτσι λέγανε οι παλιοί πως έπρεπε κανείς να κάνει, κι έτσι έκανα κι εγώ.

Όνειρα λοιπόν δεν έβλεπα στον ύπνο μου. Ίσως να ήταν χαραγμένα στα βλέφαρά μου πάνω, από την έξω τη μεριά βεβαίως. Αυτό θα εξηγούσε το γιατί δεν τα βλέπω ποτέ, ούτε εγώ ούτε κι οι άλλοι, όσο κοιτάμε κατάματα τον κόσμο. Μόνο όταν πέσω για ύπνο θα μπορούσε να με πλησιάσει ίσως κάποιος και να τα διαβάσει πάνω στα βλέφαρά μου τα κλειστά. Μα αυτός ο κάποιος θα πρέπει να με αγαπά για να μπορεί να με πλησιάσει, και τέτοιοι άνθρωποι φαίνεται πως έχουνε εκλείψει. Έτσι για μένα την ίδια είναι τα όνειρά μου απλώς μια αίσθηση περίεργη κι ανήσυχη πάνω στα βλέφαρά μου, ιδίως όταν κινούνται γοργά και ανεπαίσθητα τη νύχτα, τάχα για να με ξεκουράσουν.

Ίσως αν ήμουν πιο κοινωνική, αν δεν κρατούσα κλειστά τα σύνορά μου, να μην ένιωθα τόσο ακίνητο το αποπνικτικό αυτό κενό που με περιβάλλει, τόσο πηχτό και τόσο στάσιμο, σαν άμμο κινούμενη που πάγωσε στον χρόνο με μένα μέσα της παγιδευμένη. Θα είχα τότε αρκετές έννοιες, λίγο χρόνο για σκέψη κι αμφισβήτηση, πολλά παυσίπονα, και κάποια ευτυχία. Όμως τα σύνορά μου είναι εδώ και καιρό πολύ αδιαπέραστα, κλειστά.

*Αναρωτιέμαι βέβαια συχνά μήπως αυτό δεν είναι μία ιδιαιτερότητα δική μου, μήπως είναι μια ευρύτερη νοοτροπία. Στο κάτω - κάτω της γραφής, η λέξη κλειδί έχει την ίδια ρίζα με το ρήμα κλείνω, μαρτυρώντας έτσι πως τα κλειδιά τα έχουμε για να κρατούμε κλειστές τις θύρες, απαραβίαστα τα σύνορα, ασφαλή τον ιδιωτικό μας χώρο από βαρβάρων εισβολές. Ενώ για τους Τούρκους η λέξη *anahitar*, που σημαίνει κλειδί, προέρχεται από την ελληνική λέξη ανοιχτήρι και δείχνει ότι εκείνοι χρησιμοποιούνε τα κλειδιά για να ανοίγουν πόρτες, κρατώντας έτσι τα σύνορά τους ανοιχτά και ευμετάβολα. Ίσως λοιπόν όλη η κουλτούρα μου να θέλει τα σύνορα κλειστά, κι εμάς ασφαλείς εις τα μετόπισθεν. Όπως και να έχει όμως το πράγμα, εγώ εξακολουθούσα ν' ασφυκτιώ μέσα στο στάσιμο κενό μου, λες κι ήμουν κλεισμένη αεροστεγώς μέσα σ' ένα χαρτόκουτο με την επιγραφή *blanco* απ' έξω, με μόνη μου προοπτική δονητική τις κόλλες τις λευκές και το κβαντικό μου το παιχνίδι.*

Την επομένη ξύπνησα πολύ πρωί και έσπευσα στη Βιβλιοθήκη, ελπίζοντας ότι θα ήμουν η πρώτη που θα έμπαινα. Με είχαν όμως πάλι προλάβει ο νεαρός κι ο διευθυντής μου. Χαιρέτισα τον διευθυντή μου αμήχανη με μια αδιόρατη κίνηση της κεφαλής και κάθισα στην πάγιά μου πλέον θέση. Έπειτα αδιαφορήσαμε ο ένας για την ύπαρξη του άλλου. Όσο για τον νεαρό μου αλληλογράφο, αυτός ήταν βυθισμένος στις μελέτες του, ως συνήθως, και δεν έδινε σημασία σε κανέναν. Δεν υπήρχε βέβαια δυνατότητα επικοινωνίας ούτως ή άλλως, αφού ο διευθυντής μου ήταν πάντα εκεί, έτοιμος να δει και να ακούσει τα πάντα. Εξάλλου δεν έβλεπα κι από την πλευρά του Κωμοδρόμου κάποιο ενδιαφέρον. Απλώς γέμιζε με καφέ μελάνι τις σελίδες του.

Λίγο αργότερα εμφανίσθηκε και η ξανθιά, συμπληρώνοντας έτσι το καρέ μας. Κι όλοι μας καθόμασταν εκεί, συχνά αφηρημένοι και απόμακροι, σχεδόν ναρκωμένοι, τυλιγμένοι μέσα σε κάποιες κινήσεις που απαιτούσαν απόλυτη προσήλωση, μέσα στα πέπλα της δικής του προσποίησης ο καθένας. Πάντως κανείς άλλος δεν εισχώρησε στην αίθουσα αυτή όπου είχε αραχνιάσει η σιωπή. Ακόμα κι ο βιβλιοθηκάριος ήταν την περισσότερη ώρα εξαφανισμένος κάπου.

Λίγο πριν κλείσει η Βιβλιοθήκη σηκώθηκε ο Κωμοδρόμος κι έφυγε, για να τον ακολουθήσει σχεδόν αμέσως η ξανθιά, και στο κατόπιν της ο διευθυντής μου. Εγώ είχα μείνει και πάλι στα κρύα του λουτρού, καθισμένη μέσα στην άδεια αίθουσα, με το κβαντικό παιχνίδι μου απόλυτα εκτροχιασμένο. Ίσως βεβαίως να πήγαινα γυρεύοντας, ίσως ένα τέτοιο παιχνίδι να μη μπορούσε να έχει οποιαδήποτε άλλη κατάληξη. Το είχα εξιδανικεύσει τόσο πολύ, το είχα ενστερνισθεί τόσο έντονα, ώστε είχε πια σχεδόν εξαϋλωθεί, είχε απεδαφικοποιηθεί, καταντώντας μια έμμονη ιδέα. Είχα ρουφήξει κάθε σταγόνα πραγματικότητας που ίσως είχε κάποτε περικλείσει, αφήνοντάς το πλέον κέλυφος κενό, απαλλαγμένο από οποιαδήποτε επαφή με τα τεκταινόμενα. Δεν είχα όμως άλλη επιλογή από το να συνεχίσω να βυθίζομαι όλο και βαθύτερα μέσα στις δίνες του παιχνιδιού αυτού.

Έτσι την επομένη ξαναπήγα στη Βιβλιοθήκη, και μάλιστα αυτή τη φορά κατάφερα να είμαι η πρώτη που μπήκε στην αίθουσα. Ο διευθυντής μου παρουσιάστηκε λίγο αργότερα, ο Κωμοδρόμος όμως δεν εμφανίσθηκε καθόλου. Περίμενα όλη τη μέρα, αλλά μάταια. Κανείς άλλος δεν διέσχισε την είσοδο της Βιβλιοθήκης, ούτε καν η ξανθιά που ερχόταν τις προηγούμενες μέρες. Το ίδιο συνέβη και την επομένη μέρα. Έτσι είχαμε απομείνει μόνοι μέσα στην τεράστια αίθουσα εγώ και ο διευθυντής μου, σαν έντομα παγιδευμένα μέσα σ' έναν τεράστιο ιστό αράχνης, κοιτάζοντας τότε - τότε ο ένας τον άλλο με έκδηλη ανία,

κάνοντας συνεχώς κάποιες μικρές κινήσεις για να κρατούμε τα προσχήματα. Γιατί, ήμουν σχεδόν σίγουρη, ο διευθυντής μου δεν πολυνοιαζόταν για τις μελέτες στις οποίες φαινομενικά είχε βυθίσει τον εαυτό του. Περισσότερον καιρό περνούσε κοιτώντας την πόρτα και το ρολόι του, ή κατασκοπεύοντας εμένα. Ίσως να ήθελε να διαπιστώσει το αν δούλευα ή όχι. Ίσως απλώς να έπληττε αφόρητα. Ίσως πάλι να караδοκούσε για κάτι ή για κάποιον. Εν πάση περιπτώσει, δεν βρήκε αυτό που ήθελε, γιατί την επομένη μέρα που ξαναπήγα νωρίς - νωρίς, ελπίζοντας σε ένα θαύμα που θα έσωζε το παιχνίδι των λευκών σελίδων από το αφανές του ναυάγιο, ανακάλυψα πως ήμουν τελείως μόνη μέσα στη βιβλιοθήκη. Δεν είχε έρθει ούτε καν ο διευθυντής μου.

Έτσι, παντελώς απογοητευμένη, δεν ξαναπήγα στη Βιβλιοθήκη. Θα ήταν τελείως άσκοπο. Γεγονός ήταν πως ο Κωμοδρόμος δεν είχε ανταποκριθεί στο άνοιγμα που του είχα κάνει. Βέβαια δεν είχα προσδιορίσει τρόπο αναγνώρισης, όμως δεν υπήρχαν τόσοι πολλοί αναγνώστες. Εξάλλου ήμουν σίγουρη πως εκείνος ο νεαρός που έγραφε με καφέ μελάνι ήταν ο Κωμοδρόμος. Μπορούσα μάλιστα να το εξακριβώσω αυτό. Αν πήγαινα στη διεύθυνση Ελλάδος 9, διαμέρισμα 102, θα μπορούσα να τον δω και να βεβαιωθώ. Αυτό θα ήταν βεβαίως το τελικό φιλί του θανάτου για το σιωπηλό μας παιχνίδι με τις λευκές σελίδες, όμως το ίδιο θα είχε γίνει και αν τον είχα όντως συναντήσει στη Βιβλιοθήκη. Είχα αναμφισβήτητα διαβεί τον Ρουβίκωνα, δεν υπήρχε τρόπος να βγει κάτι από το παιχνίδι μας αυτό χωρίς να το εκφυλίσουμε, χωρίς να διαρρήξουμε τη σιωπή των λευκών σελίδων.

Δεν ήταν δύσκολο να βρω το σπίτι του Κωμοδρόμου. Θα μπορούσα να στήσω καρτέρι έξω από το διαμέρισμά του μέχρι να τον δω να μπαίνει ή να βγαίνει, σκέφτηκα όμως πως θα ήταν προτιμότερο να χτυπήσω το κουδούνι και να του μιλήσω στα ίσια. Με είχε δει και τον είχα δει στη Βιβλιοθήκη. Το μόνο λοιπόν που χρειαζόταν για να αρχίσει η άμεση αλληλεπίδρασή μας ήταν η διάλυση της παρεξήγησης, μια διευκρίνιση για τους λόγους που δεν μας επέτρεψαν να μιλήσουμε όλες εκείνες τις μέρες της αναμονής. Θα του εξηγούσα γιατί δεν μπορούσα να του μιλήσω κάτω από το άγρυπνο βλέμμα του διευθυντή μου. Φαντάζομαι κάτι ανάλογο θα είχε κι εκείνος να μου πει. Μετά από τις αμοιβαίες εξηγήσεις θα προχωρούσε η γνωριμία.

Τουλάχιστο έτσι είχα φανταστεί το όλο σενάριο. Ακόμα και τη στιγμή που χτυπούσα το κουδούνι του σπιτιού του αποφασιστικά, χωρίς κανέναν πλέον δισταγμό, μια κι είχα περάσει αρκετές ώρες εκείνου του απογεύματος προβάροντας προσεχτικά την επικείμενη συνάντηση, ακόμα λοιπόν και την υστάτη εκείνη στιγμή, ήμουν απόλυτα βέβαιη για το τι θα αντιμετώπιζα, για το ποιες εκδοχές θα βρίσκονταν μπροστά μου. Γι' αυτό και η κατάπληξή μου ήταν απόλυτη όταν η πόρτα του Σταύρου Κωμοδρόμου άνοιξε για να παρουσιαστεί μία νεαρή κυρία, μ' ένα μωρό στην αγκαλιά. Ο Κωμοδρόμος ήταν παντρεμένος, και φαίνεται πως αυτός ήταν ο λόγος που είχε τελικά αποφασίσει να μη μου μιλήσει.

Βέβαια εγώ δεν αποζητούσα μια ρομαντική σχέση μέσα στο λαβυρινθώδες παιχνίδι των λευκών σελίδων. Γύρευα απλώς κάποια επαφή με τον κόσμο, κάποια αλληλεπίδραση. Χωρίς βεβαίως να αρνηθώ την όποια ρομαντική τροπή έπαιρναν τα πράγματα. Στο κάτω - κάτω της γραφής, είναι αναπόφευκτο να υπάρχουν ερωτικοί συνειρμοί και υπόγεια ρεύματα έλξης σε οποιαδήποτε σχέση των δύο φύλων, εφόσον βέβαια η ηλικία το επιτρέπει. Δεν έψαχνα για ταίρι όταν ξεκίνησε η όλη υπόθεση, αλλά δεν θα σταματούσα τον δρόμο της σχέσης αυτής αν άρχιζε να μπαίνει σε αισθηματικά χωράφια. Και αν και δεν είχα τις

ρομαντικές σκέψεις στην επιφάνεια του νου μου, σίγουρα είχα συνειδητοποιήσει πλήρως ότι η πιθανότερη εξέλιξη της σχέσης θα οδηγούσε αναπόφευκτα σε ερωτικές σκέψεις. Ίσως αυτός να ήταν ο λόγος που ο Κωμοδρόμος επέλεξε να μη μου μιλήσει στη Βιβλιοθήκη, αναμένοντας από μένα το πρώτο βήμα. Ίσως να μην ήθελε να δημιουργήσει αυτός το έναυσμα της απιστίας, αρκούμενος να αφήσει τη μοίρα να δρομολογήσει τις καταστάσεις. Δεν ήθελε να απιστήσει, από την άλλη όμως είχε την περιέργεια να δει πού θα οδηγούσαν όλα αυτά, αναμεμιγμένη με μια υγιή δόση ρομαντικής διάθεσης. Έτσι μπορούσε να εξηγηθεί το ότι έπαιξε τόσο θαυμάσια το παιχνίδι των λευκών σελίδων, χωρίς όμως να τολμήσει να μου συστηθεί όταν με είδε. Εκτός κι αν δεν του άρεσε η εμφάνισή μου! Κάτι που ήταν εξίσου πιθανό.

Όλα τούτα βέβαια παρέμεναν απλά σενάρια, σε τελική ανάλυση. Δεν υπήρχε τρόπος να μάθω το τι όντως συνέβαινε. Σίγουρα όχι από τη σύζυγό του, στην οποία είπα ότι είχα χτυπήσει λάθος πόρτα, μόλις συνήλθα από το αρχικό σοκ, σπεύδοντας να δραπετεύσω κατόπιν με την ουρά στα σκέλια. Η φαιδρότητα των εκδοχών που είχα σκεφτεί ως τότε με εξόργιζε. Δεν είχε περάσει ούτε για μία στιγμή από το μυαλό μου το ότι μπορεί να ήταν παντρεμένος, ή εν πάση περιπτώσει δεσμευμένος. Λες και ο κόσμος δεν υπήρχε μέχρι τη στιγμή που θα τον κατασκεύαζε η φαντασία μου. Λες κι ο Κωμοδρόμος ήταν απλά μια λευκή σελίδα που είχα κόψει από ένα τετράδιο. Κι έτσι η πραγματικότητα τώρα με είχε προσγειώσει ανώμαλα.

Ανώμαλα, αλλά όχι τελεσίδικα. Γιατί αποφάσισα να ψάξω λίγο ακόμα το θέμα, να αναζωπυρώσω λίγο τη φωτιά. Να διερευνήσω δηλαδή μήπως ήθελε να συνεχίσει την άτολμη αμοιβαία μας ανίχνευση, την προσπάθεια κάποιας απροσδιόριστης επαφής, ή μήπως προτιμούσε την απόλυτη σιγή, τη διακοπή των πάντων. Ήθελα να μην τελειώσει τόσο άδοξα το πολλά υποσχόμενο κβαντικό παιχνίδι, τουλάχιστο όχι πριν διατυπωθούν ξεκάθαρα οι αποφάσεις. Έπρεπε να δημιουργήσει το παιχνίδι αυτό κάποια πραγματικότητα τέλος πάντων, όποια κι αν ήταν αυτή. Το να μείνουν τα πάντα μετέωρα στο πουθενά, μέσα στα νέφη των πιθανοτήτων και των εκδοχών, μου ήταν απολύτως απαράδεκτο.

Έτσι του έστειλα για μια ακόμα φορά στη θυρίδα του έναν λευκό φάκελο που περιείχε τρεις λευκές σελίδες, τρεις σελίδες σκόπιμα λευκές. Για διεύθυνση αποστολώς έβαλα τη διεύθυνση του σπιτιού μου. Τώρα όμως δεν ζητούσα ραντεβού. Ζητούσα απλώς μια επανασυγκόλληση των σχέσεων, την επανέναρξη της αλληλογραφίας μας. Κι ας μας έβγαζε ο δρόμος όπου ήθελε, όπου ήταν γραφτό να μας βγάλει. Ταχυδρόμησα τον φάκελο από το συνηθισμένο ταχυδρομείο, γεμάτη ανυπομονησία, ελπίζοντας πως θα λάβαινα σύντομα κάτι λευκό. Πιστεύοντας πως τούτο το λευκό θ' απορροφούσε τη στρώση του κενού που μου 'φραζε καθημερινά τους πόρους, κόβοντας την αναπνοή μου.

Εκείνη τη νύχτα, για πρώτη ίσως φορά εδώ και πολύ καιρό, ονειρεύτηκα. Ή τουλάχιστο είδα ένα όνειρο που δεν διαγράφηκε από τη μνήμη μου μόλις άνοιξα τα βλέφαρά μου. Είδα ένα τοπίο γεμάτο αγριόχορτα, λιθάρια και σκουπίδια, ατάκτως ερριμμένα εδώ κι εκεί, κι ανάμεσα τους, μισοχωμένες μέσα στο χώμα, λες κι είχανε από κει μέσα ξεφυτρώσει, ψηλές λευκές σελίδες, τσαλακωμένες αλλά άγραφες, σαν κίονες που ξέμειναν ορθοί ανάμεσα στα ερείπια αρχαίου ναού. Κι εγώ περπατούσα ανάμεσά τους, δακρυσμένη, σκουπίζοντας τα μάτια μου τότε - τότε. Όχι τόσο διότι υπήρχε κάτι θλιβερό σε τούτο το τοπίο, όσο διότι

έμπαινε στα μάτια μου κάθε τόσο λίγη στρώση κενού, από αυτήν που μ' είχε περιζώσει. Κι ήταν τα δάκρυά μου εκείνα ξερά, σαν ψιλή ψιλή άμμος.

Ψηφίδα Έβδομη

Ουδεμία πλέον χρεία

Κατάφερα εντέλει να ελέγχω την πλοκή τής ιστορίας τούτης, αντί να την υφίσταμαι απλώς. Αρχικά ακολουθούσα κατά πόδας τη ζωή, κολλημένος από φόβο στον ρόλο ενός απλού χρονικογράφου των γεγονότων. Έτσι, όταν αυτά τα γεγονότα με πρόδωσαν, οδηγώντας την περιπέτεια των λευκών σελίδων σε ατραπούς χωρίς διεξόδους, νόμισα πως ήτανε το τέλος. Σαν να ήμουν όρθιος πάνω σ' ένα σκαμνί, με μια θηλιά κρεμάλας περασμένη στον λαιμό μου, και κάποιος να ήταν έτοιμος να κλωτσήσει το σκαμνί. Το εκπληκτικό όμως στην όλη υπόθεση ήταν πως το σχοινί ετούτης τής κρεμάλας έσπασε μόλις έχασαν τα πόδια μου την επαφή τους με το σκαμνί. Βρέθηκα λοιπόν ξαφνικά ανάσκελα στο έδαφος, χωρίς να έχω ουδεμία πλέον χρεία τού σκαμνιού, με τα μάτια μου αντίκρυ στον απέραντο γαλάζιο ουρανό, ελεύθερος να αναπνεύσω, και μάλιστα με μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση και βουλιμία, ρουφώντας βαθιά τον αέρα μέσα στα πνευμόνια μου, γεμίζοντας τα χαρτιά μου με ιδέες που ανέβλυζαν ορμητικά από τον νου μου. Δεν ετίθετο πλέον θέμα έμπνευσης. Είχα περάσει σε μια ανώτερη διάσταση, είχα απογειωθεί και γλιστρούσα ανάμεσα σε ρεύματα τυρβώδη που ξεφύτρωναν από το πουθενά και που ανάγκαζαν την ιστορία μου να κάνει απρόβλεπτες και συναρπαστικές στροφές κάθε λίγο και λιγάκι. Δεν είχα λοιπόν λόγο ν' ανησυχώ για την πορεία τής αφήγησής μου, παρόλο που οι λευκές σελίδες είχαν ανεπιστρεπτί χαθεί απ' το προσκήνιο.

Τούτο βέβαια δεν αλλοιώνει τη σημασία των γραμμών που γράφω τώρα. Από την πρώτη στιγμή πίστευα πως τούτες οι ημερολογιακές καταχωρίσεις, τούτες οι άκομπες περιγραφές τής διαδικασίας τής γραφής, η καταγραφή των σκέψεων και των γεγονότων που κρύβονται πίσω από τις προτάσεις τού γραπτού μου, θα μπορούσαν να φωτίσουν αργότερα κάποιες κρίσιμες στιγμές, να διασαφηνίσουν την προέλευση των καλών ή κακών εκφράσεών μου. Δεν ήταν εξάλλου η πρώτη φορά που επέλεγα να κρατήσω ημερολόγιο. Όταν ήμουν έφηβος έγραφα καθημερινά τις σκέψεις μου και τους πόνους μου. Κατέγραφα τα σημαντικά ή ασήμαντα που με απασχολούσαν, κολλώντας στο τετράδιο εκείνο αναμνήσεις από κινηματογράφους και ταξίδια, απομεινάρια ξεραμένων φύλλων και ανθέων, ματωμένα αποτυπώματα από τα σημάδια των καυγάδων μου με τους άλλους, ή ακόμα και την πρώτη μου άσπρη τρίχα. Μού άρεσε τότε πολύ η Ιστορία, και υποθέτω πως έγραφα την Ιστορία τού εαυτού μου, αυτού τού μυστηριώδους ξένου που ζει μαζί μου έκτοτε. Δεν είχα βέβαια συνειδητοποιήσει τότε πως κάθε καταγραφή μέσα σ' εκείνο το τετράδιο, ενώ υποτίθεται πως διέσωζε κάτι από την αναπόφευκτη λήθη, άνοιγε από την άλλη θεόρατα κενά πάνω στον λεπτεπίλεπτο ιστό τής μνήμης μου. Για κάποιον περίεργο λόγο, καθετί που διέσωζα στο τετράδιό μου διαγραφόταν αυτομάτως από την ενεργό μου μνήμη, παρασύροντας συχνά κι άλλα πολλά μαζί του στον χαμό. Κατέληξα λοιπόν με μια μνήμη γεμάτη περιστασιακά κενά, σαν εκείνους τους ορεινούς δρόμους που γεμίζουν τρύπες τον χειμώνα. Αργότερα βεβαίως οι ημερολογιακές μου καταχωρίσεις ελαττώθηκαν, γιατί δεν εύρισκαν πια τον χρόνο μου ελεύθερο. Τα τετράδια λιγόστεψαν, χωρίς όμως να ελαττωθούν οι τρύπες στής μνήμης τον ιστό. Δεν παρέλειπα πάντως να καταγράφω τα ξερά γεγονότα, τα ονόματα των τόπων

που επισκέφτηκα και των ανθρώπων που συνάντησα. Έλπιζα έτσι ότι θα μπορούσα να βρω τις απαρχές μιας γνωριμίας που ίσως κατόπιν να εξελισσόταν σε βαθιά φιλία, τις πρώτες συνέπειες μιας απόφασης που θα αποδεικνυόταν κατόπιν καθοριστική, τις πρώτες στιγμές κάποιων γεγονότων που αργότερα θα φαινότουσαν βαρυσήμαντα.

Δεν διατηρώ πλέον ημερολόγιο που να καταγράφει τη ζωή μου. Ίσως γιατί τα γεγονότα της τωρινής ζωής μου είναι άχρωμα και υποτονικά, χωρίς αναταράξεις. Εξακολουθώ όμως να καταγράφω σε μικρά σημειωματάρια εκείνα τα ψήγματα από τα διαβάσματά μου που με βοηθούν να ζω. Όμορφους πίνακες κι ενδιαφέροντα λόγια που είδα τυπωμένα σε βιβλία κι εφημερίδες και που θα είμαι φτωχότερος αν δεν τα συλλέξω. Ιδίως μάλιστα τη στιγμή που δεν θυμούμαι πλέον ούτε καν τι διάβασα πριν λίγες μέρες. Είναι διάτρητος δυστυχώς ο ιστός της μνήμης μου, και δεν μπορεί να διασώσει τίποτα. Έτσι τα λίγα από τις σκέψεις τις δικές μου και των άλλων που καταγράφονται μέσα στα λεπτά αυτά σημειωματάρια σχηματίζουν σιγά - σιγά την ιστορία της πνευματικής μου περιπέτειας.

Ίσως λοιπόν να εξιστόρησα με τόσες λεπτομέρειες το έμμονο κυνήγι μου της έμπνευσης για να μπορώ να έχω ένα πλεκτό από στιγμές, ένα κουβάρι που κάπου μέσα του θα κρύβει το μαγικό κατώφλι ανάμεσα στη σχολαστική αντιγραφή της ζωής και την απογείωση προς διαστάσεις δημιουργικότερες. Το δυστυχές είναι πως η απογείωση αυτή έγινε τόσο απότομα που δεν πρόλαβα να κάνω οιαδήποτε καταγραφή της, έστω και υποτυπώδη! Ήταν ένα πήδημα ξαφνικό, λες κι έπεσα σε βαθύ κενό, και ίσως να συνεχίζω ακόμη και τώρα να πέφτω. Έτσι οι ημερολογιακές καταχωρίσεις μου δεν εξηγούν πώς μπόρεσε η σκέψη μου να αυτονομηθεί από τις σκόπιμα λευκές σελίδες, πώς κατόρθωσε να βγει από το κοχλαστό κενό τους, οδεύουσα προς άλλες δυνατότητες, καλύτερες. Εν πάση περιπτώσει, το βασικό είναι πως δεν έχω πλέον ουδεμία χρεία εκείνων των λευκών σελίδων. Η ιστορία πορεύεται τώρα μόνη της, χωρίς μαστούνια δανεισμένα από τα γεγονότα, και χωρίς να απαιτείται πλέον δική μου συμμετοχή σε ανταλλαγές σκόπιμα λευκών σελίδων.

Βέβαια οι σκόπιμα λευκές σελίδες μού φάνηκαν χρήσιμες, πολύ χρήσιμες. Ήταν ο μίτος της Αριάδνης για να βγω από τον λαβύρινθο εκείνων των άλλων σελίδων, των σελίδων που άφηνα να κείτονται λευκές μπροστά μου επειδή δεν ήξερα πώς να τις γεμίσω με λέξεις κι ιστορίες. Αυτό που μ' έμαθαν οι σκόπιμα λευκές σελίδες ήταν όχι μόνο το πού βρισκόταν η διέξοδος μέσα στον λαβύρινθο τού κενού, αλλά και το ποιοι ήταν οι δρόμοι που δεν οδηγούσαν πουθενά. Μ' έμαθαν να χτίζω όνειρα παίρνοντας υλικό από το πολυσήμαντο κενό. Να ζω την πραγματικότητα, αυτή τη θάλασσα μέσα στην οποία είμαι παντελώς βυθισμένος, έχοντας ένα περισκόπιο στο κενό. Για ν' αντέξω πρέπει να έχω το μάτι μου στραμμένο στο κενό, στο άγνωστο, σ' αυτό που λείπει. Σαν κι εκείνους τους εξερευνητές τού προηγούμενου αιώνα που έτρεχαν να εξερευνήσουν τις περιοχές της Αφρικής που ο χάρτης έδειχνε λευκές, αχαρτογράφητες. Αν δεν υπήρχε το κενό, η καθημερινή πραγματικότητα θα μ' έπνιγε. Τούτο το κενό είναι που συγκροτεί την ελευθερία μου. Είν' ένα δάσος από κινήσεις, ένας αχνός ιστός έκστασης, η ίδια η ανάσα μου.

Οι σκόπιμα λευκές σελίδες ήταν το περισκόπιο που μού χρειαζόταν για ν' αντιληφθώ ότι υπάρχει ένας κόσμος ολοζώντανος έξω από τη θάλασσα που με περιτυλίσσει, ένα

κογλαστό κενό κατοικούμενο από τα πράγματα που δεν είναι αλλά που θα μπορούσαν να είναι, από εκείνα που λείπουν, από τις άλλες εκδοχές, απ' όλες τις εικονικές υπάρξεις. Από ιστορίες και ιδέες, συναπαντήματα που δεν έγιναν, μάχες που δεν δόθηκαν, αγάπες που δεν τέλειωσαν, όνειρα που δεν βρήκαν βλέφαρα να επισκεφτούν. Κι αρκεί να υψώνω το περισκόπιο μέσα σε τούτο το κενό για να μπορώ να ανασαίνω ελεύθερα, βαθιά, απεριόριστα.

Δεν είχα λοιπόν ουδεμία πλέον χρεία τής Σαλώμης και των λευκών της των σελίδων. Έτσι όταν έλαβα στην ταχυδρομική μου θυρίδα, με κάποια έκπληξη ομολογώ, έναν λευκό φάκελο σταλμένο από εκείνη, με τις συνήθεις τρεις λευκές κόλλες μέσα, τις τσαλάκωσα και τις πέταξα χωρίς δεύτερη σκέψη. Η λευκή αλληλογραφία μας δεν εξυπηρετούσε τώρα πια κανέναν σκοπό. Δεν είχα καμία ανάγκη για επικοινωνία. Οδηγούμαστε στην επικοινωνία επειδή ποθούμε την απελευθέρωση από την ανωνυμία, επειδή θέλουμε να μάς βλέπουν οι άλλοι σαν αυτούς που οι ίδιοι νιώθουμε ότι είμαστε, παρά σαν ψήγματα αφηρημένων μετρήσεων, παραμέτρων και στατιστικών. Εγώ όμως δεν έχω κανέναν τέτοιο πόθο. Η δουλειά μου μ' έχει καταστήσει εξόχως επώνυμο και είναι ιδιαιτέρως δημιουργική, κάτι πολύ παραπάνω από απλή φθορά με ωράριο. Δεν μου χρειάζεται λοιπόν περισσότερη επικοινωνία. Περισσότερη μόνωση ίσως, επικοινωνία όμως σίγουρα όχι. Μού αρκεί απλά να προσποιούμαι πως είμαι ένας άλλος που μιλάω στη θέση μου. Εξάλλου είμαι παντρεμένος κι έτσι δεν είχα πλέον λόγο να διακινδυνεύω με ανούσιες περιπέτειες. Η αφήγηση στο γραπτό μου έρεε χωρίς ιδιαίτερη προσπάθεια, χωρίς να έχει ανάγκη πια από δεκανίκια, πηγάζοντας από την κομψή μου έμπνευση, μια έμπνευση που αποδέσμευε το κείμενο από την ασφυκτική θάλασσα τής πραγματικότητας και τους περιορισμούς της, μια έμπνευση που αντλούσε υλικό διαρκώς από τις δυνητικές σκιές του υπερκείμενου κενού.

Υπήρχαν βέβαια κάποτε στιγμές που ένιωθα τρομερά στεγνωμένος από την όλη διαδικασία, σαν να είχε κουραστεί το μάτι μου να είναι κολλημένο στο περισκόπιο. Σαν να προσπαθούσα επί μακρόν να γράψω με κιμωλία σ' έναν πίνακα, να τον γεμίσω απ' άκρη σ' άκρη, να τον κουράσω, με αποτέλεσμα όμως να κουράζω κυρίως τον εαυτό μου. Και τότε, πάνω που ένιωθα πως τα 'χα καταφέρει, πως είχα πια καλύψει τον πίνακα με τη γραφή, μ' έπιανε μια μανία κι άρχιζα να σβήνω, την τόση κιμωλία εξαλείφοντας. Τόσο, ώστε να μη διαβάζεται τίποτα πια. Τόσο, ώστε να είναι ακόμα ο πίνακας γεμάτος άσπρη σκόνη. Τόσο, ώστε να είναι ξεκάθαρο πως κάποιος κάποτε έγραψε πάνω σ' έναν πίνακα με κιμωλία, με μόνο του σκοπό ν' αφήσει εκεί πάνω λίγη άσπρη σκόνη. Στο τέλος όμως πάντα συνερχόμενοι και ξανάρχιζα να γεμίζω τον πίνακα με λέξεις και κιμωλία.

Τέλος πάντων, κάποτε τέλειωσε το γραπτό, κι αποφάσισα να το υποβάλω για δημοσίευση σ' έναν γνωστό εκδοτικό οίκο, που ήξερα ότι ενδιαφερόταν πολύ για πρωτοεμφανιζόμενους συγγραφείς. Βεβαίως δεν μπορούσα να χρησιμοποιήσω το πραγματικό μου όνομα. Δεν είχα καμία διάθεση για κουτσομπολιά στο επαγγελματικό μου περιβάλλον, και εξάλλου η διαδικασία θα ήταν αντικειμενικότερη έτσι. Το γραπτό θα κρινόταν από μόνο του, χωρίς εγώ να τού είμαι στήριγμα ή βαρίδι. Για ψευδώνυμο αποφάσισα να χρησιμοποιήσω το Σταύρος Κωμοδρόμος πάλι. Στο κάτω - κάτω τής γραφής, μ' αυτό το ψευδώνυμο είχα εμπλακεί στην ιστορία των λευκών σελίδων, κι ήταν αυτές οι σκόπιμα λευκές σελίδες που οδήγησαν στο προς υποβολήν χειρόγραφο. Ήταν μάλιστα δίκαιο αυτές να δώσουν και τον τίτλο στο γραπτό μου. Αντέγραψα λοιπόν το

χειρόγραφο σε υπολογιστή, για να είναι καλαίσθητο και ευανάγνωστο, και έβαλα για τίτλο στην πρώτη τη σελίδα το «Σελίδες σκόπιμα λευκές». Το έβαλα σ' έναν μεγάλο καφέ φάκελο κι έγραψα ύστερα με καφέ μελάνι τις διευθύνσεις πάνω στον φάκελο. Μπροστά τη διεύθυνση τού εκδοτικού οίκου, ενός εκδοτικού οίκου που γνώριζα καλά το πώς λειτουργούσε και τον εμπιστευόμουν, και από πίσω το ψευδώνυμό μου ακολουθούμενο από την ταχυδρομική μου θυρίδα. Η οικογενειακή μας αλληλογραφία πηγαίνει στο σπίτι μου, η επαγγελματική μου πηγαίνει στο γραφείο μου. Η ταχυδρομική θυρίδα είναι για την καθαρά προσωπική μου αλληλογραφία, για εκείνα τα πράγματα που κανείς άλλος δεν πρέπει να δει. Έτσι η ταυτότητά μου θα προστατευόταν τόσο χάρη στο ψευδώνυμό μου, όσο και χάρη στη χρήση τής ταχυδρομικής θυρίδας. Έπειτα πήγα στο ταχυδρομείο κι έστειλα τον καφέ φάκελο στον εκδοτικό οίκο.

Είχε νυχτώσει πια όταν βγήκα από το ταχυδρομείο. Στον δρόμο ήταν λιγοστοί οι πεζοί, πολλά τα αυτοκίνητα. Ήταν η ώρα που όλοι γύριζαν στα σπίτια τους. Ένιωθα ξαλαφρωμένος, ανακουφισμένος. Ικανοποιημένος με την πλοκή, έτσι που την είχα διαμορφώσει τελικά. Η ζωή έπαιζε βέβαια τον ρόλο της, ιδίως στα αρχικά κεφάλαια, μετά όμως η ιστορία αποχτούσε μια αυτονομία. Είχα αναγάγει το απογοητευτικό τέλος που είχε λάβει η αλληλογραφία μας σε απαραίτητο στοιχείο μιας απόλυτα διαφοροποιημένης ιστορίας, όπου οι δυο αλληλογράφοι θα ξαναερχόντουσαν σε επαφή, όχι άμεσα όμως, αλλά μέσω ενός υπό έκδοσιν γραπτού. Μού άρεσε αρκετά αυτή η ανατροπή. Βέβαια δεν θα βρισκόντουσαν ποτέ ο ένας απέναντι στον άλλο. Η σχέση τους θα παρέμενε τόσο νεφελώδης όσο το ήθελε κι η ίδια η ζωή. Αν η υπάλληλός μου δεν είχε εμφανισθεί στη Βιβλιοθήκη, τώρα το γραπτό που βρισκόταν καθ' οδόν προς τον εκδοτικό οίκο θα είχε πολύ διαφορετική μορφή. Θα είχα συναντήσει τη Σαλώμη, θα υπήρχε μια άλλη εκδοχή, μια άλλη παράλληλη πραγματικότητα μέσα στην οποία τώρα θα κινιόμουν, και ενδεχομένως να ήταν αρκετά διαφορετική ακόμα κι η ίδια η ζωή μου. Γιατί, παρόλο που είμαι παντρεμένος, δεν μπορώ να είμαι σίγουρος ότι δεν θα είχαν υπάρξει συναισθηματικές περιπλοκές στις σχέσεις μου χάρη σ' αυτήν τη μπερδεμένη ιστορία. Ίσως λοιπόν να είναι καλύτερα που έμειναν τα πράγματα απλώς δυνητικά, μακριά από τον κόσμο μου. Η ηρωίδα παρέμεινε ένα πλάσμα νεφελώδες, με μια θολή αντιστοιχία με κείνη τη Σαλώμη που είδα στη Βιβλιοθήκη, κι ο αλληλογράφος της εξίσου θολός, μια σκιά μέσα στη νύχτα, μια απλή διακύμανση τού περιβάλλοντος κενού.

Όταν έφτασα στο σπίτι κι άνοιξα την πόρτα, κοντοστάθηκα για λίγο πριν ανοίξω τον διακόπτη τού ηλεκτρικού. Το φως τής πανσελήνου έμπαινε από το παράθυρο και γλιστρούσε απαλά πάνω στα έπιπλα, τα βιβλία, τις άγραφες σελίδες πάνω στο γραφείο. Ξάφνου αυτές οι άγραφες σελίδες, σελίδες που δεν υπήρχε πλέον λόγος να γραφούν, κατάλευκες μέσα στο φως τού φεγγαριού, μού θύμισαν ερειπωμένη πέτρινη σκάλα που δεν οδηγούσε πουθενά, χαλάσματα κι απομεινάρια ρημαγμένου τόπου. Απομεινάρια που τα συντρόφευε μόνο το φεγγάρι, χαλάσματα ερειπωμένου κάστρου, φωλιές μόνο για φίδια και κουκουβάγιες. Αυτός ο συνειρμός των χαλασμάτων μ' έκανε να νιώσω άβολα, σαν ιερόσυλος εισβολέας σ' ένα τοπίο νυχτερινής γαλήνης. Δεν υπήρχε λόγος να μείνω τώρα μέσα, η οικογένειά μου θα ερχόταν αρκετά αργότερα λόγω μιας κοινωνικής υποχρέωσης, κι εγώ δεν χρειαζόμουν γαλήνη πλέον για να γράψω. Αποφάσισα λοιπόν να πάω σ' ένα κοντινό μαγαζάκι για να γιορτάσω μόνος μου την υποβολή τού χειρογράφου. Έκλεισα απαλά την πόρτα και βγήκα πάλι έξω στους άδειους δρόμους. Ο κόσμος είχε πάει σπίτι του, η ώρα τής κυκλοφοριακής συμφόρησης είχε παρέλθει. Αραιά

και πού περνούσε κανένα αυτοκίνητο ή κανέναν διαβάτη. Οι πολλοί όμως πεζοί και τα πολλά τα αυτοκίνητα είχαν διαλυθεί μέσα στο σκοτάδι, όπως η ζάχαρη μέσα στο τσάι, άφαντοι αλλά οινεί παρόντες, μια και η θέση τους ήταν πάντα πάνω στο οδόστρωμα και τα πεζοδρόμια.

Ο δρόμος πάντως μπορούσε τώρα λίγο να ξεδώσει. Να δροσιστεί από την υγρασία, να ησυχάσει κάπως από το ποδοβολητό. Να ξανανοίξει λίγο τις ρωγμές του. Ρωγμές που κλείνουν κάθε δειλινό, μη δυνάμενες πλέον να χωνέψουν τα τόσα βάσανα που ρίξανε μέσα τους οι διαβάτες. Γι' αυτό κι οι λιγοστοί περιπατητές αυτές τις ώρες νιώθουν τον κόσμο πιο βαρύ στους ώμους, μη έχοντας πού τις έννοιες τους να αποθέσουν. Και περνάει λοιπόν ώρες ο δρόμος, σαν πέσει η νυχτιά, γλυκομιλώντας στις ρωγμές του, προσμένοντας να ξανανοίξουν σαν λουλούδια το πρωί, τού κόσμου να ξαναδεχτούν τα τόσα βάσανα. Δεν είναι πως τον νοιάζουν οι βασανισμένοι. Μα αν δεν ξανανοίξει τις ρωγμές θα αποθάνει από ασφυξία, κατακλυσμένος από των περαστικών τις τόσες έννοιες. Κι έτσι περνάει τις ώρες του ο δρόμος, πάντα έχοντας κάτι να κάνει, μέρα και νύχτα. Ίσως για να μη νιώσει πόσο άδειος είναι, ακόμα κι όταν είναι από κόσμο πολύ πλημμυρισμένος. Γεμάτος φως, διαβάτες και οχήματα τη μέρα, σκιές και σιωπή τη νύχτα. Πολλές σκιές και πολλή σιωπή.

Κι εγώ δεν ήμουν τώρα παρά ένας ακόμα ψίθυρος ανάμεσα στους ψιθύρους των ρωγμών, ένα αργόσυρτο περπάτημα πάνω στο οδόστρωμα το ταλαιπωρημένο, μια ακόμη σκιά ανάμεσα στις τόσες.

Ψηφίδα Όγδοη

Χειρόγραφα για δημοσίευση

Είχαν περάσει πολλές ημέρες από τότε που είχα ταχυδρομήσει τον τελευταίο φάκελο με τις σκόπιμα λευκές σελίδες. Κι ήταν όλες τους ημέρες υπέρτατης αδημονίας. Περίμενα κάθε μέρα τον ταχυδρόμο σαν τον Μεσσία, παρόλο που ήξερα πως στην καλύτερη των περιπτώσεων θα λάβαινα και πάλι μία επιστολή κενή, λίγες άγραφες σελίδες. Αυτό όμως θα μου αρκούσε, γιατί θα έδειχνε πως η αλυσίδα δεν είχε σπάσει, πως η θάλασσα των εικασιών και των αναρίθμητων δυνατοτήτων εξακολουθούσε να αναταράζεται τριγύρω μου, πως δεν είχε παγώσει φυλακίζοντας με ασφυκτικά στα ίδια και τα ίδια διαρκώς. Κι έτσι περίμενα, και συνέχιζα να περιμένω.

Απάντηση όμως δεν ερχόταν, κι αυτό δεν μπορούσα να το κατανοήσω. Αν δεν ενδιαφερόταν να συνεχίσει την επαφή μας, τότε γιατί την άρχισε; Αν δεν ήθελε να με συναντήσει, τότε γιατί είχε δεχθεί να παρουσιασθεί στη Βιβλιοθήκη; Και τι του άλλαξε τη γνώμη; Η γυναίκα του και το παιδί του; Μα αυτά δεν τα είχε σκεφτεί νωρίτερα; Κι αυτή τώρα η ξαφνική διακοπή, χωρίς ούτε μια γραμμή αποχαιρετισμού; Βέβαια, δεν θα ταίριαζε να γράψει ένα αντίο, τη στιγμή που δεν μου είχε ποτέ γράψει έστω και μία λέξη. Θα μπορούσε όμως να μου στείλει έναν απολύτως άδειο φάκελο, έναν φάκελο που δεν θα περιείχε ούτε καν λευκές σελίδες. Θα μπορούσε να κάνει τόσα άλλα. Κι όμως επέλεξε το πιο επώδυνο βασανιστήριο για μένα, την ατέλειωτη αναμονή.

Τελικά είχα στηρίξει υπερβολικά πολλές ελπίδες πάνω στο κενό των σκόπιμα λευκών σελίδων, προσπαθώντας να θεμελιώσω μια στέρεη, αλλά και πλήρως απροσδιόριστη επικοινωνία με κάποιον άλλο. Όλον αυτόν τον καιρό είχα στο μυαλό μου έναν τεράστιο αριθμό δυνητικών σχέσεων, όλων εξίσου πιθανών, χωρίς να θέλω να τις αποσαφηνίσω. Κι όλες τούτες τις βίωνα περισσότερο σαν όνειρο παρά σαν μελλοντικές προσωπικές εμπειρίες. Ένα όνειρο που έβλεπα ξύπνια και που με γέμιζε ευτυχία. Γιατί είχα μεγάλη ανάγκη από κόσμους του ονείρου, όπου να μπορώ να συναντώ τον εαυτό μου. Μόνο τώρα όμως, που αυτό το όνειρο φαίνεται να έχει διακοπεί τελεσίδικα, συνειδητοποιώ πόσο πραγματικά ευτυχισμένη με έκαναν αυτές οι εικονικές πραγματικότητες που ενσάρκωναν οι σκόπιμα λευκές σελίδες. Διατηρώντας τις αναρίθμητες δυνατές σχέσεις στη διαδικασία του γίνεσθαι έμπαινα σε μια κατάσταση μέθης που γειτόνευε με τ' όνειρο. Όχι πως μεθούσα συχνά, ή πως είχα χρειάν πραγματικής μέθης. Δεν έπινα ποτέ, ούτε καν ένα ποτήρι κόκκινο κρασί στο φαγητό, παρά την επίμονη διαβεβαίωση του πατέρα μου πως κάτι τέτοιο είν' απαραίτητο για την υγεία. Δεν μου άρεσε να πίνω, και δεν είχα ποτέ μεθύσει εκτός από μία φορά, πριν πάρα πολλά χρόνια, όταν είχα πιει λίγο ενώ έπαιρνα αντιβιοτικά. Το μόνο που θυμόμουνα από εκείνο το μεθύσι, από εκείνη την απώλεια αισθήσεων, ήταν μία ανυπόφορη ναυτία. Αντίθετα, το μεθύσι στο οποίο με βύθιζε το γεμάτο εικασίες κενό των σκόπιμα λευκών σελίδων ήταν ένα μεθύσι διαυγές, απελευθερωτικό, λες και είχα ζήσει μέχρι τότε σ' ένα κλουβί κρεμασμένο από ψηλά, κι έπειτα κάποιος άνοιξε την πόρτα και μ' έσπρωξε στο κενό, όπου πέφτοντας ανακάλυψα ότι μπορούσα να πετώ.

Όμως, τώρα που το εικονικό μου σύμπαν είχε πλέον καταρρεύσει, ένιωθα πως το δυναμικό εκείνο κενό που περιέκλειε τον χώρο μου είχε ξαφνικά συμπυκνωθεί, είχε πήξει κι είχε γίνει κολλώδες, σαν ζελατίνα. Είχα, ορισμένες στιγμές, την αίσθηση ότι ετούτο το κενό σχημάτιζε ένα καλούπι γύρω απ' το σώμα μου, ότι κολλούσε στο πετσί μου. Άλλοτε πάλι νόμιζα πως το έβλεπα να μετουσιώνεται σε τοίχους με εσοχές λαβυρινθώδεις και εξογκώματα ολισθηρά, παχύρρευστα, γλοιώδη, που καταδίκάζαν σε αποτυχία τις δαιδαλώδεις μου αναρριχήσεις. Ένα κενό που με φυλάκιζε ασφυκτικά, ενώ ταυτόχρονα επέμενε να με αδειάσει απόλυτα, ώσπου να καταντήσω αποσκευή κενή περιεχομένου, παρατημένη σε κάποια αποβάθρα. Ένα κενό που με ξανάριχνε σε μια κατάσταση πολιορκίας, πολιορκίας από τους ανθρώπους, από τα όνειρα που είχα κάνει κάποτε και που δεν μ' άφηναν να υποχωρήσω, από τον αέρα που φυσούσε έξω από τα παράθυρα, θυμίζοντάς μου με τα λεφούσια των κραδασμών τους τη ματαιότητα ετούτων των ονείρων. Εν πολιορκία μέχρι και από τις προσπάθειες να σπάσω την πολιορκία, κι από τον χρόνο, που κυλώντας μ' έριχνε σε βαθύτερη πολιορκία.

Ίσως γι' αυτό, επειδή ήθελα να εξαντλήσω κάθε δυνατότητα προκειμένου να σπάσω την πολιορκία, όταν είδα κι απόπειρα πως δεν επρόκειτο να έλθει εκ μέρους του καμία απάντηση αποφάσισα να του γράψω εγώ για μία τελευταία φορά. Μόνο που τώρα θα έστελνα το γράμμα μου στο σπίτι του, στη διεύθυνση Ελλάδος 9, διαμέρισμα 102. Έτσι ίσως να το έβλεπε η γυναίκα του, ίσως να τον ρωτούσε σχετικά, αναγκάζοντάς τον να με λάβει υπόψη, έστω και με αυτόν τον τρόπο. Θα ήταν το κύκνειό μου άσμα, το αποχαιρετιστήριό μου μήνυμα στην όλη περιπέτεια. Κι εδώ οι λευκές σελίδες θα ήταν πια ανεπαρκείς, μια και ήθελα να μην υπάρχει καμία απροσδιοριστία, καμιά επαλληλία εκδοχών. Ήθελα να μπορεί να κατανοήσει απόλυτα το τι συνέβαινε, εκείνος μόνο όμως, και όχι η γυναίκα του ή κάποιος τρίτος.

Προσπάθησα λοιπόν να γράψω ένα κείμενο διάφανο για τον ίδιο, αλλ' ακατανόητο για τους άλλους. Το πάλεψα επί πολύ. Όχι διότι νόμιζα ότι υπήρχε πλέον καμία ελπίδα επανασυγκόλλησης της αλυσίδας, οπότε θα έπρεπε να είμαι ευγενική, αλλά διότι ήθελα να νιώθω πως το κείμενο αυτό θ' αποκρυστάλλωνε όσο το δυνατόν πιο εκφραστικά την κατάληξη της ιστορίας των σκόπιμα λευκών σελίδων. Ήθελα να είναι το κατάλληλο τέλος. Έτσι, μετά από αρκετές προσπάθειες, κατέληξα στο τελικό κείμενο, το οποίο και του έστειλα ταχυδρομικά στη διεύθυνση της οικίας του, μη λησμονώντας βέβαια να γράψω τη δική μου διεύθυνση στο πίσω μέρος του φακέλου.

«Όταν μου έστελνες όλα εκείνα τα λευκά χαρτιά, δεν ήξερες πως ήταν όλα τους μηνύματα που πίσω τους είχαν αφήσει αντίγραφα στο πρόσωπό σου αποτυπωμένα. Σαν το υποψιάστηκες, φοβήθηκες μήπως αποκρυπτογραφήσω τα μηνύματα αν έβλεπα την έκφραση του προσώπου σου, κι έφυγες. Κι ίσως και τώρα να ψάχνεις στον καθρέφτη, μήπως και δεις μηνύματα να διαρρέουν από το πρόσωπό σου. Δεν χρειάζεται όμως ν' ανησυχείς, είναι πια πολύ αργά. Στο πρόσωπό σου λευκά χαρτιά θα βρεις μονάχα.»

Όταν έριξα στο κιβώτιο των ενταύθα στο ταχυδρομείο αυτό το τελευταίο γράμμα, το αντίο μου στην όλη ιστορία, είχα ακόμα κάποιες ενδόμυχες ελπίδες πως ίσως η υπόθεση δεν είχε λήξει, πως ίσως κάτι να γινότανε που θα την επανέφερε από τον κόσμο των νεκρών. Δεν είχα λόγους να πιστέψω κάτι τέτοιο, είχα όμως ανάγκη ψυχική να το πιστέψω. Χωρίς να τρέχω τώρα κάθε τόσο και λιγάκι για να δω αν είχε έρθει ο ταχυδρόμος κι αν μου

είχε φέρει γράμμα, χωρίς να κάθομαι κοντά στο τηλέφωνο μήπως και χτυπήσει, ένιωθα παρά ταύτα ένα τρεμούλιασμα της καρδιάς κάθε φορά που άνοιγα το γραμματοκιβώτιό μου και κοίταζα να δω ποιος μου 'γραψε, και με τι χρώμα μελάνι. Όσπου τελικά η διαίσθησή μου βγήκε σωστή, αλλά με τρόπο απρόσμενο. Η μητέρα μου μου έλεγε πάντα πως αν επιθυμήσεις κάτι πάρα πολύ, τότε θα γίνει, αλλά κάπως τροποποιημένο, λίγο διαφορετικό απ' ό,τι φαντάστηκες. Κι αυτή η διαφορά θα σε γεμίσει με μια δόση πικρίας. Έτσι ακριβώς συνέβη και στην παρούσα περίπτωση. Όντως δηλαδή η ιστορία δεν τέλειωσε με την τελευταία μου αυτή επιστολή, είχε όμως μια απροσδόκητη εξέλιξη που για μένα ήταν άκρως εξευτελιστική.

Πράγματι, λίγον καιρό μετά απ' όλα τούτα έλαβα στο γραμματοκιβώτιο του σπιτιού μου έναν μεγάλο άσπρο φάκελο, σταλμένο από τη δουλειά μου. Λάμβανα συχνά τέτοιους φακέλους από τη δουλειά μου, και συνήθως περιείχαν μυθιστορήματα ή διηγήματα που είχαν υποβληθεί για δημοσίευση στον εκδοτικό οίκο όπου δούλευα, και για τα οποία θα έπρεπε να κάνω εισήγηση ως προς το αν θα έπρεπε να τα δεχτούμε ή όχι. Δεν πετούσα βέβαια από τη χαρά μου κάθε φορά που λάμβανα έναν τέτοιο φάκελο. Όχι μόνο γιατί μου έβαζε άλλη μία προθεσμία στο κεφάλι μου, μια επιπρόσθετη ευθύνη, και βέβαια περισσότερη δουλειά. Αλλά κυρίως διότι ως αναγνώστρια, πολλές φορές μοναδική, της δουλειάς τόσων ανθρώπων, κατάληγα να γίνομαι συχνά η πόρτα όπου έσπαζαν τα μούτρα τους οι τόσες τους ελπίδες, μια και οι εισηγήσεις μου γινόντουσαν πάντοτε δεκτές.

Στην προκειμένη όμως περίπτωση ο λευκός φάκελος μου επιφύλασσε μία μεγάλη έκπληξη. Περιείχε έναν μικρότερο καφέ φάκελο που πάνω του είχε γραφτεί με καφέ μελάνι η διεύθυνση του εκδοτικού μας οίκου, ενώ στο πίσω μέρος ήταν γραμμένη ως διεύθυνση αποστολέως η τόσο γνωστή μου πλέον διεύθυνση «Σταύρος Κωμοδρόμος, Τ. Θ. 20820, Ενταύθα». Η μοίρα μου είχε παίξει ένα άσχημο παιχνίδι, διαλέγοντας να κάνει εμένα κριτή του μυθιστορήματος του αλληλογράφου μου. Από μένα κρεμόταν τώρα η μοίρα του χειρογράφου του.

Προφανώς, η ανάγνωση του μυθιστορήματος του Σταύρου Κωμοδρόμου έγινε αμέσως θέμα υψίστης προτεραιότητας. Παραμέρισα καθετί άλλο και βυθίστηκα στις σκόπιμα γραμμένες του σελίδες. Αρκετές από αυτές ήταν μάλλον καλογραμμένες. Όμως πολύ σύντομα η πλοκή απορρόφησε όλη μου την προσοχή, όχι διότι ήταν τόσο πρωτότυπη ή τόσο απολαυστική, όσο διότι μου ήτανε επώδυνα γνωστή. Οι ημερολογιακές του καταγραφές περιέγραφαν ξεκάθαρα την ιστορία των σκόπιμα λευκών σελίδων, τη δική μας ιστορία. Και το χειρότερο ήταν ότι εδώ αποκάλυπτε τα κίνητρά του, τον λόγο που αποδέχτηκε να παίξει για τόσους γύρους το κβαντικό αυτό παιχνίδι. Δεν ήταν κάποιο αίσθημα μοναξιάς, κάποια ανάγκη για ανθρώπινη επαφή, ή έστω μια προσπάθεια για αναγνώριση, για καταξίωση. Απλά, ο κύριος ζητούσε έμπνευση για να γράψει το μυθιστόρημά του. Όλες μου οι ελπίδες, όλες μου οι σκέψεις δεν ήταν παρά προσάναμμα στη φωτιά της ματαιοδοξίας του. Γι' αυτό και δεν έδειξε καμία διάθεση να συνεχίσει το παιχνίδι μετά το αποτυχημένο ραντεβού στη Βιβλιοθήκη. Είχε ήδη βρει αυτό που έψαχνε, οπότε η σχέση μας είχε πλέον καταστεί αναλώσιμη. Κι εξάλλου δεν είχαμε καν συστηθεί επισήμως. Γιατί λοιπόν να μη διακόψει; Σήμερα διακόπτονται σχέσεις δεκαετιών, και δεν θα διακοπεί μια εφήμερη κενή γνωριμία δύο αγνώστων, που μάλιστα δεν έχουν ποτέ ανταλλάξει μεταξύ τους μία λέξη; Ήταν απολύτως λογικό λοιπόν. Χρειαζόταν κάτι, του το πρόσφερα, κι εκεί τελείωνε το θέμα.

Η έτσι τουλάχιστον υπαγόρευε η λογική. Εγώ όμως ήμουν πολύ μπλεγμένη συναισθηματικά για να το αφήσω το θέμα να τελειώσει εκεί. Όπως και να το κάνουμε, καλώς ή κακώς, ένιωθα πως είχα χρησιμοποιηθεί, πως είχα χειραγωγηθεί και εξαπατηθεί. Η λευκή του αλληλογραφία με είχε δελεάσει να βγω από το καβούκι μου, με είχε κάνει να διακινδυνεύσω συναντήσεις με αγνώστους, ποια, εγώ η συντηρητική Σαλώμη Κρητιώτη! Και τώρα ερχόταν αυτή η εξευτελιστική απόρριψη! Απλούστατα, δεν επρόκειτο να δεχτώ τέτοιον εξευτελισμό, έπρεπε να αντιδράσω. Και τρόποι αντίδρασης υπήρχαν πολλοί και διάφοροι.

Το πρώτο προφανέστατο πράγμα που μπορούσα να κάνω ήταν βέβαια να του απορρίψω το γραπτό του. Αν μή τι άλλο, έτσι δεν θα είχε την ευχαρίστηση να χρησιμοποιήσει τις λευκές του επιστολές. Όχι μόνο δεν θα μπορούσε να στηριχθεί έτσι στην έμπνευση που όφειλε στη σχέση μας, αλλά επιπλέον θα είχε χάσει άδικα τόσον καιρό. Οι ελπίδες του θα είχαν ματαιωθεί τόσο επώδυνα όσο και οι δικές μου. Οφθαλμός αντί οφθαλμού, και οδούς αντί οδόντος.

Δεν αμέλησα πάντως να διαβάσω προσεκτικότερα το γραπτό του, για να δω πόσο με χρησιμοποίησε. Όταν τέλειωσα ήμουν ακόμα πιο σίγουρη περί του πρακτέου. Το χειρόγραφο αυτό δεν έπρεπε να δημοσιευθεί επ' ουδενί λόγω, ιδιαίτερα τη στιγμή που κάποιες σελίδες του ήταν μάλλον καλές. Δεν είχα καμία διάθεση να δω να ξεπροβάλει κάποιο ευπώλητο βιβλίο μέσα από την ιστορία που με είχε ταραξεί τόσο. Θα δήλωνα λοιπόν πως το χειρόγραφο δεν ήταν και τόσο λαμπρό, και εν πάση περιπτώσει ο εκδοτικός μας οίκος κατακλυζόταν από προσφορές πολύ ανώτερες. Έτσι ήμουν σίγουρη πως κανείς ανώτερος δεν επρόκειτο να αμφισβητήσει την κρίση μου.

Έγραψα λοιπόν μια σύντομη εισήγηση προς τους ανωτέρους μου, παραθέτοντας κάποιους λόγους για τους οποίους το γραπτό θα έπρεπε ν' απορριφθεί. Έτσι κι αλλιώς όλα αυτά ήταν τυπικά. Κανένας δεν έλεγε να δει το τι είχαμε απορρίψει. Οι ανώτεροι ενδιαφερόντουσαν κυρίως να δουν μήπως είχαμε αποδεχθεί κάποιο κείμενο που θα αποδεικνυόταν οικονομική καταστροφή. Τα απορριφθέντα κείμενα έμεναν ξεχασμένα για λίγο σε κάποιο αρχείο, κι έπειτα τα πετούσαμε στον κάλαθο των αχρήστων. Δεχόμασταν τόσες πολλές προτάσεις που δεν άξιζε τον κόπο να πληρώσουμε ταχυδρομικά τέλη για να τους επιστρέψουμε τα κείμενά τους. Σε μια τόσο μαζική κοινωνία όλα τούτα ήταν αναπόφευκτα.

Δεν υπήρχε λοιπόν περίπτωση να αναρωτηθεί κανείς αν ορθώς απερρίφθη το δεδομένο χειρόγραφο. Μπορούσα να το θάψω, και κανείς δεν θα μπορούσε να καταλάβει τίποτα. Και αυτό ακριβώς έκανα. Μάλιστα έγραψα εγώ η ίδια το τυπικό γράμμα απόρριψης που θα υπέγραφε η υπεύθυνη του τομέα. Δεν ήταν κανένα προσωπικό γράμμα, ήταν απλώς μια τυπικότερη επιστολή, από αυτές που στέλναμε κατά δεκάδες κάθε βδομάδα σε τόσους επίδοξους συγγραφείς. Ήταν πάντως μία επιστολή που χάρηκα ιδιαίτερα γράφοντάς την.

«Προς τον
κ. Σταύρο Κωμοδρόμο
Τ.Θ. 20820
Ενταύθα

Τίτλος: ΣΕΛΙΔΕΣ ΣΚΟΠΙΜΑ ΛΕΥΚΕΣ

Αγαπητέ κ. Κωμοδρόμε,

Διαβάσαμε με μεγάλη προσοχή το έργο που είχατε την καλοσύνη να μας προτείνετε για έκδοση και κυκλοφορία από τον εκδοτικό μας οίκο.

Το φορτωμένο πολυετές πρόγραμμά μας και ο περιορισμένος αριθμός βιβλίων που μπορούμε να κυκλοφορούμε κάθε έτος δεν μας επέτρεψαν να συμπεριλάβουμε και το έργο αυτό στα εκδοτικά μας σχέδια.

Σας ευχαριστούμε για την προτίμησή σας στον εκδοτικό μας οίκο και σας ευχόμαστε κάθε επιτυχία.

Η υπεύθυνη λογοτεχνικών εκδόσεων»

Όπως ανέμενα, η εισήγησή μου έγινε σύντομα δεκτή, χωρίς να τεθεί καμία ερώτηση, χωρίς να ζητηθούν οιοσδήποτε διευκρινίσεις, και η επιστολή υπεγράφη από την αρμόδια και απεστάλη. Είχε λοιπόν απονεμηθεί δικαιοσύνη.

Ένιωθα συνεπώς καλύτερα, αλλά όχι απόλυτα καλά. Μου φαινόταν πως κάτι έλειπε ακόμα, πριν μπορέσω να θεωρήσω το θέμα πραγματικά λήξαν, και την εκδίκησή μου ολοκληρωμένη. Δεν ήξερα τι ακριβώς ήταν αυτό που έλειπε, και το ένιωθα να μου τριβελίζει το μυαλό τις επόμενες μέρες. Όπως σ' εκείνα τα τυχαία συναπαντήματα με κάποιον γνωστό στον δρόμο, που του μιλάς για αρκετή ώρα ενώ το όνομά του εξακολουθεί να σου διαφεύγει, με αποτέλεσμα το επίκεντρο της συζήτησης μέσα στον νου σου να είναι μετά από λίγο το βασανιστικό ερώτημα «μα ποιο είναι τέλος πάντων το όνομα αυτού του ανθρώπου;». Σ' αυτές τις περιπτώσεις η απάντηση είναι κάπου κουρνιασμένη μέσα στο μυαλό σου, και ξεπροβάλλει απροσδόκητα και αχρείαστα μια ώρα που δεν την περιμένεις. Έτσι και στην περίπτωση αυτή, μου πήρε λίγο καιρό να καταλάβω το τι έλειπε, το τι μ' ενοχλούσε, μα τελικά το κατάλαβα. Εκείνο που είχε φωλιάσει στον νου μου και ζητούσε ξεκαθάρισμα ήταν οι καλογραμμένες σελίδες του μυθιστορηματός του. Αυτές μου φώναζαν κάτι που μέσα στον θυμό μου δεν είχα διακρίνει αρχικά. Μου φώναζαν πως η ιστορία η ίδια, αυτή καθαυτή, δεν ήταν για τον κάλαθο, άξιζε να επιζήσει. Σε τελική ανάλυση, αυτή δεν έφταιγε τίποτα, γιατί την είχε χρησιμοποιήσει ο Κωμοδρόμος τόσο όσο και μένα. Άξιζε να ειπωθεί σε κάποια αυτιά που δεν την είχανε γνωρίσει, αζίωνε να ακουστεί.

Και τότε κατάλαβα πως η διέξοδός μου από την πολιορκία του κενού, η διέξοδος από την ασφυξία, η επιβίωση τόσο της μικρής αυτής ιστορίας όσο και η δική μου, όλα τούτα περνούσαν από το ίδιο μονοπάτι. Από τη συγγραφή της ιστορίας τούτης. Βέβαια ποτέ μου δεν φαντάστηκα τον εαυτό μου για συγγραφέα. Είμαι μια ευσυνείδητη αναγνώστρια σ' έναν γνωστό εκδοτικό οίκο, κι αυτό είναι όλο. Μπορούσα όμως να δοκιμάσω να δώσω φωνή σ' αυτήν την ιστορία. Θα ήταν εξάλλου η τέλεια ανατροπή, η τέλεια εκδίκηση. Η ιστορία του Σταύρου Κωμοδρόμου θα γινόταν δική μου. Αν και, για να λέμε την αλήθεια, αυτή η ιστορία θ' ανήκει τελικά περισσότερο στον εαυτό της παρά σ' οποιονδήποτε άλλον. Εν πάση περιπτώσει, ήταν κάτι διαφορετικό, κάτι που θα μπορούσα να κάνω. Βέβαια θα έγραφα τη δική μου πλευρά της ιστορίας, θα έδινα τη δική μου προοπτική. Ίσως η αφήγησή μου να ήταν λιγότερο μελίσρρυτη από τη δική του, όμως θα ήταν η μόνη που θα

υλοποιούνταν. Η δική του εκδοχή θα παρέμενε μια διακύμανση του κενού ξεχασμένη μέσα σε κάποιο συρτάρι. Ενώ η δική μου θα έπρεπε φυσιολογικά να δημοσιευθεί, μια και θα την υπέβαλλα στον εκδοτικό μας οίκο με το όνομά μου γραμμένο πάνω της φαρδιά - πλατιά. Θα ήταν έτσι πολύ πιθανό να τη δεχτεί για δημοσίευση μια από τις συναδέλφους αναγνώστριες, χάριν συναδελφικής αλληλεγγύης, αν μή τι άλλο.

Αν όντως έτσι έγινε, τότε μόλις διαβάσατε τη δική μου εκδοχή αυτής της ιστορίας.

Επίμετρο Εκδότη

Το βιβλίο που διαβάσατε δεν έχει ουσιαστικά συγγραφέα. Ήλθε στα χέρια μας, με τρόπο που δεν επιθυμούμε να διευκρινίσουμε, ένα κείμενο που αφηγείται την ίδια ιστορία με την ιστορία που έγραψε μια υπάλληλος τού εκδοτικού μας οίκου, και συγκεκριμένα μια από τις αναγνώστριές μας, και που είχαμε ήδη αποφασίσει να δημοσιεύσουμε. Παρουσιάστηκε λοιπόν πρόβλημα πατρότητας τής βασικής ιδέας. Μόνη λύση ήταν η δημοσίευση και των δύο κειμένων, πλάι πλάι. Τη συμπίληση, καθώς και κάποιες μικρές συναρμογές, έκανε προσωπικά ο ίδιος ο εκδότης, διατηρώντας την ορθογραφία, τη στίξη και τον τονισμό των πρωτοτύπων. Τα περιττά κεφάλαια ανήκουν στο ένα κείμενο, τα άρτια στο άλλο. Ως συγγραφέα βάλαμε ένα ψευδώνυμο, σμίγοντας το όνομα τού ενός με το επίθετο τής άλλης. Στο κάτω - κάτω τής γραφής, τα ονόματα δεν είναι παρά εφήμερες διακυμάνσεις ενός κενού ανωνυμίας, εξάρσεις τού υποστρώματος εκείνου όπου ενώνονται οι εαυτοί μας σε μια πολιτισμική ολότητα, θροΐσματα τού φυλλώματος ενός γιγάντιου ανθρώπινου δέντρου. Σε τελική ανάλυση, όλα τα ονόματα είναι απλώς ψευδώνυμα που απόκτησαν προσωρινά υπόσταση, υπάρξεις εικονικές κι εφήμερες, όπως τονίζεται emphaticά στους νεοδιόριστους υπαλλήλους μας, για να μην κάνουν το λάθος να θεωρήσουν καλά τα χειρόγραφα μόνο των κατεστημένων συγγραφέων, αγνοώντας ενδεχομένως τους πρωτοεμφανιζόμενους.

Εσείς είστε βέβαιοι ελεύθεροι να θεωρήσετε όποιον θέλετε ως συγγραφέα, σε μια συγκυρία τόσο περίπλοκη όσο ετούτη. Θα μπορούσατε, λόγου χάριν, να θεωρήσετε ως συγγραφέα τού βιβλίου αυτού ακόμα και τον υπογράφοντα το παρόν επίμετρο. Ίσως μάλιστα κάτι τέτοιο να είναι τελικά και το πλησιέστερο προς την αλήθεια.

Φαντάζομαι όμως πως τούτη την αλήθεια θα την έχετε κιόλας υποπτευθεί, αν έχετε ήδη κάπως προβληματιστεί από το ότι κάποιες ψηφίδες είναι γραμμένες με συνηθισμένο μονοτονικό, ενώ άλλες πάλι είναι γραμμένες μ' ένα ανορθόδοξο μονοτονικό σύστημα που επιλέγει να τονίζει τη γενική ενικού των άρθρων καθώς και κάποιες μονοσύλλαβες προσωπικές αντωνυμίες. Ένα μονοτονικό δηλαδή πανομοιότυπο με αυτό που χρησιμοποιεί ο γράφων πάντα στα γραπτά του, όπως θα έχετε ίσως διαπιστώσει και από το παρόν επίμετρο.

Ο ΕΚΔΟΤΗΣ